

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

BİR DİN FENOMENİNİ OLARAK ŞİVLİLİK

SÜMEYYE ERGUN BİREKUL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
Prof. Dr. MEHMET AKGÜL**

KONYA-2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sümeyye ERGUN BİREKUL		
	Numarası	22810201949		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Sosyolojisi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sümeyye ERGUN BİREKUL

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sümeyye ERGUN BİREKUL		
	Numarası	22810201949		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri / Din Sosyolojisi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet AKGÜL		
Tezin Adı	Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik			

Geleneksel ritüellerin ve etkinliklerin kültürel miras olarak korunması ve nesilden nesile aktarılması, planlanan davranış kalıplarını öğretmesi açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda dini motiflerin ağırlıkta olduğu önemli kültür aktarım öğelerinden biri konumunda olan ve Konya ilinde yaygın olan Şivlilik geleneği, yazılı olmayan kültürel mirasımızı aktarmada oldukça önemli araçlardan bir tanesidir. Sosyal dayanışmanın ve toplumsal eğlencenin önemli bir parçası konumunda olan Şivlilik geleneği, Konya halkının kendilerine özgü geliştirdikleri bir eğlence kültürü halini almıştır. Bu gelenek, belirli bir davranış kalıbı ile bir takım dini değerlerin özellikle çocukların zihninde güzel bir anı olarak kalmasını sağlayarak dini sosyalleşme evrenine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda, dini ve kültürel kodların taşıyıcı bir aracı olarak toplum nezdinde sürekliliğini ve canlılığını koruyan bir kültür ögesidir.

Anahtar Kelimeler: Şivlilik geleneği, Din, Dini kültür, Dini tecrübe, Din fenomeni, Gelenek, Konya.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Sümeyye ERGUN BİREKUL		
	Student Number	22810201949		
	Department	Philosophy and Religious Studies / Sociology of Religion		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Mehmet AKGÜL		
Title of the Thesis/Dissertation	As a Phenomenon of Religion: Şivlilik			

The preservation and intergenerational transmission of traditional rituals and activities as cultural heritage are significant for teaching planned patterns of behavior. In this context, the Şivlilik tradition, which is one of the significant cultural transmission elements with a predominance of religious motifs and is prevalent in the Konya province, serves as an important tool in passing down our unwritten cultural heritage. The Şivlilik tradition, an integral part of social solidarity and communal entertainment, has evolved into a distinctive entertainment culture uniquely developed by the people of Konya. This tradition, through a specific behavioral pattern, ensures that certain religious values remain a great memory especially in the minds of children, thereby contributing to the universe of religious socialization. At the same time, it is a cultural element that maintains its continuity and vibrancy within society as a carrier of religious and cultural codes.

Keywords: Şivlilik tradition, Religion, Religious culture, Religious experience, Religion phenomenon, Tradition, Konya

ÖNSÖZ

Sosyal bilimlerin en önemli konularından bir tanesi dini tecrübelerdir. Dini tecrübenin sosyolojik anlatımı, bireylerin ve toplumların dini inançlar, pratikler ve duygularla ilişkili olarak yaşadıkları deneyimleri, toplumsal bağlamda incelemeyi amaçlar. Bu anlatım, dini tecrübenin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini, dini pratiklerin ve inançların toplumsal işlevlerini ve bu tecrübelerin toplumsal yapı ve dinamiklerle nasıl etkileşime girdiğini araştırır.

Bu çalışma, dini tecrübenin toplumsal bir tezahürü olan Şivlilik geleneğinin; dini değerlerin ve ritüellerin toplumsal yaşamla nasıl bütünleştiğini ve bu değerlerin topluluk içinde nasıl yaşatıldığını göstermesi açısından önemli bir örnektir. Şivlilik geleneği, dini tecrübeyi toplumsal bir bağlama yerleştirerek, hem bireysel hem de kolektif düzeyde önemli sosyal işlevler yerine getirir. Bu gelenek, dini inançların ve pratiklerin toplumsal hayat üzerindeki etkilerini anlamak için değerli bir örnek sunar.

Şivlilik geleneğinin toplumsal ve bireysel tezahürlerinin ele alındığı bu çalışma, dini ve kültürel boyutu ile öne çıkan fenomenin çok yönlü incelenmesini ve sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalara katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, Konya iline özgü Şivlilik geleneğine ait ritüellerin ve etkinliklerin kültürel miras olarak korunması, nesilden nesile aktarılması ve Şivlilik kültürünün farklı yaş gruplarına olan yansımaları açısından önem arz etmektedir.

Giriş ve Sonuç dışında dört ana bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde, araştırmanın konusu, amacı ve önemi, problemi ve yöntemi hakkında kısaca bilgi verilmiş, konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalardan bahsedilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde kavramsal ve tarihsel çerçeve kapsamında kutsal zaman ve mekan anlatılmış, Konya’da dini ve kültürel hayat incelenip tanıtılmış ve bir din fenomeni olarak Şivlilik geleneği özellikle antropolojik ve kültürel açıdan incelenmiştir. Üçüncü bölümde, Şivlilik geleneğinin toplumsal hayata etkileri, sunduğu katkılar doğrultusunda ele alınmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise, yaşlı bireyler ve çocuk katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler

analiz edilerek çalışmaya son şekli verilmiştir. Sonuç olarak, elde edilen bilgiler ve bulgular değerlendirilmiş ve açıklanmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında bana zaman ayırarak desteğini, bilgisini ve deneyimlerini paylaşan değerli danışmanım sayın Prof. Dr. Mehmet AKGÜL'e, bana her zaman sevgi ve neşesiyle güç veren canım oğlum Emre BİREKUL'a, desteğini ve hoşgörüsünü her daim hissettiğim eşim Dr. Murat BİREKUL'a ve her an yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sümeyye ERGUN BİREKUL

Kasım 2024

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
1.3. Araştırmanın Problemi.....	1
1.4. Araştırmanın Soruları.....	2
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	2
1.5.1. Araştırmanın Modeli.....	3
1.5.2. Çalışma Grubu.....	4
1.5.3. Veri Toplama Aracı.....	6
1.5.4 Verilerin Toplanması.....	7
1.5.5. Verilerin Analizi.....	8
1.6. İlgili Çalışmalar.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

2.1. Kutsal Zaman ve Mekan.....	12
2.2. Konya’da Dini ve Kültürel Hayat.....	18
2.2.1. Konya’nın Dini ve Kültürel Tarihi.....	18
2.2.2. Konya’da Dini Hayatın Tezahürleri.....	25

2.3. Şivlilik Geleneğine Kavramsal Bakış	27
2.3.1. Din Fenomeni Olarak Şivlilik Geleneği ve Önemi	28
2.3.2. Kültürel Antropoloji Açısından Şivlilik Geleneği	30
2.3.3. Kültürel Açıldan Şivlilik Geleneği.....	34
2.3.4. Dini Dünya Görüşü ve Şivlilik Geleneği	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR DİN FENOMENİ OLARAK ŞİVLİLİK GELENEĞİ VE ÖNEMİ

3.1. Fener Alayı Geleneği	41
3.2. Şivlilik Geleneği	43
3.3. Geçmişten Günümüze Şivlilik	57
3.4. Şivlilik Geleneğinin Toplumsal Hayata Etkileri.....	62
3.4.1. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Gelişimine Katkısı.....	64
3.4.2. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Dini Sosyalleşmesine Katkısı.....	66
3.4.3. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Dini Geleneklerini Öğrenmelerine Katkısı	70
3.4.4. Şivlilik Geleneğinin Kültürel Mirasa Katkısı	72
3.4.5. Şivlilik Geleneğinin Toplumsal Bütünleşmeye Katkısı	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleri.....	78
4.2. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığı Hazırlıklar	81
4.3. Yaşlı Bireylere Göre Geçmişten Günümüze Şivlilik Kültüründeki Değişim.....	84
4.4. Yaşlı Bireylere Göre Şivlilik Kültürünün Taşdığı Dini Anlam.....	87
4.5. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri	89
4.6. Çocukların Şivlilik Etkinliğine Katılım Durumu	91
4.7. Şivlilik Etkinliğinin Çocuklar İçin İfade Ettiği Anlam.....	92
4.8. Çocukların Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaşadığı Hissiyat	94

4.9. Çocuklara Göre Şivlilik Günü Neyi Müjdeler	95
4.10. Çocukların Şivlilik Günü Arkadaşlarıyla Birlikte Yaptıkları Etkinlikler	97
4.11. Çocukların Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri	99
SONUÇ.....	101
ÖNERİLER.....	106
KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	116

KISALTMALAR LİSTESİ

KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTO	: Konya Ticaret Odası
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
MEVKA	: Mevlana Kalkınma Ajansı
s.a.v.	: Sallallâhu Aleyhi ve Sellem
s.s.	: Sayfa Sayısı
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
vd.	: Ve Diğerleri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özellikleri	5
Tablo 2. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleri.....	78
Tablo 3. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığı Hazırlıklar.....	81
Tablo 4. Yaşlı Bireylere Göre Geçmişten Günümüze Şivlilik Kültüründeki Değişim	84
Tablo 5. Yaşlı Bireylere Göre Şivlilik Kültürünün Taşdığı Dini Anlam	87
Tablo 6. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri.....	89
Tablo 7. Çocukların Şivlilik Etkinliğine Katılım Durumu	91
Tablo 8. Şivlilik Etkinliğinin Çocuklar İçin İfade Ettiği Anlam	93
Tablo 9. Çocukların Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaşadığı Hissiyat.....	94
Tablo 10. Çocuklara Göre Şivlilik Günü Neyi Müjdeler.....	96
Tablo 11. Çocukların Şivlilik Günü Arkadaşlarıyla Birlikte Yaptıkları Etkinlikler	97
Tablo 12. Çocukların Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri.....	99

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Şivlilik Günü İçin Hazırlanmış Fotoğraf Köşesi (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu).....	50
Görsel 2. Şivlilik Günü İçin Hazırlanmış Pano Örneği (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu).....	51
Görsel 3. Bir Çocuğun Şivlilik Çantasından Çıkanlar Yiyeceklerle Yaptığı Görsel.....	52
Görsel 4. Sosyal Medyada Şivlilik.....	52
Görsel 5. Okullarda Hazırlanan Şivlilik Stantlarından Kareler-1 (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu).....	53
Görsel 6. Okullarda Hazırlanan Şivlilik Stantlarından Kareler-2 (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu).....	53
Görsel 7. İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu Müdürlüğü Tarafından Tüm Öğrencilere Özel Yapılıp Dağıtılan Şivlilik Torbası.....	54
Görsel 8. Şivliliklerini Doldurmak Üzere Okullarından Hediye Olarak Torbasını Alan Mutlu Çocuklar.....	54
Görsel 9. Konya Büyükşehir Belediyesi'nden Gelen Hediyelerle İbrahim Hakkı Konyalı Anaokulu Öğrencileri.....	55
Görsel 10. Konya Büyükşehir Belediyesinin 2024 Yılında Tüm Öğrencilere Göndermiş Olduğu Şivlilik Kutusu.....	55
Görsel 11. Konya Selçuklu Belediyesinin 2024 Yılı'nda Çocuklar İçin Hazırlayıp Dağıtmış Olduğu Şivlilik Kutusu ve İçindeki Hediyeler.....	56
Görsel 12. Konya Büyükşehir Belediyesinin 2023 Yılı'nda Çocuklar İçin Hazırlayıp Dağıttığı Şivlilik Kutusu ve İçerisindeki Hediyeler.....	56
Görsel 13. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-1.....	118
Görsel 14. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-2.....	118

Görsel 15. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-3.....	119
Görsel 16. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-4.....	119
Görsel 17. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-1	120
Görsel 18. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-2	120
Görsel 19. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-3	121
Görsel 20. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-4	121
Görsel 21. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-5	122
Görsel 22. Fener Alayı Akşamı Gökyüzüne Bırakılan Dilek Fenerleri-1.....	122
Görsel 23. Fener Alayı Akşamı Gökyüzüne Bırakılan Dilek Fenerleri-2.....	123
Görsel 24. Şivlilik Toplayan Çocuklar-1.....	124
Görsel 25. Şivlilik Toplayan Çocuklar-2.....	124
Görsel 26. Şivlilik Toplayan Çocuklar-3.....	125
Görsel 27. Şivlilik Toplayan Çocuklar-4.....	125
Görsel 28. Şivlilik Toplayan Çocuklar-5.....	126
Görsel 29. Şivlilik Toplayan Çocuklar-6.....	126
Görsel 30. Şivlilik Toplayan Çocuklar-7.....	127
Görsel 31. Şivlilik Toplayan Çocuklar-8.....	127
Görsel 32. Şivlilik Toplayan Çocuklar-9.....	128
Görsel 33. Şivlilik Toplayan Çocuklar-10.....	128
Görsel 34. Şivlilik Toplayan Çocuklar-11.....	129
Görsel 35. Şivlilik Toplayan Çocuklar-12.....	129

Görsel 36. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-1.....	130
Görsel 37. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-2.....	131
Görsel 38. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-3.....	132
Görsel 39. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-4.....	133

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Türkiye ve Türk toplumu; tarihi, dini geçmişi ve bulunduğu konum itibariyle kültür çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Binlerce yıllık geçmişi içerisinde en önemli kültürel zenginlikleri arasında yaklaşık bin yıllık İslam kültürünün köklü tesirleri sayılabilir. Ülkelerin kültürel zenginliklerine kaynaklık etmiş belli şehirler ve merkezi noktalar vardır. Bu kültürel zenginlik ve çeşitliliğe büyük oranda katkı sağlayan şehirlerden biri olan Konya ilinde üç ayların girişinde coşkuyla kutlanan Şivlilik geleneğinin, yazılı olmayan kültürel mirasımızı aktarmada önemli araçlardan birisi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Şivlilik geleneği, üç aylar olarak adlandırılan aylardan Recep ayının geldiğinin habercisi olan ve ilk namaz olarak isimlendirilen Regaip Kandili gününün sabahında başlayıp akşamına kadar sürdürülen Konya'ya has bir gelenektir. Bu çalışmada da “Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik” başlığı altında Şivlilik geleneği ve kültürel etkileri çevre boyutlarıyla, bilimsel olarak ele alınıp sahadan elde edilen bulgularla birlikte araştırılıp incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, Şivlilik geleneğini dini ve kültürel anlamda taşıdığı anlam zenginliği ile değerlendirerek, Şivlilik kültürü ve uygulamalarının geçmişten günümüze ne tür değişimler yaşandığını saptamak ve bu geleneğin dini ve sosyopsikolojik açıdan çocuklar ve toplum üzerinde bıraktığı etkileri belirlemektir. Bir din fenomeni olarak Şivlilik geleneği, kutsalın tezahürü olarak toplumsal ilişkiler ağı içinde karşımıza çıkar. Bu çalışma ile Şivlilik geleneğinin kültürümüze olan katkısı, bir nesilden diğer nesle aktarım süreci ve bu dini tecrübenin toplum üzerinde bıraktığı sosyal ve psikolojik etkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmada, temel olarak Şivlilik geleneğinin dini ve kültürel süreklilik ve devamlılık anlamında fertler üzerinde ne tür etkilere yol açtığı sorusuna cevap aranmış

ve bir din fenomeni olarak Şivliliğin etkileri üzerine yorum, açıklama ve değerlendirmeler yapılmıştır.

1.4. Araştırmanın Soruları

1. Yaşlı bireylerin Şivlilik geleneği hakkındaki düşünce ve kanaatleri nelerdir?
2. Yaşlı bireylerin Şivlilik günü ve öncesinde yaptığı hazırlıklar nelerdir?
3. Yaşlı bireylere göre Şivlilik kültüründe geçmişten günümüze nasıl bir değişim gözlenmektedir?
4. Şivlilik kültürü yaşlı bireyler için hangi dini anlamı taşımaktadır?
5. Yaşlı bireylerin Şivlilik kültürüne dair görüş, öneri ve beklentileri nelerdir?
6. Çocukların Şivlilik etkinliğine katılım durumu nedir ve katıldıysa nasıl bir etkinliğe katılmışlardır?
7. Şivliliğin çocuklar için ifade ettiği anlam nedir?
8. Çocuklar, Şivlilik günü ve öncesinde neler hissetmektedir?
9. Çocuklara göre Şivlilik günü neyi müjdelemektedir?
10. Çocukların Şivlilik günü arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları etkinlikler nelerdir?
11. Çocukların Şivliliğe dair görüş, öneri ve beklentileri nelerdir?

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, din fenomeni ve Şivlilik hakkında var olan literatür taraması, kütüphane, arşiv, internet ve yazılı kaynaklardan derlenen veriler ile katılımcılarla yapılan görüşmelerde elde edilen mülakat verilerine dayalı bir araştırma yapılmıştır. Yapılan kaynak taraması ve örneklem grubuyla yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, araştırmanın amaçlarına uygun bir şekilde bilimsel yöntem ışığında ulaşılan bulgular analiz edilerek yorumlanmıştır.

1.5.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmadaki probleme hangi bilimsel yolla güvenilir bir şekilde çözüm sağlanacağını gösteren yol, araştırmanın modeli olarak tanımlanmaktadır (İslamoğlu, 2003). Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Bu bölümde daha iyi anlaşılması açısından önce nitel metodoloji ardından fenomenoloji (olgubilim) deseni hakkında bilgi verilmiştir.

Nitel araştırmada, görüşme, doküman analizi, gözlem gibi veri toplama yöntemleri kullanılarak araştırma konusu hakkında detaylı, bütüncül bir bilgi toplanmaktadır. İnsanların deneyimleri ve bu deneyimlerin kendileri tarafından nasıl yorumlandığı önemlidir. Eğer gerçeği ortaya çıkarmak ve anlamak istiyorsak, öncelikle insanların bu gerçekleri nasıl algıladıklarını incelemek gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırmada, bireylerin anlam dünyalarını anlamaya çalışılırken, onların dünyayı nasıl deneyimledikleri ve yaşadıkları olaylarla ilgili derinlemesine bir anlayış geliştirilir (Merriam, 2018).

Nitel verilerin elde edileceği bu araştırma fenomenoloji (olgubilim) deseniyle tasarlanmıştır. Bu desende, farkında olduğumuz ancak derinlemesine kavrayamadığımız olgulara yoğunlaşılmaktadır. Bu olgular, yaşamımızda meydana gelen olaylar, deneyimler, algılar, tutumlar, kavramlar ve durumlar şeklinde ortaya çıkabilir. Birey için tanıdık ama tam olarak anlaşılamayan olgular üzerine araştırma yapmak için bu desen etkili bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Fenomenoloji (olgubilim) deseninin pek çok farklı uygulama tekniği olmasına karşın, her birinde bireysel deneyimlere öncelik verilmektedir. Fenomenoloji çalışmalarının temel amacı, bir olguyla ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Fenomenoloji çalışmalarında genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu çalışmada bir din fenomeni olan Şivlilik geleneğini deneyimleyen bireylerin görüşleri ışığında bu geleneğin bireysel ve toplumsal tezahürleri ile geçmişten günümüze uğradığı değişimler detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

1.5.2.Çalışma Grubu

Fenomenoloji çalışmalarında olguyu bütün yönleriyle tecrübe etmiş ve deneyimlemiş bir grup üzerinde fenomen araştırılır. Fenomenolojik yöntem uygun olarak planlanan araştırmanın çalışma grubu, Şivlilik geleneğine katılan bireylerin yaşantı ve görüşlerini belirlemeyi amaçladığı için amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen bireylerden oluşmaktadır. Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu duruma örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar, kişiler vb.) örnekleme alınır (Büyüköztürk vd., 2008).

Bu araştırmanın çalışma grubunu 4-14 yaş aralığındaki 42 çocuk ile 65 yaş üzeri 10 yaşlı birey oluşturmuştur. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özellikleri

No	Katılımcı Kodu	Meslek	Yaş / Yaş Grubu	Cinsiyet
1	YK1	Ev Hanımı	66	K
2	YK2	Ev Hanım	65	K
3	YK3	Ev Hanım	68	K
4	YK4	Ev Hanım	66	K
5	YK5	Ev Hanım	65	K
6	YK6	Ev Hanım	69	K
7	YK7	Ev Hanım	65	K
8	YK8	Ev Hanım	65	K
9	YK9	Ev Hanım	70	K
10	YK10	Ev Hanım	72	K
11	ÇK1	Öğrenci	4-6 yaş	K
12	ÇK2	Öğrenci	4-6 yaş	K
13	ÇK3	Öğrenci	4-6 yaş	K
14	ÇK4	Öğrenci	4-6 yaş	K
15	ÇK5	Öğrenci	4-6 yaş	E
16	ÇK6	Öğrenci	4-6 yaş	E
17	ÇK7	Öğrenci	4-6 yaş	E
18	ÇK8	Öğrenci	4-6 yaş	E
19	ÇK9	Öğrenci	7-10 yaş	K
20	ÇK10	Öğrenci	7-10 yaş	K
21	ÇK11	Öğrenci	7-10 yaş	K
22	ÇK12	Öğrenci	7-10 yaş	K
23	ÇK13	Öğrenci	7-10 yaş	K
24	ÇK14	Öğrenci	7-10 yaş	K
25	ÇK15	Öğrenci	7-10 yaş	K
26	ÇK16	Öğrenci	7-10 yaş	K
27	ÇK17	Öğrenci	7-10 yaş	K
28	ÇK18	Öğrenci	7-10 yaş	K
29	ÇK19	Öğrenci	7-10 yaş	K
30	ÇK20	Öğrenci	7-10 yaş	E
31	ÇK21	Öğrenci	7-10 yaş	E
32	ÇK22	Öğrenci	7-10 yaş	E
33	ÇK23	Öğrenci	11-14 yaş	K
34	ÇK24	Öğrenci	11-14 yaş	K
35	ÇK25	Öğrenci	11-14 yaş	K
36	ÇK26	Öğrenci	11-14 yaş	K
37	ÇK27	Öğrenci	11-14 yaş	K
38	ÇK28	Öğrenci	11-14 yaş	K
39	ÇK29	Öğrenci	11-14 yaş	K
40	ÇK30	Öğrenci	11-14 yaş	E
41	ÇK31	Öğrenci	11-14 yaş	E
42	ÇK32	Öğrenci	11-14 yaş	E
43	ÇK33	Öğrenci	11-14 yaş	E
44	ÇK34	Öğrenci	11-14 yaş	E
45	ÇK35	Öğrenci	11-14 yaş	E
46	ÇK36	Öğrenci	11-14 yaş	E
47	ÇK37	Öğrenci	11-14 yaş	E
48	ÇK38	Öğrenci	11-14 yaş	E
49	ÇK39	Öğrenci	11-14 yaş	E
50	ÇK40	Öğrenci	11-14 yaş	E
51	ÇK41	Öğrenci	11-14 yaş	E
52	ÇK42	Öğrenci	11-14 yaş	E

Not: YK: Yaşlı Katılımcı, ÇK: Çocuk Katılımcı.

Çalışma grubu ölçüt örnekleme yoluyla belirlenmiş örnekleme grubu, Şivlilik geleneğini en az bir kere deneyimlemiş 52 bireyden oluşmaktadır. Bu sayede, araştırmaya konu olan geleneği yaşayan kişilerin deneyimlerinin yansıtılması amaçlanmıştır. Bu çalışmada katılımcıların belirlenmesinde Şivlilik geleneğini en az bir kez deneyimlemiş birey olma temel ölçüt olarak dikkate alınmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, farklı yaş gruplarında yer alan 42 çocuk ve 10 yaşlı katılımcı oluşturmuştur. Katılımcılar hakkındaki kişisel bilgiler Tablo 1.1.'de gösterilmektedir. Araştırmaya katılan 10 yaşlı katılımcının tamamı 65 yaş üstüdür. Çalışmaya katılan 42 çocuk katılımcıdan 22'si kız ve 20'si ise erkek çocuklardan oluşmaktadır. Katılımcı çocukların yaş gruplarına göre dağılımı şu şekildedir:

4-6 Yaş : 8 kişi ile toplam katılımcı çocuk sayısının %19.05'i .

7-10 Yaş : 14 kişi ile toplam katılımcı çocuk sayısının %33.33'ü .

11-14 Yaş : 20 kişi ile toplam katılımcı çocuk sayısının %47.62'si.

1.5.3. Veri Toplama Aracı

Olgubilim çalışmalarında genellikle veri toplama aracı olarak görüşme kullanılır. Araştırma, fenomenolojik bir yaklaşımı benimsediğinden, veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği tercih edilmiştir. Görüşme, esneklik ve yönlendirici sorularla detaylı analiz yapma fırsatı sunduğundan, olguların incelenmesinde etkili bir yaklaşım olarak kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Görüşmenin üç amacı vardır: işbirliği ile hareket etmek, kendine güveni artırmak, araştırma için veri toplamaktır. Görüşme, bireylerin belirli bir konuya dair düşüncelerini, hissettiklerini ve bunların arkasındaki nedenleri anlamak için en etkili yöntemlerden biridir (Karasar, 1995). Görüşme, insanların hissettiklerini ve dünyayı nasıl algıladıklarını öğrenmemizi sağlayan etkili bir yöntemdir (Merriam, 2018). Görüşme yönteminde katılımcılarla işbirliği yaparak doğrudan iletişim kurmak bir avantaj sağlarken, verilerin analiz edilme sürecinin zaman alıcı olması ise bir dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008).

Çalışmada konu ile ilgili literatür taraması yapılarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Daha sonra katılımcılarla yapılacak olan görüşmelerde

kullanılacak olan yarı yapılandırılmış sorular içeren bir görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme formu yarı yapılandırılmış soruları içermektedir ve bu sorular esnek yapıdadır. Araştırmanın amacına uygun olarak, katılımcılarla yapılacak yarı yapılandırılmış görüşmelerde kullanılacak formlar, uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu araştırmada, görüşmelerde aynı tür bilgilerin farklı katılımcılardan elde edilmesi amacıyla tercih edilen “*görüşme formu yaklaşımı*” benimsenmiş ve buna paralel olarak “*yarı yapılandırılmış görüşme formları*” kullanılmıştır (EK 1. ve EK 2.). Bu noktada konuşmacı; belirlediği konu ve alanlara sadık kalarak kendi sorularını yöneltme ve çalışma konusuna dair daha derinlemesine bilgi edinmek için ek sorular sorma hakkına sahiptir (Yıldırım ve Simsek, 2006).

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmak üzere yaşlı bireyler için beş açık-uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu (bkz. EK 1.), çocuklar için ise altı açık-uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu (bkz. EK 2.) geliştirilmiştir.

1.5.4 Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma 2024 yılında, 12 haftalık bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada katılımcılara görüşme formu aracılığıyla açık-uçlu sorular yöneltilmiştir. Öncelikle yaşlı bireylerden telefon yardımıyla randevu talep edilmiş ve görüşmeler yaşlı bireylerin belirlediği saatlerde yapılmıştır. Çalışmaya katılan tüm yaşlı bireylerle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında ses kaydı yapılmasına izin veren bireyler ile ses kaydı yapılmıştır. Ancak az sayıda katılımcı ses kaydını kabul etmiştir. Ses kaydını kabul etmeyen yaşlı bireylere görüşme formu yazılı olarak uygulanmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun tercihi bu şekilde olmuştur. Çocuklarla görüşme yapabilmek için ilk olarak ebeveynlerle iletişim kurulmuş, küçük yaş gruplarıyla yüz yüze görüşme sağlanmış ve cevaplar görüşme formuna not alınmıştır. Büyük yaş grubu çocukların bir kısmı ile yüz yüze görüşülmüş, bir kısmına da e-mail aracılığıyla görüşme formu gönderilerek ilgili cevaplara ulaşılmıştır.

Yaşlı bireyler ile yapılan görüşmede bu bireylere; Şivlilik geleneği hakkındaki düşünce ve kanaatleri, Şivlilik günü ve öncesinde yaptıkları hazırlıkları, Şivlilik kültüründe geçmişten günümüze nasıl bir değişim yaşandığı ve Şivlilik kültürünün hangi dini anlamı taşıdığına dair bulgular görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular aracılığıyla saptanmıştır. Son olarak, yaşlı bireylerin Şivlilik kültürüne dair görüş, öneri ve beklentilerinin neler olduğu belirlenmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşmede çocuklara; daha önce bir Şivlilik etkinliğine katılıp katılmadıkları, Şivliliğin onlar için ifade ettiği anlamı, Şivlilik günü ve öncesinde neler hissettikleri, Şivlilik gününün onlar için neyi müjdelediği ve Şivlilik günü arkadaşlarıyla birlikte hangi etkinlikleri yaptıklarına dair bulgular görüşme formunda yer alan açık-uçlu sorular aracılığıyla saptanmıştır. Son olarak, çocukların Şivliliğe dair görüş, öneri ve beklentilerinin neler olduğu belirlenmiştir.

1.5.5. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda en fazla güçlük yaşanan aşama, verilerin analizidir. Verilerin analizinden sonra bulguları rapor haline getirmek de genellikle zorlayıcı bir süreçtir. Çalışmada verileri analiz etmek için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, önceden belirlenmiş temalar doğrultusunda özetlenip incelenir. Görüşme yapılan bireylerin görüşlerini aktarmak için sıklıkla alıntılara başvurulur. Bu analiz türünde amaç, ulaşılan bulguları okuyucuya belirli bir düzen içerisinde yorumlayarak sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel yöntemde, araştırmacının çalışma konusu olan olaya müdahale etmeden, o olayı veya düşünceyi olduğu gibi yansıtması beklenir (Karasar, 1995).

Araştırmada öncelikle, katılımcıların görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Katılımcıların yaşları göz önünde bulundurularak kodlamalar yapılmıştır. Sonrasında, katılımcıların görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiş ve benzer düşünceler alt gruplara ayrılmıştır. Bu gruplardaki ortak fikirler birkaç cümle ile özetlenmiştir. Araştırmacı, bu gruplardaki düşünceleri bir araya getirip yorumlamış ve ortak temaları

vurgulamıştır. Ayrıca, bu yorumları desteklemek amacıyla, bazı katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlarından doğrudan alıntılar yapılmıştır.

1.6. İlgili Çalışmalar

Sarı (2010)'ya göre, günümüzün zayıflayan insan ilişkileri ve diğer bölgelerden gelen göçlerin etkisiyle bazı eski fakat güzel gelenekler kayboluyor gibi görünse de, gerçek Konyalıların mahallelerinde ve evlerinde bu adetler hâlâ yaşatılmaktadır. Konya'ya yeni taşınanlar ya da öğrenciler gibi gruplar, Şivlilik geleneğine aşina olmadıkları için yadırgayabilir, hatta bazıları misafirperverlik göstermek yerine, gelenleri hoş karşılamayıp olumsuz tepki verebilmektedir. Buna rağmen özellikle çocuklar bu geleneğin en güçlü savunucusu ve sürdürücüsü olmuştur. Küçükten büyüğe herkes, bu geleneği kendi bayramları olarak görmüş ve onu dolu dolu etkinlikler ve paylaşımlar eşliğinde yaşamayı alışkanlık haline getirmiştir. Bu şekilde, toplumsal bağlar korunmuş ve çocuklar aracılığıyla gelenekler canlı tutulmaya devam etmiştir.

Tekin (2014)'e göre, birlik ve beraberlik duygularımızı pekiştiren gelenekler, kimliğimizi oluşturan en önemli değerlerdir. Kültür sürekli bir dönüşüm içerisindedir; değişmeyen bir kültür yoktur. Bu değişim, bazen yavaş bazen hızlı gerçekleşebilir, ancak kaçınılmazdır. Şivlilik geleneği de teknolojinin sunduğu yeni eğlence biçimleri nedeniyle zamanla farklılaşmıştır. Yine de, Konya'ya özgü bir etkinlik olan Şivlilik, geleneksel eğlence kültürünün hâlâ yaşadığını gösteren en somut örneklerden biridir. Bu şekilde, geçmişten gelen eğlence anlayışı modern zamanlara uyum sağlamış, ama temel değerlerini koruyarak varlığını sürdürmüştür.

Görgülü (2018), Aşure, Şivlilik ve Fener Alayı gibi gelenekler üzerine yaptığı çalışmada, bu geleneklerin doğdukları toplumun kültürel ve dini değerlerini harmanlayarak geniş bir halk külliyatı oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu tür geleneklerin, insanların üzerinde olumlu etkiler bırakarak sadece özel günlerde birlik ve beraberliği pekiştirmekle kalmadığı, aynı zamanda halkın eğlence dünyasına da canlılık kattığını belirtmiştir. Kültürel zenginliğimizin önemli göstergelerinden olan bu geleneklerin, yalnızca yaşadıkları toplumun bir parçası olarak kalmaması, aynı

zamanda araştırmacılar tarafından gün yüzüne çıkarılarak yazılı kaynaklarda da yer almasının gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde, geleceğe aktarılabilecek kültürel değerlerimiz korunmuş ve belgelenmiş olacaktır.

Arslan (2021), şivlilik geleneğine tanık olmuş yaşlı bireyler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve ilk/ortaokul ğrencilerinin görüşleri çerçevesinde, bu geleneği sosyal bilgiler dersi kültür aktarımı açısından değerlendirmiş ve elde edilen sonuçlardan hareketle formal kültür aktarımı ve informal kültür aktarımı ilişkisine yönelik çıkarımlarda bulunmuştur. Buna göre, yaşlı bireyler, şivlilik etkinliğinin sürekli sosyal etkileşim içermesi, düşünme becerilerini, sevgiyi, saygıyı ve hoşgörüyü kazandırması Sosyal Bilgiler Dersi kazanımlarına olumlu yönde etki ettiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, Sosyal Bilgiler Dersinin şivlilik geleneğinin unutulmaması ve yozlaşma derecesinde değerlişiklere uğramaması adına da sorumluluk üstlendiğini belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler ğretmenleri, bu ders süresince öğrencilerin hem içinde yaşadıkları toplumun geçmişini hem de bugününü öğrendiklerine dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, etkinliğin dini kökenli olması, çocukların etkisi, Konya'nın değerlere bağlı bir şehir olması ve yerel yönetimlerin etkisinin geleneğin günümüze kadar sürdürülmesinde önemli etkenler olduğuna vurgu yapmışlardır. Öğrenciler ise, şivlilik etkinliği ile sevinç, heyecan ve mutluluk duygularının, paylaşma ve merak duygusunun ön plana çıktığı kaynaşma ve sosyalleşme, saygı, yardımseverlik ve iletişimin arttığından bahsetmişlerdir.

Arslan ve Meydan (2023)'a göre, sosyal bilgiler dersinde formal olarak öğretilmeye çalışılan birçok kültürel aktarım, geleneksel olarak kutlanan şivlilik yoluyla da sağlanmaktadır. Arslan ve Meydan (2023), sadece Konya'da sürdürülen bu geleneğin, ufak farklılıklarla diğer şehirlerde de kutlanabileceğini ve en azından okullarda küçük çaplı etkinliklerin düzenlenmesini önermektedirler. Bu bağlamda, sosyal bilgiler ğretmenlerinin farklı şehirlerde bu tür uygulamaların planlanmasında önemli bir rol oynayabileceğini vurgulamışlardır. Bu şekilde şivlilik geleneği, daha geniş bir coğrafyada eğitim yoluyla yaygınlaştırılabilir ve kültürel değerlerin aktarımına katkı sağlayabilir.

Can ve Özil (2024), Şivlilik geleneğinin Konya'da oluşturduğu sosyal ilişkilerin olumlu sonuçlar doğurduğunu belirtmişlerdir. Ailelerin ve çocukların, bu geleneği adeta bir bayram havasında, günlük streslerden uzaklaşarak geçirdiklerini gözlemlemişlerdir. Bu sebeple, Şivlilik gibi geleneklerin toplumsal yaşama pozitif katkılar sağladığını ve bu etkilerin yeniden canlandırılarak devam ettirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bulgular, geleneklerin modern toplumda birleştirici ve rahatlatıcı bir rol üstlenebileceğini göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ve TARİHSEL ÇERÇEVE

2.1. Kutsal Zaman ve Mekan

Dinler, kendilerini yukarıdan aşağı doğru bir varlık sıralaması içinde tanımlarlar. En yüksek otorite olan Tanrı, kutsallık kavramının merkezindedir. Bu nedenle, tüm dinlerin temel dayanağı kutsallık düşüncesidir (Kaynak, 2016: 444).

Kutsal kelimesi, Arapçada “kuds” kökünden türetilmiş olup, mukaddes, aziz, mübarek gibi anlamlara gelir. Bu terim, bir şeyin dini nedenlerle yüceltilmesi, saygın kabul edilerek korunması anlamını taşır (Tekkaya, 2014: 3). Kavramsal olarak ise, kutsal, “Başlangıçtan beri insan deneyiminin bir parçası olan ve yaratıcı ile olan ilişkiden kaynaklanan özel bir niteliğe sahip olan ya da dini bir amaç için ayrılan” anlamına gelir (Yıldız, 2021: 10). Başka bir tanımla, kutsal, “büyük bir dini saygı uyandıran veya uyandırması gereken, bozulmaması, dokunulmaması gereken ve çok değer verilen şeyler”dir (Kaynak, 2016: 445).

Kutsalı bir fenomen olarak tanımlayan bazı özellikler vardır. Rudolf Otto'ya göre, kutsalın en önemli özelliği, insanın kendinden farklı ve üstün bir güç karşısında hissettiği korku ve saygı karışımı duygunun yöneldiği objede gizli bir güç olmasıdır. Kutsalın bir başka özelliği “hiyerofonik” olarak tanımlanır. Buna göre, bir yerin, nesnenin, kişinin veya canlı türünün kutsal olmasının asıl nedeni, doğaüstü veya ilahi bir gücün onunla temas kurmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Mescid-i Aksa veya Ağlama Duvarı'nın kutsallığı bu şekildedir. Ayrıca, kutsal olanın ihlal edilemez ve yok edilemez olduğu kabul edilir; onunla temas edilmesi gerektiğinde, tabu oluşundan dolayı belirli ritüellere başvurulur. Kutsalın sirayet özelliği ise, bazı durumlarda kutsal bir nesnenin kutsallığının başka bir şeye aktarılabilir olmasıdır. Örneğin, kutsal bir kişinin dokunuşuyla başkalarını kutsaması gibi. Kutsalın toplumsal boyutunu vurgulayan anlam haritası özelliği de, topluluğun varlığını sürdürebilmesi için soyut veya somut fenomenleri kutsallaştırarak kendi varoluşunu güvence altına alması şeklinde ifade edilmektedir (Yıldız, 2021: 11-12).

Kutsallık, dinlerin temel unsurlarını birbirine bağlayarak onları bütünsel bir yapı haline getiren en önemli faktörlerden biridir. Neredeyse tüm inanç sistemlerinin merkezinde bulunan ve inananların yaşamını çeşitli şekillerde saran kutsallık kavramı, dinlerin anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir (Uygur, 2020: 133).

Din, insanlık tarihiyle birlikte var olan ve varlığını devam ettiren; bireylerin ve toplumların hayatlarını şekillendirmek amacıyla ayinler, ritüeller ve yasaklar sunan bir olgudur. Dinlerin temelinde kutsal kavramı yer alır. İnsanoğlu, dinin sağladığı ritüel ve ibadetler aracılığıyla topluma uyum sağlamaya çalışır. Dinin sunduğu bu yaşam tarzları, biçimleri, farklı zaman ve mekânlarda kutsalın farklı şekillerde algılanmasına yol açar (Kaynak, 2016: 444). İnanan bir kişinin, hangi zaman veya mekânda olursa olsun, doğuştan gelen yapısı gereği kutsalla ilişkilerinde zaman veya mekân sınırlarını aşması mümkün değildir (Kaynak, 2016: 451).

Zaman ve mekânın kutsallaştırılması, insanların dünyada yaşadığı belirli olayları sabitleyerek anlamlandırmaları sonucunda kutsal güce olan bağlılıklarını ve itaatlerini göstermeleri içindir. Kutsallaşan zaman ve mekân iki yolla değer kazanır. Birincisi, acı, sıkıntı ve zorluk derecesi yüksek olayların ardından zaman ve mekânın kutsallaşmasıdır. Kıtılık, savaş ve deprem gibi doğal veya toplumsal olayların yer ve tarihinin belleklere kazınması, bu duruma örnektir. İkincisi ise, Tanrı'nın belirli bir zaman ve mekânı bildirmesiyle kutsallaşmadır. Yahudilikte Süleyman Tapınağı, Tur Dağı, Fısıh Bayramı, çardak günleri; Hristiyanlıkta Kudüs, kiliselerde çanların ibadet ve dua zamanlarını bildirmesi için günde yedi kere çalması gibi; İslam'da da Mescid-i Aksa, Kâbe, Arafat Dağı, Cuma günü, Ramazan ayı, Kadir Gecesi ve Arefe günü gibi zaman ve mekânla ilgili kutsallık, Tanrı'nın bildiriyle veya peygamberlerin sünneti ile belirlenir (Kaynak, 2016: 446).

Zaman kelimesi, kısa veya uzun süreli dönemler, az ya da çok sürebilen bölünebilir müddet gibi anlamlara gelir. Zaman, anlatılmak istenen bağlama göre çeşitli dönemleri, mevsimleri, iktidar sürelerini veya belirli olayların her yıl gerçekleştiği dönemleri ifade edebilir. Cahiliye dönemindeki insanlar, zamanın sürekli olduğuna inanırken, Yahudi, Hristiyan ve İslam inanç sistemlerinde bu dünya hayatının sonlu olduğuna ve sonsuz bir ahiret hayatının varlığına inanılır. İlahi dinlerde

ibadetlerin hangi zaman dilimlerinde yapılacağı, yılın hangi ayında ve gününde hangi vakitte gerçekleştirileceği belirlenmiştir (Tekkaya, 2014: 3).

Takvim ve saat gibi zaman ölçüm araçları, modern zamanlara kadar yaşanan değişimlerle daha kesin ve sayısal bir doğruluğa ulaşmış; bu durum, bilimin iman, ahlak ve sanattan ayrılmasına yol açarak geleneksel ve modern zaman ile mekân ölçümü, bilgisi ve algısını değiştirmiştir (Kaynak, 2016: 445) Örneğin, güneş saatiyle ölçülen geleneksel saat, enlem, boylam ve mevsimlere göre değişiklik gösterirken, günümüzde kullanılan mekanik saatle ölçülen zaman, evrenin doğal ritimlerinden veya insan yaşamındaki çeşitli faaliyetlerden etkilenmeden sabitliğini korur. Böylece, insan faaliyetleri artık doğal ritimlere dayalı bir zaman anlayışına göre değil, bu yeni mekanik zaman kavramına göre düzenlenmeye başlamıştır (Kaynak, 2016: 446).

Kutsal zaman, diğer zaman dilimlerinden farklı olarak önemli bir olayın gerçekleştiği dönemdir. Bu nedenle, kutsal zaman, kutsal olmayan zamandan doğası gereği ayrılır ve farklı kabul edilir. 20. yüzyılın önde gelen dinler tarihçilerinden Mircea Eliade, kutsal zamanı "hiyerofanik zaman" olarak tanımlamış ve en büyük özelliğinin tekrarlanabilirlik olduğunu belirtmiştir. Kutsal zaman ritüellerinde, bu özel anlar ne kadar eskiye giderse gitsin, amaç o kutsal anın şimdiki zamana taşınarak yeniden canlandırılmasıdır (Yıldız, 2021: 18). Kutsal kabul edilen zamanlar, millet, coğrafya, kültür ve dinlere göre değişiklik gösterir. Bu zamanlar belirlenirken gerçekleşen özel olaylar dikkate alınır. Çünkü her millet ve dinin etkilendiği olaylar birbirinden oldukça farklıdır; bazı zamanlar kutsalın tezahürü açısından diğer zamanlardan ayrılır ve öne çıkar (Tekkaya, 2014: 2).

M. Eliade'nin "Kutsal ve Din Dışı" adlı kitabında, iki farklı zaman türünden bahseder: Tarihsel zaman ve tarihsel olmayan zaman. Tarihsel zaman, kutsal zamanla ilişkilendirilirken, tarihsel olmayan zaman ise dini olmayan zamana işaret eder. Kutsal zaman, dönüşümlü bir zamanı işaret etmekte olup, doğası gereği tersine dönebilir ve şimdiki zamana getirilerek ilk zamanı temsil eder. Bu, başlangıçta gerçekleşmiş bir kutsal olayın yeniden canlandırılmasıdır. Dini olmayan zaman ise, dini anlamdan yoksun eylemlerin gerçekleştiği sıradan zaman dilimini ifade eder (Kaynak, 2016: 451; Eliade, 1991).

Kutsal zamanların belirlenmesinde dört ana faktör etkili olmaktadır. İlk olarak, bir dinin kurucusunun veya peygamberlerin doğum zamanları genellikle kutsal olarak kabul edilir. Hristiyanlık'ta İsa'nın doğumu ve İslam'da Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu bu kutsal zamanlara örnektir. İkinci olarak, hiçbir açık sebep olmasa bile, dinlerin tanrılarının veya ilahlarının dilemesi veya takdiriyle kutsal zamanlar belirlenir. Örneğin, Yahudilik'te Tanrı'nın Fısıh gününü ve İslam'da Allah'ın Ramazan ayını belirlemesi gibi. Üçüncü faktör, tarihsel dayanaklarla belirlenen zamanlardır ve bu zamanlar genellikle geçmişten manevi destek alır. Örneğin, Yahudiler'in Mısır'dan çıkışlarını Pesah Bayramı olarak kutlamaları gibi. Son olarak, geçmişte yaşanan bir olayın şu anda hissedilerek yaşanması durumu da kutsal zamanları belirlemede etkilidir. Örneğin, Kadir Gecesi'nin Kur'an'ın indiği gece olarak kabul edilmesi ve bu gecenin bin aydan daha hayırlı olduğu inancıyla yaşanması gibi. Bu şekilde, içinde bulunduğumuz zaman dilimi ile geçmişteki olaylar arasında bir bağ kurularak manevi kazançlar elde edilmeye çalışılır. (Tekkaya, 2014: 2-3).

Arapça kökenli “mekân” kelimesi, sözlükte “kevn” kelimesiyle karşılık bulur ve “olmak, meydana gelmek, sonradan olmak, zamansız ve devamlı olmak, belli bir şekle girmek ve varlık” gibi anlamlara gelir. Mekân kavramı çok yönlü bir tanıma sahiptir ve farklı bağlamlarda kullanılabilir. Mekânın kolektif belleğinde taşıdıkları, toplumsal hafızanın korunmasına katkı sağlar. Bu nedenle, her mekânın kendine özgü bir tarihi ve hafızası vardır. Mekânla kurulan ilişkide, geçmiş, şimdi ve geleceğe dair vurgular önem taşır. Bir tarihçi, bir mekânın zaman içinde geçirdiği dönüşümleri ve bu alandaki mücadeleleri inceleyebilirken, bir sosyolog, mekânın toplum açısından taşıdığı anlamı ve üstlendiği işlevleri araştırır. Bir mimar ise, mekânın yerleşim düzenlerini değerlendirir. Bu disiplinlerin ortak paydası, mekânın bireyler ve toplum üzerinde kurucu ya da yönlendirici bir etkiye sahip olmasıdır. (Uygur, 2020: 132).

Mekân kavramı, zihinsel ve kültürel boyutlarıyla birlikte toplumsal ve tarihsel unsurları da birleştirir. Mekân, her zaman dikkat çekici olup, kendine özgü sınırları içinde varlığını sürdürür ve yoğunlaştırır. Mekânın çekici ve cezbedici yönü, yapının koruduğu tüm değerleri kendi içinde toplaması ve bu sınırlar içinde koruması, aktarması şeklinde kendini gösterir (Uygur, 2020: 133-134).

Kutsal mekân kavramı, pagan inançlardan başlayarak ilahi dinlere doğru bir evrim süreci yaşamıştır. Anadolu'da karşımıza çıkan pek çok antik kent, kutsal mekânların etrafında kurulmuş olup, tapınağı veya mabedi olmayan bir kente rastlanmaz. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam için de bu durum farklılık göstermez (Kaynak, 2016: 452). Bu noktadan hareketle, bütün inanç sistemlerinde kutsala vurgu yapan mekânların varlığı bilinmektedir. Bu mekânlar, aslında inanan kişinin kutsal varlıkla iletişim kurmasını kolaylaştıran ve psikolojik açıdan huzur bulmasını sağlayan unsurlardır. Dindar birey, kendi varlığını çevresinin kutsal olmasına bağlayarak kendisini ontolojik olarak değil ama duygusal olarak aşkın bir boyuta taşır. Ancak bu şekilde mutlu ve huzurlu hisseder. Çünkü kutsalın olmadığı bir hayat, dindar insan için bir anlam ifade etmez ve onu varoluşsal bir boşluğa sürükler. Dindar insanın bu boşluktan kurtulması ve varlığını sürdürmesi, kutsal mekânlarla iç içe olmasına bağlıdır. Sonuç olarak, insanın Yüce Yaratıcı ile daha yakın bir ilişki içinde olduğunu düşündüğü veya Allah'ın kendisini daha fazla hissettirdiği mekânlara "kutsal mekân" adı verilir. (Örenç, 2013: 41).

Tanrının bir mekânda tecelli etmesi ya da gücünü göstermesi, o bölgenin kutsal sayılmasına neden olur. Başta sıradan olan bu alanlar, Tanrının orada varlığını insanlara hissettirmesiyle kutsal bir nitelik kazanır. Bu tür bir tecelliye, Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda Allah'ı görmek istemesi ve sonrasında yaşananlar örnek olarak verilebilir. Bir yerin veya mekânın kutsal kabul edilmesinde peygamberlerin sözleri de etkili olabilir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) "Ancak şu üç yere ibadet maksadıyla yolculuk yapılır: Mescid-i Haram, Mescid-i Nebi ve Mescid-i Aksa" sözleri, bu mekânların diğerlerinden farklı olarak kutsal kabul edilmesinin nedeni olarak gösterilebilir. Bir bölgenin veya mekânın Tanrı'ya tahsis edilmesi de kutsal kabul edilmesinin sebeplerinden biridir. Bu tahsisatın en önde gelen örneklerinden biri mabedlerdir. Kur'an'da Allah, tüm mescitlerin kendisine ait olduğunu belirtmektedir (Dikbaş, 2020: 28-29).

Kutsal mekânların varlığı, aynı zamanda kutsal olmayan mekânların da mevcut olduğunu gösterir. Çünkü kutsallık, sadece inançlı bireyler için anlam taşır. Dindar olmayan kişiler için kutsalın bir önemi olmadığı gibi, kutsal mekânların da herhangi bir ayrıcalığı yoktur. Bir mekânın kutsal sayılması, kutsalla bağlantı kurma çabasının

bir sonucudur. Örneğin, bazı ibadetlerin (Hac gibi) sadece kutsal mekânlarda yapılması, insanların kutsalla temas kurma isteğini yansıtır. Kutsal mekânlar, yalnızca sınırlarıyla diğer alanlardan ayrılmakla kalmaz, aynı zamanda merkezi bir konuma da sahiptir. Şehirler genellikle kutsal mekânların etrafında şekillenir. Dini metinlerde kutsal sayılan yerlerin önemi, zamanla değişmez. Mekke, Medine ve Kudüs gibi şehirlerin durumu da buna örnektir (Dikbaş, 2020: 29).

Kutsal mekânın tanımlanmasında "merkez" kavramı büyük bir öneme sahiptir. Dini bir odağa sahip olan bir mekân, insanları etrafında bir araya getirir. O yerin kutsal olduğuna dair inanç, onu merkezi bir konuma taşır ve bireylerin kendi inanç dünyalarını şekillendirmelerine olanak tanır. "Dünyanın merkezi" ifadesi, kutsal mekânın en derin tanımlamalarından biridir. Geleneksel toplumlar için kutsal mekân, mekânın içinde bir kırılma noktası oluşturur ve simgesel bir araçla kozmik bir bölgeden diğerine geçiş sağlar. Bu alan, o toplumun gözünde dünyanın merkezini temsil eder (Uygur, 2020: 133).

Kutsal mekânlar, bir toplumun dini yaşantısının merkezi olup, insan hayatına yön veren ve ona anlam kazandıran yerlerdir (Kaynak, 2016: 452). Bu mekânlar, ilahi olanla dünyevi olanın bulunduğu noktalar. Tanrı ile insan arasında bir bağ kurulduğu ve bireyin kendini ilahi huzurda hissettiği alanlardır. İnsan, doğası gereği inanmaya ihtiyaç duyar. Dindar bireyler ise, çoğunlukla kutsal bir çevrede yaşama isteği taşırlar. Bu sebeple, kutsal mekânlar dindar kişilerin hayatında önemli bir yer tutmaktadır (Dikbaş, 2020: 31).

Kutsal mekânlar, genellikle ayin ve ritüellerin gerçekleştirildiği yerlerdir. Bu mekânlara kutsiyet atfedilmesi, ilahi varlığın o mekânda belirgin bir şekilde hissedilmesinden kaynaklanır. Dinlerde kutsal kabul edilen yerler, aslında diğer mekânlardan pek farklı değildir. Ancak, bu yerlerde ilahi varlığın belirgin şekilde tecelli etmesi, inançla ilgili olayların gerçekleşmesi veya bu mekânların dini bir kişiyle ilişkilendirilmesi, onları diğer mekânlardan ayırarak kutsallaştırır (Kaynak, 2016: 452).

Dünya genelindeki tüm dinlerde rastlanan kutsal, kutsal zaman ve mekân anlayışı, din olgusunun evrensel bir yapıya sahip olduğunu gösterir. İnsan, doğası gereği yüce bir varlığa inanma eğilimindedir ve bu varlıkla iletişim kurmanın yollarını arar. Bu iletişimde kutsal zaman ve mekân, dindar insanın yaşamında önemli bir yer işgal eder. İnsanın zaman ve mekân içindeki hareketi, kutsal zaman ve mekân fikriyle birleşerek Tanrı ile olan birlikteliğini güçlendirir. Tanrı ile birlik olmak, O'nun özelliklerinin insan yaşamında deneyimlenmesi anlamına gelir. (Kaynak, 2016: 453).

2.2. Konya’da Dini ve Kültürel Hayat

Birinci bölümün, ilk 2 başlığında kutsal zaman ve mekan kavramlarından bahsedilmiş ve Şivlilik geleneği üzerine genel bir bakış yapılmıştır. Bölümün bu son başlığında ise, Konya’nın dini ve kültürel tarihi ile Konya’da dini hayatın tezahürleri üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Konya’nın Dini ve Kültürel Tarihi

Konya, insanlık tarihinin ilk yerleşim yerlerinden biri olup, geçmişten günümüze birçok medeniyetin izlerini taşımaktadır. Bu zengin tarih ve kültür mirasıyla Konya, adeta bir müze şehir konumundadır. Geniş toprakları üzerinde barındırdığı sayısız tarihî, kültürel ve doğal zenginlikleriyle dikkat çeken Konya, aynı zamanda islam âlimlerini yetiştiren bir merkez olarak manevi bir değer taşır. (İçli, 2001: 1).

Konya, Anadolu Selçuklularına iki asır boyunca başkentlik yapmış olup, zengin bir kültürel mirasa ev sahipliği yapmaktadır (Tekin, 2014: 108). Kutsal Tasvir anlamına gelen “İkon” kelimesinden türeyen ve zamanla evrim geçirerek günümüzdeki adını alan Konya; Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Rum İmparatorluğu, Emeviler, Bizanslılar, Büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti gibi çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış, İç Anadolu Bölgesi'nin merkez şehirlerinden biridir (Görgülü, 2018: 68).

Konya, tarih boyunca dünyanın en önemli şehirlerinden biri olarak varlığını sürdürmüştür (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023). M.Ö. 7000 yılından beri

bir yerleşim yeri olan Konya, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Yazının M.Ö. 3500 yılında kullanılmaya başladığı düşünüldüğünde, Konya'nın ülkemizin en eski yerleşim merkezlerinden biri olduğunu belirtmek yerinde olacaktır (KTO, 2023).

Kuruluşu tarih öncesi çağlara dayanan Konya, yaşayan kültüründe geçmişe ait izler barındırmaktadır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde, farklı etnik, dini, tasavvufi ve fikri grupların etkileşimi ile birlikte, İran, Orta Asya, Hindistan ve Arap ülkelerinden gelen kültürlerin yerel Hristiyan kültürüyle birleşmesi sonucunda Konya'da heterojen bir kültürel yapı oluşmuştur. (Tekin, 2014: 108).

Konya şehri, Çatalhöyük, Kilistra, Karahöyük, Alaaddin Tepesi gibi yerlerle önemli kültürel miraslara ev sahipliği yapmaktadır (Arslan, 2021: 18). Özellikle Çatalhöyük, günümüzde sadece ülkemizde değil, dünya genelinde yemek kültürünün temellerinin atıldığı, tarım faaliyetlerinin başladığı, ateşin kullanıldığı, yerleşik hayata geçildiği ve vahşi hayvan saldırılarına karşı ortak savunmanın yapıldığı bir merkez olarak tanınır (KTO, 2023). Yine Konya il merkezinde bulunan Alaaddin Tepesi, Çatalhöyük'e benzer neolitik izlere sahiptir. Şehrin merkezini oluşturan Alaaddin Tepesi, Neolitik dönemin sonları ile Kalkolitik dönemin başlarında kurulmuş olup M.Ö. 2000 yıllarından beri sürekli olarak yerleşim görmüş bir höyüktür (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Tarihi açıdan Türklük'ün önemli şehirlerinden biri olan Konya, Selçuklular döneminde iki yüzyıldan fazla başkentlik yapması nedeniyle Türk mimarisinin gözde eserleriyle donatılmıştır. Bu yüzden, Selçuklu döneminde Konya, Bursa, Edirne ve İstanbul'dan önce "En Muhteşem Türk Şehri" unvanını almıştır. Konya'da Türk-İslam döneminden önce inşa edilen eserlerin günümüze ulaşmadığı ifade edilir. Yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda Hitit, Roma ve Bizans kalıntıları bulunsa da, Konya'da günümüze ulaşan tüm abideler "Türk Çağı"nda yapılmıştır. Bu eserler arasında Konya'nın simgesi olan Mevlânâ Müzesi öne çıkar. Mimar Bedrettin Tebrizî tarafından inşa edilen ve Kubbe-î Hadra (Yeşil Kubbe) olarak bilinen bu muazzam yapı, firuze çinilerle süslenmiştir ve günümüzdeki görünümüne Cumhuriyet döneminde kavuşmuştur (Konya Valiliği, 2023).

Alaeddin Camisi, Sahip Ata Külliyesi, Karatay Medresesi, İnce Minareli Medrese ve Sırçalı Medrese gibi önemli eserler, Selçuklu dönemine aittir. Konya'da Selçuklu ve Beylikler dönemlerine ait birçok yapı bulunmaktadır; bunlar arasında camiler, hamamlar, çeşmeler, köprüler, tekkeler, kervansaraylar, hastaneler, su yolları ve diğer altyapı tesisleri yer alır. Osmanlı dönemine ait en tanınmış eserlerin başında ise, Sultan Selim ve Aziziye Camii'leri gelir (KTO, 2023).

Konya şehrini kültürel ve inanç turizmi açısından çekici kılan önemli yapılar şunlardır (Arslan, 2021: 18-19):

Müzeler: Mevlâna Müzesi, Karatay Çini Eserler Müzesi, Etnografya Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Sırçalı Mezar Anıtlar Müzesi, Büyükşehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi, İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi.

Saraylar: Selçuklu Sarayı (Konya Alaaddin Tepesi'nde), Beyşehir Kubad-Abad Sarayı

Höyükler: Çatalhöyük, Alaaddin Tepesi, Hatip Höyük (Meram), Boncuklu Höyük (Çumra), Karahöyük, Çarıklar Höyüğü, Alibeyhöyüğü (Çumra), Sırçalı Höyük (Çumra), Sızma Höyük (Selçuklu), Osmancık Höyük (Kadınhanı), Çobankaya (Ilgın), Tombaktepe (Akşehir), Tavşançalı (Cihanbeyli), Yörükmezarı Höyük (Akşehir), Altınekin Höyük

Antik Kentler: Sille, Kilistra, Seydişehir Vasada Antik Kenti, Hadim Astra Antik Kenti, Bozkır Isaura Antik Kenti, Karapınar Oymalı Yeraltı Şehri

Hanlar: Zazadın Hanı, Dokuzun Hanı, Horozlu Hanı, Kızılviran Hanı, Obruk Han, Kadın Hanı, Argıt Han (Ilgın), Ereğli Rüstem Paşa Kervansarayı

Konya ve milli kültürümüzün manevi önderlerinden Mevlânâ Celâleddin Rûmî, yaşam sevinci, dünya görüşü ve hayat felsefesiyle insanlığa ilham kaynağı olmuştur. Nasreddin Hoca, Türk milletinin zeka ve hazır cevaplılığını nükteleriyle ortaya koyarken, Yunus Emre ise insan sevgisi ve hoşgörüsüyle Ortaçağ'ın karanlık dönemindeki Avrupa'ya adeta medeniyet dersi vermiştir (KTO, 2023).

Askeri fetihler ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar, kültürel, ekonomik ve alt yapı tesisleriyle desteklenmedikleri takdirde yok olmaya hatta erimeye mahkumdurlar.

Tarih boyunca birçok askeri fetih vardır ki, kültürel, ekonomik ve diğer alt yapı hizmetleriyle desteklenmedikleri için fethettikleri bölgelerin yerel kültürlerine asimile olup yok olmuşlardır. Moğollar, bu durumun en güzel örneğidir. XIII. yüzyılda Anadolu dahil bütün Asya'yı fethetseler de, fethettikleri bölgelere kendi kültürlerini ve kültürel hizmetleri götüremedikleri için asimile olmuş ve yok olmuşlardır (İçli, 2001: 2). Keyfilikten uzak, herkese eşit muamele uygulayan Türk Devletleri, fethettikleri ülkelere kültürel, ekonomik, sosyal ve dini kurumlarıyla gitmişlerdir. Yerel kültürler içinde erimeye izin vermemişler ve Türk kültürünü hakim kültür yapmışlardır. Bu tutum, kalıcılığın sırrını oluşturmuştur. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması da bu siyaset izlenerek sağlanmıştır. İnanç özgürlüğü verilerek, yerli halkın devlete sadakatle bağlanması sağlanmış ve Anadolu, çeşitlilik içinde zengin bir mozaığe dönüşmüştür (Konya Valiliği, 2023).

Konya'da ilk siyasi birlik, yazının icadıyla ve Hititlerle başlamıştır. Karahöyük'teki kazılar, bu konuda önemli bilgiler sunmuştur. Ayrıca, Konya'nın çeşitli bölgelerinde Hitit öncesi ve Hitit çağına ait yerleşim merkezlerinin izlerine rastlanmıştır. Beyşehir Gölü yakınlarındaki Eflatunpınar ve Fasıllar köyü anıtları ile Ereğli'deki İvriz kabartması, Hitit dönemini yansıtan önemli eserlerdir. Daha sonra Frigyalılar Konya'da hakimiyet kurmuş ve kendi devirlerine ait seramik malzemeleriyle varlıklarını ispatlamışlardır. Bu nedenle, Konya'daki Frigya hakimiyetinin M.Ö. VIII. yüzyıla dayandığı tahmin edilmektedir. Frigyalılardan sonra, Konya'da önce Lidyalılar (M.Ö. 561-546) ve ardından Pers hakimiyeti görülmüştür (Aydın, 1985: 19).

Büyük İskender'in Anadolu'yu istilasıyla Konya bölgesi onun egemenliği altına girmiştir. İskender'in ölümünden sonra, bölge generallerin idaresinde kalmış ve daha sonra Kilikya'ya tabi olmuş, nihayetinde tam anlamıyla bir Roma şehri haline gelmiştir (M.S. 41). Hıristiyanlığın ilk yıllarında Aziz Pavlos'un Konya bölgesine gelerek Hıristiyanlığı yaymasıyla Konya önemli bir din merkezi haline gelmiştir. Daha sonra Doğu Roma İmparatorluğu'nun sınırları içine giren Konya, uzun bir Bizans dönemi yaşamıştır. M.S. VII. yüzyılda İslam akınlarına uğramaya başlayan Konya, 1071 Malazgirt Zaferi'nden kısa bir süre sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin kontrolüne

geçmiş ve bu devletin başkenti olmuştur (M.S. 1097) (Aydın, 1985: 19). Malazgirt zaferinden önce Anadolu'ya keşif harekâtları düzenleyen Müslüman Türkler ve Anadolu'yu bilen Büyük Selçuklular, bu zaferin ardından Anadolu'nun birçoğunu, Konya dahil olmak üzere, Müslüman Türk şehirlerine dönüştürmüştür. Bu durum, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Konya, bu süreçte Türk ve İslam kültürünün yayılmasında ve gelişiminde önemli bir rol oynamıştır (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Büyük Selçuklu Hükümdarı Alparslan, 1071'de Malazgirt Savaşı'nda Bizans İmparatoru Romen Diyojen'e karşı büyük bir zafer kazanarak Türkler için Anadolu'nun kapılarını araladı. Alparslan, zaferin ardından ordusuna Anadolu'nun tamamını fethetme emri verdi. Konya, Anadolu'nun Fatihi olarak kabul edilen Selçuklu Kutalmışoğlu Sultan Süleymanşah tarafından ele geçirildi. Bu fetihle birlikte, şehirde Türk-İslam egemenliği dönemi başlamış oldu (KTO, 2023). Türklerin Müslüman olduktan sonra özellikle Anadolu'ya yönelmelerindeki asıl amaç, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Konstantiniyye (İstanbul)'nin fethine dair verilen müjdelerin gerçekleşebilmesi arzusudur. Konya'nın ele geçirilmesiyle birlikte, şehirde İslam kültürünün etkili olduğu bir dönem başlamıştır (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

1074 yılında Anadolu Selçuklu Devleti, Başkenti İznik olmak üzere kuruldu. Ancak, 1097'deki 1. Haçlı Seferi sırasında İznik'in kaybedilmesiyle birlikte başkent Konya'ya taşındı. Bu değişimle birlikte Konya, yeni bir döneme girmiş ve hızla gelişmiş, birçok önemli mimari eserle donatılmış, kısa sürede Anadolu'nun en zengin şehirlerinden biri haline gelmiştir. Sultan Alaeddin Keykubat döneminde (1219-1236) ve sonrasında ise Konya, dünyanın önde gelen ilim ve sanat merkezlerinden biri haline gelmiştir (KTO, 2023).

Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki başkenti ve İpek Yolu üzerinde kritik bir durak olan Konya, Çin sınırından Bizans topraklarına kadar uzanan geniş bir coğrafyada önemli bir ticaret merkeziydi. Aynı zamanda, İslam Medeniyeti'nin köklü izlerini taşıyan, sayısız İslam eserinin bulunduğu bir kenttir. Konya, birçok İslam âliminin ve mutasavvıfın yetiştiği ve yaşadığı önemli bir merkezdir. Ayrıca, Anadolu

Selçuklu Devleti'nin sultanlarının, vezirlerin ve manevi liderlerin türbelerinin, vakıf eserlerinin, dini yapıların ve eğitim kurumlarının bulunduğu bir şehirdir (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olarak altın çağını yaşayan Konya, o dönemin önde gelen bilim insanları, filozofları, şairleri, mutasavvıfları ve müzik ustalarını ağırlamıştır. Bahaeddin Veled, Mevlâna Celaleddin, Kadı Burhaneddin, Kadı Sıraceddin, Sadreddin Konevi, Şahabeddin Sühreverdi gibi bilginler ile Muhyiddin Arabî gibi mutasavvıflar, Konya'ya yerleşerek şehri kültürel bir merkez haline getirmişlerdir. Özellikle Mevlâna'nın fikirleri ve eserleri, Mesnevi ve Divan-ı Kebir gibi yapıtları, insanlığı aydınlatmaya devam etmektedir. Ayrıca, Nasreddin Hoca'nın esprili ve düşündürücü fıkraları da Konya'nın kültürel ve sosyal gelişiminde önemli bir rol oynamıştır ve asırlardır bu etki devam etmektedir (KTO, 2023). Bu şahsiyetlerin ve Anadolu'nun yeni sahiplerinin engin hoşgörülerini, bilim, sanat ve teknik alanlardaki üstünlükleri, derin kökleri olan kültürel ve toplumsal yapıları, Anadolu'nun "Ana Yurdumuz" olmasına büyük oranda katkı sağlamıştır (Konya Valiliği, 2023).

Selçuklu döneminde Konya'da kütüphaneler açılmış, bu dönemde tarih, edebiyat, felsefe, sanat, tıp, kozmografya, hukuk ve din alanlarında büyük kültürel ve tarihi ilerlemeler yaşanmıştır. Buna paralel olarak medreseler, camiler, kütüphaneler, türbeler, çeşmeler, kaleler, hanlar, hamamlar, çarşılar ve bedestenler, köprüler ve saraylar inşa edilmiştir (KTO, 2023).

1277 yılında Karamanoğulları tarafından fethedilen Konya, sonrasında Karamanoğulları Beyliği'nin en önemli merkezi olmuştur. Bu dönemde ilim ve kültür alanında önemli gelişmeler yaşanmış, Ulu Arif Çelebi, Adil ve Alim Çelebi kardeşler ile Ahmed Eflâkî ve Sarı Yakup gibi bilgin ve mutasavvıflar yetişmiştir. Ali Gav Zaviye ve Türbesi, Kadı Mürsel Zaviye ve Türbesi, Ebu İshak Kazerunî Zaviyesi, Hasbey Dârü'l-Huffâzı, Meram Hasbey Mescidi, Şeyh Osman Rûmî Türbesi, Ali Efendi Muallimhanesi, Nasuh Bey Darü'l-Huffâzı, Turgutoğulları Türbesi, Kalenderhane Türbesi, Burhaneddin Fakih Türbesi, Siyavuş Velî Türbesi gibi birçok

tarihi ve kültürel eser Karamanoğulları döneminde inşa edilmiştir (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Osmanlı sultanlarından II. Mehmet (Fatih), Karamanoğulları hâkimiyetine son verdiğinde, Konya artık Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmuştur (1465). Fatih Sultan Mehmed, Devletin Rumeli (Sofya), Anadolu (Kütahya) ve Rûm (Tokat) eyaletlerinden sonra Karaman Eyaletini, merkezi Konya olan 4. Eyalet olarak ilan etmiştir (1470). 17. yüzyılda, 11 sancaklı eyaletin alanı yaklaşık 80.000 km²'ye ulaşmıştır ve Tanzimat Döneminde bu eyalete Karaman yerine Konya denmeye başlanmıştır. 1910 yılında, 102.000 km²'lik Konya Eyaleti, Konya Merkez, Niğde, Burdur, Teke (Antalya) ve Hamîd (Isparta) sancaklarına ayrılmıştır (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Osmanlı padişahlarının Doğu seferlerinde sıkça ziyaret ettiği Konya, bu zamanlarda da ilim, kültür ve sanatın sürekli geliştiği bir merkez olarak kalmıştır. Ünlü şairler, bilginler, tarihçiler ve filozoflar burada toplanarak etkileşim halinde olmuşlardır (KTO, 2023).

Bu zaman diliminde, mimari açıdan, camiler, çeşmeler, medreseler ve benzeri eserler inşa edilmiştir. Selimiye Camii, Yusufağa Kitaplığı, Piri Mehmet Paşa Camii, Şerafettin Camii, Kapu Camii, Hacı Fettah Camii, Nakiboğlu ve Aziziye Camiileri ile Şeyh Halili Türbesi ve Mevlâna Külliyesi, bu döneme ait mimari eserlerin bazılarıdır (Konya Valiliği, 2023).

Cumhuriyet döneminde hızla genişleyen ve ilerleyen Konya, Selçuklular, Karamanoğulları ve Osmanlılar dönemine ait kalıntılarla bugün adeta bir açık hava müzesi gibidir. İnsanlık tarihinin en eski yerleşim bölgelerinden biri olan Konya, uzun bir geçmiş boyunca birçok medeniyetin izlerini taşımaktadır (Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023).

Cumhuriyet döneminde Kültür Bakanlığının kurulmasıyla birlikte, kütüphaneler ve müzeler, 2863 sayılı ve değişik 3386 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" kapsamında Kültür Bakanlığının denetimine girmiştir.

Tüm illerde bakanlığı temsil edecek İl Kültür Müdürlükleri kurulmuş ve Cumhuriyet dönemi kültür ve sanat hareketleri düzenli bir yapıya kavuşturulmuştur (KTO, 2023).

2.2.2. Konya’da Dini Hayatın Tezahürleri

İnanç, tüm insanlar için doğal bir eğilimdir. Bu nedenle insanlar, tarihsel olarak, farklı inançlara sahip olmuşlardır. Din, insanlık tarihinde, insanların zihinlerinde, kalplerinde ve toplum hayatında önemli bir rol oynamıştır. Bu yüzden, toplumların geçmişine bakıldığında, dinin her zaman belirleyici bir faktör olduğu görülmüş ve bundan sonra da öyle olmaya devam edecektir (Türkyılmaz, 2016: 60).

İnsan toplumsal bir varlık olduğu gibi din de toplumsal bir fenomendir. Bu bağlamda, bireylerin dini kimliklerinin oluşumunda ve şekillenmesinde, doğdukları ve yaşamlarını sürdürdükleri coğrafyanın büyük bir önemi vardır. Başka bir deyişle, bir kişinin veya grubun yaşadığı yer ve zaman, onların dini kimliğini büyük ölçüde belirler. Örneğin, günümüzde Türkiye'nin Konya şehrinde doğan bir çocuğun Müslüman olma olasılığı, Yahudi, Hristiyan ya da Budist olma olasılığından çok daha yüksektir. Aynı şekilde, Konya'da doğan bir çocuğun, diğer şehirlerde doğan çocuklara göre günlük yaşamında dini motiflerin daha baskın olması muhtemeldir. Bazı istisnalar bulunsa da, bireylerin hangi dine mensup olacağı çoğunlukla doğdukları yer ve zamana bağlıdır. Bu nedenle, doğulan ülke veya şehir kesin bir zorunluluk olmamakla birlikte, dini kimliğin belirlenmesinde ve şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu bağlamda, insanların dini kimlikleri olduğu gibi, şehirlerin de bir dini kimliğe sahip olduğu söylenebilir (Türkyılmaz, 2016: 61-62). Başka bir deyişle, insanların dini yaşayışları veya dini tercihleri, bireyin sosyal yaşamda katıldığı sosyal ağlar, kurduğu ilişkiler ve kişisel, duygusal bağlarla bağlantılıdır. Bireylerin din anlayışı ve algısı, dolayısıyla dindar olup olmamaları konusunda, içinde buldukları toplum büyük pay sahibidir. Bu nedenle, bireylerin dini yaşamlarını incelerken, mutlaka içinde buldukları sosyo-kültürel çevre ile birlikte ele alınmalı ve bağımsız olarak değerlendirilmemelidir. Bu doğrultuda, Konya özelinde dini yaşamın toplumsal dinamiklerini araştırmak oldukça anlamlı olacaktır. (Türkyılmaz, 2016: 63).

Komşuluk üzerine yapılan bir araştırmada, Konyalılara “*Komşunuzun dini inançlarına bağlı olup olmamasını ne derece önemlersiniz*” sorusu yöneltildiğinde, “önemli” diyenlerin oranı %31, “çok önemli” diyenlerin oranı ise %61.3 gibi yüksek bir orana sahiptir. Buna karşılık, “hiç önemli değil” diyenler %1.6, “önemli değil” diyenler ise %6.1 gibi düşük bir oranı temsil etmiştir. Bu veriler, Konya’daki ailelerin büyük çoğunluğunun kendilerini dindar olarak gördüğünü ve komşularının da dindar olmasını tercih ettiklerini göstermektedir (Türkyılmaz, 2016: 67).

Televizyon ekranlarında dini programların ne oranda izlendiklerine yönelik bir çalışmada Konyalılara “*Tercih ettiğiniz televizyon kanallarını en çok hangi programlardan dolayı seyredersiniz?*” sorusu yöneltmiştir. Alınan cevaplar neticesinde haber programlarının (%50.6) en çok tercih edilen program olduğu anlaşılmıştır. İkinci sırayı %14.1 ile yerli/yabancı diziler alırken, dini programlar %8.8 ile tercih edilen programlar sıralamasında 3. Sırada yer almaktadır. Yine bu çalışmada Konyalılara yöneltilen “*Aşağıdaki programlardan hangilerinin televizyonlarda daha fazla yayınlanmasını istersiniz?*” sorusuna verilen cevaplarda oranı düşüş göstermekle birlikte yine ilk sırayı haber programları (%31.8) almıştır. Seyredilen programlar arasında 3. Sırada yer almış olan dini programların, yayınlanması daha çok istenilen programlar arasında %29.4 ile ikinci sırada yer aldığı görülmüştür. Belgeseller ise, %10 ile dini programların oldukça gerisinde kalarak üçüncü sırada yer bulmuştur. Yine bu çalışma kapsamında “*Televizyon seyretmek aile ve sosyal hayatınız üzerinde etkili oluyor mu?*” sorusuna deneklerin %12.4’ü çok etkili ve %56.5’i biraz etkili cevabını vermiştir. Bu etkinin olumsuz yönde olduğunu ifade edenlerin ise, genel olarak aile içi ilişkileri zayıflatıyor (%15.3) şeklinde fikir beyan ettiği görülmüştür (Yenen, 2005: 47-51).

Din eğitimi alınıp alınmadığı yönelik bir çalışmada Konyalılara “*Okulda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi dışında dışarıdan din eğitimi aldınız mı?*” sorusu sorularak kuşak kategorileri itibarıyla sonuçlar analiz edilmiştir. Buna göre, X kuşağında 107 kişi (%69,4), Y kuşağında 123 kişi (%75,4), Z kuşağında 147 kişi (%80,3) ilgili soruya evet cevabı vermiştir. Bu oranlar, kuşaklar arasında din eğitimi alma oranının giderek arttığını göstermektedir (Altıparmak, 2021: 53).

Eş ve arkadaş seçimine yönelik yapılan bir çalışmada Konyalı öğretmenlere “*eş seçiminde dindarlığa önem verir misiniz?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin toplam % 70.8’inin “çok” ve “pek çok” önemseddiği, % 4.9’unun hiç önemsemediği görülmektedir. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, öğretmenler eşlerinin dindar olmasına önem vermektedir. Aile, hayatın tüm yönlerini kapsadığı ve ömür boyu bir birliktelik olduğu için, öğretmenlerin eş seçiminde kendi dünya görüşlerine uygun tercihler yapmaları doğaldır. Sonuç olarak, öğretmenler için eş seçiminde dindarlığın önemli bir değer olduğu anlaşılmaktadır. Kişisel ilişkiler açısından önemli olan bir hususta insanın arkadaşlarının dindar olup olmadığına önem vermesidir. Yine bu çalışma kapsamında öğretmenlere “*Size göre insanın arkadaşlarının dindar olması önemli midir?*” sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden % 63.1’i arkadaşlarının dindarlığına önem verirken %26.1’i insanın arkadaşının dindar olmasının önemli olmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar, öğretmenlerin arkadaşlarının dindar olmasına önem verdiklerini göstermektedir (Yavuz, 2019: 232-233).

Ülkemizde dinle ilgili işlerin yürütülmesinde yasal ve yetkili kurumlar dışında, dini grup ve cemaatlerin varlığı ve bu grupların dinle ilgili bazı faaliyetlerde buldukları bilinmektedir. Bu bağlamda, çalışmaya katılan Konyalı öğretmenlere “*tam bir dini hayat yaşayabilmek için herhangi bir dini gruba veya cemaate bağlı olmak gerekir mi?*” sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%83,9), tam bir dini hayat yaşamak için herhangi bir gruba ya da cemaate bağlı olmanın gerekli olmadığını düşünmektedir. %9,3’lük bir kesim ise dini bir hayat için cemaat ya da gruba bağlı olmanın gerektiğini savunmaktadır. Genel olarak, öğretmenler tam anlamıyla dini bir hayat sürdürebilmek için bir gruba ya da cemaate bağlı olmanın şart olmadığını belirtmişlerdir (Yavuz, 2019 :288-290).

2.3. Şivlilik Geleneğine Kavramsal Bakış

Bu bölümün ilk başlığında kutsal zaman ve mekan kavramlarından bahsedilmişken, bu başlıkta Şivlilik geleneği üzerine kavramsal bir bakış yapılacaktır. Bu bağlamda Şivlilik geleneği, din fenomeni olarak, kültürel antropoloji açısından ve kültürel açıdan, son olarak da dini dünya görüşü kapsamında değerlendirilecektir.

2.3.1. Din Fenomeni Olarak Şivlilik Geleneği ve Önemi

İnsanoğlunun tarih sahnesinde varlığından bu yana sürekli olarak var olan din fenomeni, sosyolojinin oluşumuna ve gelişimine zemin hazırlayan klasik dönem sosyologları tarafından genellikle ihmal edilmiş, göz ardı edilmiş veya en iyimser ifadeyle "miadını dolduracak olan" ve insanlığın ilerlemesiyle birlikte hayattan tüm yönleriyle silinecek bir fenomen olarak değerlendirilmiştir (Dereli, 2012: 6).

Din, bir fenomen olarak tarih boyunca düşünsel ve simgesel boyutlarıyla varlığını sürdürerek bireyleri ve toplumları etkilemiştir. Sosyolojik analizlerde, Tanrı'nın aşkınlığı, insana özgü bir içkinlik ile anlam kazanır. Özne ile nesne arasındaki diyalektik süreç gerçeklik düzleminde devam ettikçe, dinin içsel ve dışsal yansımaları tarihin belleğinde yaşamaya devam edecektir. Bilgi, algı ve düşünce düzeyinde yaşandıkça yeni paradigmlar ve sorunsallıklara yol açacaktır. Bu çerçevede, Durkheim'ın öğretileri, din sosyolojisi alanında önemli paradigmların öncüsü olarak kabul edilmektedir (Alpay ve Şahin, 2019: 43).

Durkheim, öncelikle dinin önemli bir toplumsal fenomen olarak modern toplumdaki karmaşık hallerini ele almak yerine, asırlar öncesi ilkel toplumun basit tezahürlerine odaklanmıştır. İkinci olarak, modern din araştırmalarının odak noktasının değişimini dikkate almıştır. Çünkü, 19. yüzyıla kadar din ve din araştırmalarının merkezi kavramı "Tanrı" iken, yeni bilimsel gelişmelerle birlikte bu kavram "kutsal" olmuştur. Bu iki temel neden doğrultusunda, Durkheim dinin toplumsal varlığını ilkel toplum örnekleri üzerinden incelemeye yönelmiştir (Yenen, 2015: 446).

Durkheim, dini tanımlamadan önce "din fenomeni" kavramını incelemektedir. Onun düşünsel yöntemi, basitten karmaşığa doğru ilerler ve bu bağlamda bir bütün, onu oluşturan parçalar aracılığıyla anlaşılabilir. Bu nedenle, herhangi bir fenomen (bütün), basit parçaların sistemli birleşiminden oluşur. Buna göre, "din"de "inanç" ve "ayın" gibi iki temel kategoriye ayrılan bir bütün olarak ele alınır. Din fenomenini oluşturan iki sistemli kategoriden biri olan "inanç" ise "kutsal" ve "din dışı" olarak iki alt kategoriye ayrılır. Bu noktada dini inanç, kesin sınırlarla ayrılmış "din dışı" alandan ziyade "kutsal" olanla tanımlanır. Kutsal, yasaklarla korunan ve soyutlanmış bir

niteliğe sahiptir. Ayin kavramı ise, dinin kendisini ifade ettiği için din tanımı olarak ortaya çıkar (Yenen, 2015: 447).

Durkheim'a göre, dini fenomen, her zaman bilinen ve bilinmeyen evrenin bir parçası olarak var olan, fakat köklü bir biçimde bir diğerini dışlayan ve her şeyi kapsayan iki cins halinde ikili bir bölünmeyi kabul eden bir unsurdur. Kutsal olan, yasaklarla korunan ve ayrı tutulması gereken unsurlardır; din dışı olanlar ise bu yasakların uygulandığı ve kutsaldan uzak tutulması gereken şeylerdir. Dini inançlar ise, kutsalın doğasını ve diğer kutsal unsurlarla ya da din dışı unsurlarla olan ilişkisini ifade eden kavramlardır (Alpay ve Şahin, 2019: 49).

Din, hayatı düzenleyen, kapsayan ve sembollerin kaynağı olan bir fenomendir. Aynı zamanda, insanları bir araya getiren sınırsız gücün bir yansımasıdır. Bu yansıma, kutsal aracılığıyla kendini gösterir. Dini bir fenomen olarak kutsal, insanın evreni nihai olarak anlamlandırma ve tanımlama çabasının bir göstergesidir. Eski dönemlerden günümüze kadar kutsalın toplumsal ilişkiler üzerindeki etkileri gözlemlenmektedir. Kutsal, dini fenomenler aracılığıyla kendini göstererek insanları bir araya getirme ve birlik sağlama işlevini yerine getirir. Çünkü, birçok din ve geleneksel yapı, zamanın yıpratıcı etkilerine ve çağın getirdiği değişimlere karşı direnç gösterir. Bu koruma, toplu halde gerçekleştirilen ayinler, kurbanlar ve çeşitli ritüellerde kutsalın tezahürleri aracılığıyla gerçekleşir (Eroğlan, 2017: 157).

Dinin belirgin işaretleri arasında ibadetler, ritüeller ve kutsala dair uygulamalar yer alır. Dinin kutsal olarak gördüğü birçok uygulama, toplumsal yaşama etki eder. Bazı dini uygulamalar bireysel gibi görünse de, dinin birçok yönü toplumsal ilişkilere dayanır. Kutsal, dini fenomenlerin merkezinde etkili bir güçtür ve bu gücü çeşitli fenomenler aracılığıyla sergiler. İnsanlar arasındaki etkileşimler, dini fenomenlerdeki kutsallığın en iyi şekilde yansıtıldığı alanlardır. Törenler, doğum ve ölüm merasimleri, evlilik kutlamaları, kuruluş ve kurtuluş günlerine dair seremoniler, kutsal zamanlar ve mekanlar bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu dini fenomenlerin varlığı, önemli bir toplumsal rol üstlenir. Dini fenomenler, insan topluluklarını bir araya getiren bir çekim merkezi oluşturur. Farklı büyüklüklerdeki dini topluluklar, ortak kutsallığın etrafında biraraya gelirler. Bu durum, dine inananların birbirleriyle birlikte hareket

etmelerine neden olur. Bu durum, ortak ideallere sahip olma, benzer duyguları paylaşma ve diğer topluluklardan ayrı bir kimlik oluşturma sürecini içerir. Kutsal, insan topluluklarını bir araya getirirken, aynı zamanda dışarıda kalanları da ayırır. Bu paradoksal durum, topluluk üyeleri arasında dayanışma ve kardeşlik duygularının gelişmesine katkıda bulunur (Eroğlan, 2017: 158-159).

Bir Din fenomeni olarak Şivlilik geleneği, kutsalın tezahürü olarak toplumsal ilişkiler içinde karşımıza çıkar. İnsan toplulukları bir araya gelerek bu kutsallığın bir parçası olmaya çalışır. Bu bağlamda, Konya şehir merkezinde yaşatılan bir gelenek olan Şivlilik geleneğine göre, İslam dininde kutsal sayılan kandil gecelerinden biri olan ve Recep ayının ilk Perşembe gecesi ifa edilen Regaip kandili günü “Şivlilik” ve bir gece öncesine karşılık gelen eğlenceler ise “Fener Alayı” olarak kutlanmaktadır. Fener Alayı gecesinde bir araya gelerek ateş ve fener yakıp eğlenen çocuklar, takip eden günün sabahı tekrar bir araya gelerek Şivlilik toplayacaklardır. Bu gelenek, genel olarak Regaip kandili gecesi büyüklerin camilerde bir araya gelerek kandil programlarına katılmasıyla son bulmaktadır.

2.3.2. Kültürel Antropoloji Açısından Şivlilik Geleneği

Antropoloji, "Etnoloji Sözlüğü" ve "Antropoloji Sözlüğü" çerçevesinde değerlendirildiğinde, etimolojik olarak Yunanca ve Latince kökenlerinden türetilmiş terimlerle başlar; burada "anthropos" insan, "logo" ise bilim anlamına gelir. Bu bağlamda, antropoloji insanın kökenini, biyolojik yapısını, fiziksel özelliklerini, kültürel işaretlerini ve toplumsal davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Kısacası; insan, toplum ve kültürler üzerine odaklanan ve bu konuları kendine özgü yöntemlerle araştıran bir insan bilimidir (Duman İnce, 2019: 5).

Antropoloji, başlangıçta bir kültür bilimi olmayı hedeflemiştir. Antropolojinin ilk uygulayıcıları, zamanlarının en başarılı bilim insanlarını –fizikçileri, kimyacıları ve özellikle de biyologları- model almışlardır. Mümkün olduğunca bilim metodolojisini benimsemeyi amaçlamışlar, kendi aktivitelerini bilimsel terminoloji kullanarak açıklamışlardır. O dönemden beri bilimsel yöntemin insanın sosyal ve kültürel yaşamına dair araştırmalara uygulanabilirliği sorgulanmaktadır. Bazı kültürel

antropologlar bilimsel yöntemin antropolojiye uygun olduğunu düşünmesine rağmen, birçok meslektaşları ya insanın kültürel yaşantısının “bilimsel” analiz konusu edilmeye uygun olmadığı ya da uygun olsa bile, bilimin kendisinin yeniden şekillendirilmesi gerektiği ve insanın tamamen bozulmamış kültürel yaşamı ile ilgili açıklamalar sağlaması için metodolojisinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır (Lavenda ve Schultz, 2019: 299).

İnsan topluluklarının ve kültürlerinin incelenmesi olarak bilinen kültürel antropoloji ise, antropolojinin bir alt dalıdır. Kültürler arasındaki farklılıklar ve ortak noktalar ile kültürlerin zamanla yaşadığı dönüşüm, kültürel antropolojinin temel araştırma konularındandır (Kırımlı, 2023).

Kültürel antropolojinin adlandırılması, kıtalara, ülkelere ve benimsenen teorilere veya ekollere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Örneğin, kültürel antropoloji terimi Kuzey ve Güney Amerika ile Japonya'da yaygınken, Avrupa, Avustralya, Afrika ve diğer bölgelerde "sosyal antropoloji" veya bazen "sosyal ve kültürel antropoloji" olarak anılmaktadır. (Duman İnce, 2019: 6).

Kültürel antropoloji, etnografya ve etnoloji olmak üzere iki ana bileşenden oluşur. Etnografya, belirli bir kültürün detaylı bir şekilde betimlenmesini sağlayan alan çalışması yöntemidir. Başarılı bir alan çalışması, incelenen topluluğun içine karışmayı ve bireysel gözlemler yapmayı gerektirir. Ayrıca, incelenen kültürel grubun üyeleriyle görüşmeler de gerçekleştirilebilir. Bu nedenle etnografik araştırma modeline katılımcı gözlem de denir. Etnografya, dünya genelinde farklı kültürler arasında sistemli karşılaştırmalar yapmak için gerekli temel bilgileri sağlar. Antropologlar, etnoloji yoluyla da kültürler arası araştırmalar yaparak gruplar arasındaki önemli farklılıkların ve benzerliklerin nedenlerini açıklayacak kuramlar geliştirebilirler (Haviland vd., 2008: 69).

Kültürel antropoloji, insanların yaşam tarzlarını; bireylerle ve çevreyle olan etkileşimlerini; kültürlerin meydana gelme, gelişme ve değişim süreçlerini; ayrıca insan ve kültürler arasındaki farklılıkları ve etkileşimleri tarihsel bir perspektifte incelemektedir. Diğer bir ifadeyle, kültürel antropoloji, insanı kültür üreten ve onu

devam ettiren bir varlık olarak değerlendirir ve insanın geçmişi, bugünü ve geleceğiyle ilgili tüm unsurları kapsamaktadır.

Kültürel antropoloji, yalnızca "medeni, modern, karmaşık, çağdaş ve teknolojik olarak gelişmiş" toplumlarla sınırlı kalmaz. Aynı zamanda "ilkel, yazılı olmayan, basit teknolojiye sahip ve sözlü kültüre dayalı" olan en sade yaşam biçimlerinden, günümüzün en karmaşık topluluklarına kadar tüm insan grupları, topluluklar ve toplumlarla da ilgilenir.

Kültürel antropoloji, her kültürü veya yaşam biçimini bütünsel bir bakış açısıyla anlamayı hedefler. Toplumlar, birbirine bağlı parçaların bir araya gelmesiyle oluşur ve kesinlikle statik değildirler. Bir kültürün belirli bir ögesini kavrayabilmek için, o kültürün diğer öğelerinin de incelenmesi gereklidir. Başka bir deyişle, kültürel antropologların bir kültürdeki evlilik inançları ve uygulamalarını anlayabilmeleri için, o kültürdeki din, aile yapısı, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsellik, siyaset ve ekonomi gibi kültürün birçok yönünü öğrenmeleri ve anlamaları zorunludur (Kırımlı, 2023).

Modern sosyal antropolojinin en önemli kurucularından biri olan Alfred Radcliffe-Brown, araştırmalarını toplumsal yapının bilimsel ve sistematik olarak incelenmesine odaklanmıştır. Bu nedenle, dini bir toplumsal davranış biçimi olarak incelerken, dinin hem sosyolojik hem de sosyal psikolojik boyutlarının aydınlatılmasının önemine vurgu yapmış ve dini eylemler, ritüeller ve ayinlerin incelenmesinin de kritik olduğunu belirtmiştir (Günay, 2012: 234).

İnsanların birbirleriyle olan etkileşimlerini, kültürlerin gelişimi ve değişimini tarihsel bir düzlemde ele alan kültürel antropoloji açısından Şivlilik geleneği analiz edildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu gelenek sayesinde kapı kapı dolaşan çocuklara çeşitli yiyeceklerin verilmesiyle ev sahipleri ve çocuklar arasında, bu yiyeceklerin Şivlilik günü öncesinde hazırlanması aşamasında ise ev sahipleri ve esnaflar arasında bir etkileşim yaşandığı görülmektedir. Yine Şivlilik gününe özgü olarak hazırlanan ve küçük hamur parçalarının el ile yassılaştırılarak kızgın yağda pişirilmesiyle elde edilen "pişi"yi komşuların birbirlerine ikram etmesiyle de bireyler arası bir etkileşimin yaşandığı gözlenmektedir. Bununla birlikte, geçmiş dönemlerde

bir ay boyunca trampet, kaval ve el fenerleriyle her gece artan bir heyecanla devam eden eğlencelerin yerini, günümüzde bir geceye sığdırılan ve genel olarak el fenerlerinin kullanıldığı Fener Alayı etkinliği almıştır. Her ne kadar bu eğlenceler günümüzde bir gece ile sınırlı olsa da bu gelenek halen yaşatılmaya devam etmektedir.

Konya’da yaşatılan bir gelenek olan Şivlilik, toplumsal yapının antropolojik açıdan incelenmesine önemli katkılar sunmaktadır. Bu gelenek, antropolojik açıdan çeşitli etkiler ve anlamlar taşır. Şivlilik’in antropolojik etkilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- a) Ritüel ve Sembolizm: Şivlilik, ritüelistik bir yapıya sahiptir ve belirli semboller etrafında şekillenir. Kapı kapı dolaşmak, toplumsal paylaşımın ve misafirperverliğin bir sembolüdür. Bu ritüel, toplumun ortak değerlerini ve normlarını pekiştirir.
- b) Kültürel Kimlik ve Aidiyet: Şivlilik, bireylerin ve toplulukların kültürel kimliklerini ve aidiyet duygularını pekiştirir. Bu tür gelenekler, bir topluluğun kültürel mirasının korunmasına ve yeni nesillere aktarılmasına yardımcı olur. Şivlilik, Konya'nın kültürel kimliğinin bir parçası olarak bu aidiyet duygusunu güçlendirir.
- c) Toplumsal Yapının Korunması ve Sürekliliği: Şivlilik, toplumsal yapının korunmasına ve sürekliliğine katkıda bulunur. Toplumsal normlar ve değerler, bu tür gelenekler aracılığıyla gelecek nesillere aktarılır. Böylece, toplumsal düzen ve yapı korunur ve süreklilik sağlanır.
- d) Geçiş Ritüelleri ve Sosyal Roller: Şivlilik, çocuklar için bir tür geçiş ritüeli olarak da görülebilir. Bu etkinlik, çocukların toplumsal rollerini öğrenmelerine ve toplumun bir parçası olma bilincini geliştirmelerine yardımcı olur. Çocuklar, bu ritüeller aracılığıyla toplumsal kuralları ve normları öğrenirler.
- e) Toplumsal Dayanışma ve Paylaşma: Şivlilik, toplumsal dayanışma ve paylaşma kültürünü teşvik eder. Komşular arasında hediyeleşme ve ikramda bulunma, toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur. Bu tür dayanışma ve paylaşma, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında önemli bir rol oynar.

f) Ekonomik ve Sosyal Değişim: Şivlilik, ekonomik ve sosyal etkileşimlerin de bir yansımasıdır. Yerel esnaflar ve üreticiler, bu tür gelenekler sayesinde ekonomik faaliyetlerini artırabilirler. Ayrıca, toplumsal değişim süreçleri de bu tür gelenekler aracılığıyla gözlemlenebilir. Modernleşme ve şehirleşme gibi faktörlerin gelenekler üzerindeki etkisi, antropolojik açıdan incelenebilir.

g) Kolektif Bellek ve Toplumsal Hafıza: Şivlilik, kolektif belleğin ve toplumsal hafızanın korunmasına katkıda bulunur. Bu tür gelenekler, geçmişle bağ kurmayı ve toplumsal kimliğin devamlılığını sağlar. Toplumun ortak hafızası, bu tür ritüeller aracılığıyla canlı tutulur ve gelecek nesillere aktarılır.

h) Kültürel Adaptasyon ve Yenilik: Şivlilik gibi gelenekler, kültürel adaptasyon ve yenilik süreçlerini de yansıtır. Toplumlar, değişen koşullara ve yeni etkilere adapte olurken, geleneklerini de bu süreçlere uygun olarak yeniden şekillendirirler. Şivlilik geleneği de modernleşme süreciyle birlikte özellikle dağıtılan yiyeceklerin içeriği ve çeşitliliği bakımından değişime uğramıştır. Bununla birlikte, her sene gelenekselleşen kutlama şekliyle ilgili unsurlar kendini korumuş ve günümüze kadar ulaşmıştır.

ı) Toplumsal Hiyerarşi ve Güç İlişkileri: Şivlilik, toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkilerini de yansıtabilir. Çocukların kapı kapı dolaşıp ikram toplaması, toplumsal eşitlik ve paylaşımın bir sembolü olarak görülebilir. Aynı zamanda, bu ritüel, toplumdaki güç ilişkilerini ve toplumsal dinamikleri anlamak için de bir araç olabilir.

Sonuç olarak Şivlilik geleneği, antropolojik açıdan zengin ve çok boyutlu bir olgudur. Ritüelistik yapısı, kültürel kimlik ve aidiyet duygularını pekiştirmesi, toplumsal dayanışmayı teşvik etmesi ve kolektif belleğin korunmasına katkıda bulunması gibi birçok açıdan önemlidir. Bu gelenek, toplumsal yapının korunması, sosyal rollerin öğrenilmesi ve toplumsal değişim süreçlerinin anlaşılması açısından da değerli bir araştırma konusu olarak öne çıkar.

2.3.3. Kültürel Açıdan Şivlilik Geleneği

Son zamanlarda kültür kavramı, antropolojide terimin değerini göstermede etkili olduğu için birçok disiplin tarafından benimsenmiştir. Ancak bu disiplinler, kültür kavramını genellikle günümüz antropologlarından farklı bir şekilde

kullanmaktadır. Eğer kültürle ilgili ağdaş antropolojik bir uzlaşı olsaydı, bu en az dört temel fikri içerirdi. İlk olarak, kültür genetik olarak programlanmaz; bunun yerine öğrenilir ve bu durum kimse tarafından sorgulanmaz. İkinci olarak, birçok antropoloğun da hemfikir olacağı üzere, öğrenilen kültür hiçbir zaman tarafsız değildir; her zaman belirli güç ilişkileri tarafından şekillendirilir. Üçüncüsü, küresel düzeydeki güç ilişkileri ve kültürel formlar, yerel halklar ve kültürler üzerinde derin etkiler bırakmıştır; bu nedenle herhangi bir kültürün geleceği dikkatle değerlendirilmelidir. Dördüncüsü ise, küresel kültürün yerel kültürleri yok edeceği düşüncesi yanlıştır. Aksine, yerel topluluklar, homojenleştirici ve Batılılaştırıcı etkilere karşı durarak, bölgesel hedef ve çıkarlarını geliştirip koruyarak başka yerlerden gelen kültürel unsurları yerelleştirebilirler (Lavenda ve Schultz, 2019: 61-62).

Kültür, sosyal ve zaman boyutunda birleştirici ve bütünleştirici bir rol oynar; insanları bir araya getirir, şekillendirir ve zenginleştirir. Kültür, bir araya getirici ve birleştirici gücünü kültürel formlar ve pratiklerden alır. Bu kültürel formlar ve pratikler, kültürün yeni nesillere aktarılması sürecinde grubun kimliğini korur. Kültürel formlar ve pratiklerin tümü, ortak deneyimler, beklentiler ve eylem alanlarından sembolik bir anlam dünyası oluşturur. Bu sembolik anlam dünyasında, kültürel yapı, taleplere cevap verebilmek için bazı varlıkları, olguları ve nesneleri kutsallaştırır. Olgulara ve nesnelere kutsallık atfetme, toplumsal bir sürecin bir parçasıdır. Kutsallaşma sürecinde kültürel yapı, toplumsal bağlamla ilişkilidir. Sonuç olarak, yaşadığımız kültürel yapıyı kültürel formlar ve pratikler bağlamında değerlendirdiğimizde, toplumumuzda kutsallaşma eğilimi olduğunu görebiliriz (Kirman ve  zbolat, 2014: 240).

Din ve kültür arasında daima iki yönlü bir ilişki vardır. Hayat tarzı dine yaklaşımı ve dini tutumda hayat tarzını etkiler. İnsanların hayatında son derece önemli hissedilen herşey, din ile yakın ilişki içine girmiş ve dini yaptırımlarla kuşatılmıştır (Kirman ve  zbolat, 2014: 10). Hiçbir din boşlukta ortaya çıkmamaktadır. Her din, belirli bir fiziksel ve kültürel çevrede doğar, yaşar ve şekillenir. İlk olarak, kutsal ile kurulan bağlarla beliren ve bu nedenle de insanüstü, zaman ve tarih ötesi nitelikler

gösteren din, insan topluluklarının yaşadığı insani ve toplumsal koşullarda ortaya çıkar. Bu durum, dinin aynı zamanda bir toplumsal olgu olarak görülmesine ve dolayısıyla toplumsal bir yapıya sahip olmasına neden olur. Dinin bu toplumsal yapıya sahip olması, din olaylarının diğer toplumsal olaylarla karşılıklı ilişki içinde olmasını ve din olaylarının belli ölçülerde toplumsal ve kültürel değişkenlere bağlı olmasını ifade eder. Bu nedenle, dinin her zaman inanç, ibadet, duygu, ilgi, hayal gücü, düşünce, davranış gibi birçok kültürel form altında ortaya çıktığını gözlemliyoruz. Sonuç olarak, din ve dinsel birliklerin herhangi bir kültürel ortamda herhangi bir etkiden tamamen izole edilmiş olarak var olamayacaklarını, tam tersine kültürel yaşamın tüm unsurlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduklarını söyleyebiliriz (Kirman ve Özbolat, 2014: 15-16).

Hiçbir sosyal olgu/değer boş ve anlamsız değildir. O zaman toplumun sahip olduğu inançların ve ibadetlerin de bir fonksiyonu olacağı bellidir. Dinsel inançların öncelikli fonksiyonu, bir dinin temel esaslarını ifade etmesi iken, ibadetler imanın korunması ve sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır (Kirman ve Özbolat, 2014: 26).

Dinsel inanç ve ibadetlerin din içindeki işlevlerine ek olarak, çeşitli toplumsal işlevleri olduğu bir gerçektir. Örneğin İslam dinini ele alırsak, toplumda ortaya çıkan farklılıklar ve ayrılıklarla karşı karşıya kalındığında, toplumsal birlik ve uyumun sağlanmasında Tevhid (Birlik) inancının en mükemmel ve ideal bir kaynak olduğunu görüyoruz. Sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları bir kenara bırakarak cemaatle birlikte kılınan toplu namazlar; sosyo-ekonomik farklılıklardan kaynaklanan ayrılıkları gidererek toplumsal dayanışmayı kurma görevini üstlenen zekat ibadeti; fitre ve sadakalar; her meslek, sınıf ve tabakadan kişinin farklı statülerini bir kenara bırakarak tek bir giysi ile (ihrama bürünerek) yalnızca Allah'a yönelmenin ifadesi olan Hac ibadeti; yine kurban ibadeti ve toplumsal yardımlaşmaya ve dayanışmaya katkıda bulunan diğer toplu ibadetler, dini anlamları ve ibadet olmalarının yanı sıra, her zaman toplumsal bütünleşmeyi sağlama ve devam ettirme amacı taşıyan unsurlar olarak değerlendirilebilir (Kirman ve Özbolat, 2014: 26-27).

İnsan yaşamı boyunca inanç, sosyal ilişkiler ve değerler yoluyla toplumsal bir varlık haline gelir. Değerler, insana yalnızca kültür aracılığıyla aşılabilir. Kültür ise, değerler ve normlarla anlam kazanan bir kavramdır. Türk kültürü, derin bir kültürel mirasın ürünüdür. Bu kültürel mirasın içinde yer alan Şivlilik geleneği, özellikle dini motiflerin ağırlıklı olduğu önemli kültürel aktarım unsurlarından biridir (Arslan ve Meydan, 2023: 1126).

Geleneksel adetlerin ve etkinliklerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması, öğretici davranış kalıpları sunması açısından büyük önem taşımaktadır (Arslan ve Meydan, 2023: 1135). Bu bağlamda, Konya şehrinde coşkuyla kutlanan Şivlilik geleneğinin yazılı olmayan kültürel mirasımızı iletmek için önemli bir araç olduğu mutlak bir gerçektir (Arslan ve Meydan, 2023: 1127). Şivlilik geleneğine katılan bir kişi, aslında farkında olmadan kültürel mirası gelecek nesillere aktarma gibi kutsal bir görevi yerine getirmiş olur (Arslan ve Meydan, 2023: 1136).

Günümüzde genellikle küçük yaş grubundaki çocukların sosyalleşme konusunda zorluk yaşadığı sıkça dile getirilen bir durumdur. Çocuklar genellikle evden çıkmayı istemez ve vakitlerinin çoğunu evde elektronik cihazlarla geçirirler. Şivlilik, Türk kültürünü çocuklara tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda onları sosyalleştiren bir yapıya sahiptir. Şivlilik toplayan bir çocuk, öncelikle yaşlılarıyla bir araya gelir ve onlarla iletişim kurar. Şivlilik toplamak için gittiği evlerde büyüklerin kandillerini kutlayarak ve Şivliliklerini alarak onlarla da iletişime geçmiş olur.

Tüm bu süreçler bir arada değerlendirildiğinde ise, bu kadar önemli bir rol üstlenen Şivlilik geleneğinin başka şehirlerde de uygulanmasının kültürel mirasın sürdürülmesi açısından oldukça yararlı olacağı sonucuna varılmıştır (Arslan ve Meydan, 2023: 1136).

2.3.4. Dini Dünya Görüşü ve Şivlilik Geleneği

Tüm kültürlerde insanlar, deneyimlerini anlamlandırmaya gayret ederler. Bu süreçte, daha geniş bir dünyayla anlamlı bağlantılar kurarlar. Antropologlar, bu yorumlama çabasının sonucunu ifade etmek için "dünya görüşü" terimini kullanmaktadır (Lavenda ve Schultz, 2019: 95). Dünya görüşü; gerçekliğin tabiatı,

kökünü, varoluş nedeni ve düzeni ile insanın bu gerçeklik içindeki konumu ve davranışıyla ilgili inançlar ve kanaatlerin sistematik bir şeklidir. Metafizik, teolojik, epistemolojik, antropolojik ve ahlaki inançlar arasındaki bağlarla ilgilidir. Daha basit bir ifadeyle, dünya görüşü; kişinin algılaması, düşünmesi, bilmesi ve eylemi üzerinde belirleyici olan ve bunların temelini oluşturan, tüm gerçeklik hakkındaki inançlar sistemidir. Toplumu, gelenekleri, kurumları, kuralları ve dilin içinde gizli olan temel kabuller ve kanaatlerle ilgilidir. Dolayısıyla kabul edilen dünya görüşü, insanın varoluşsal sorunlarını bir bütün içinde çözen zihinsel bir yapıdır. Bu nedenle, kabul edilen dünya görüşü ile cevaplanmamış hiçbir soru kalmaz ve insanı ilgilendiren her şey netlik kazanır (Tokat, 2006: 42).

Dünya görüşü, dünyanın işleyişine dair ortak varsayımlar üzerinde temellenen gerçekliğin geniş bir tasviridir. Antropologlar, dünya görüşlerinin nasıl şekillendiği ve insanların bu görüşleri deneyimlerini anlamlandırmada nasıl kullandıklarıyla uzun bir süredir ilgilenmektedirler. Bu dünya görüşleri, toplumsal deneyimin bazı önemli yönlerini göz ardı ederken, diğerlerini ön plana çıkarmak amacıyla sembolik çerçeveler oluşturur (Lavenda ve Schultz, 2019: 95).

Günümüz insanı genellikle karmaşık ve tutarsız bir yaşam tarzı sürdürmektedir, bu nedenle belirgin bir dünya görüşüne sahip gibi görünmemektedir. Ancak, bu karmaşık ve düzensiz yaşam tarzı da aslında bir tür dünya görüşünü yansıtmaktadır. Her bireyin "ben kimim?" ve "olan biten nedir?" şeklinde kendi kimliği ve yaşanan olaylar hakkında sorular sorması beklenebilir, ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Bu soruları sormayan bireylerin yaşadığı toplumun da genel olarak bir dünya görüşü vardır ve bireyler de bu görüşe uygun şekilde yaşarlar. Bu bağlamda, bireylerin içinde bulunduğu toplumların genellikle belirli bir dünya görüşüne sahip olduğu ve bireylerin de bu görüşe göre hareket ettiği düşünülebilir. Bu durum, "baskın dünya görüşü" kavramıyla açıklanabilir. Bireyler farkında olmasa da, zaten toplumun genel olarak kabul ettiği bir dünya görüşünün etkisi altındadır. Sonuç olarak, baskın dünya görüşü kavramı, genellikle toplumun çoğunluğu tarafından benimsenen görüş olarak özetlenebilir (Tokat, 2006: 55).

Dünya görüşlerinin en belirgin sonuçlarını, hayal ettikleri mükemmel insan tiplerinde görebiliriz. Müslümanlar için Hz. Muhammed, Budistler için Buda, Hinduizm için Rama ve Krishna, Konfüçyanizm için Konfüçyüs, ideal insan figürleridir. Bu figürlerin nitelikleri nelerdir? Örneğin, Hz. Muhammed sadece Tanrı'nın seçilmiş bir elçisi değil, aynı zamanda bir eş, baba, yetenekli bir diplomat, devlet adamı ve generaldir. Diğer yandan, Hıristiyan inancında Hz. İsa, daha çok ilahi tarafı ağır basan ve örnek alınması zor bir kişiliktir. Buda ise, saray hayatını terk edip gerçeğin peşinden giden, yoksul ve evsiz yaşayarak dünyevi güçlerden vazgeçen bir kişidir (Tokat, 2006: 61).

“İnanç” boyutuna sahip olması ve cevabını aradığı soruların aynı olması nedeniyle dünya görüşü dini bir unsur içerir. Çünkü dünya görüşü, belirsizliklerle karşılaşıldığında ortaya çıkar (Tokat, 2006: 56). Bu bakımdan din, insanın "güvende hissetme" ihtiyacını gidererek önemli bir rol oynar. Dinin en temel işlevlerinden biri, bu güvensizlik duygusunu "iman" aracılığıyla ortadan kaldırmaktır. İnsan, kökenine ve varoluşuna ilişkin açıklamalar arar ve geleceği, ölümden sonrasını düşünürken güvende hissetmek ister. Belirsizlik ve güvensizlik durumunda insanın ihtiyacı olan şey, tüm bu parçalanmışlık ve tutarsızlıkları ortadan kaldırabilecek bir dünya görüşüdür. Bir dünya görüşü olarak din, bu parçalanmış zihinsel yapıyı "büyük resmi" göstererek giderir (Tokat, 2006: 62).

Öte yandan her dünya görüşü, dini bir yön içerdiği için gerçek anlamda sekülerizm mümkün değildir. "Seküler" terimi, sözlük anlamıyla "dünyevi meselelerle ilgili olan veya dini, manevi veya kutsal olmayan" olarak tanımlanır. Bu nedenle sekülerizm, sadece sosyolojik ve siyasi bir kavram ve ilke olarak var olabilir. Çünkü her insan, dünya görüşünde dini unsurlar taşır ve bu doğrultuda varoluşa ve hayata bakar, eylemlerine bu doğrultuda yön verir. Dahası, bireyin dünya görüşü tüm yaşamını etkiler (Tokat, 2006: 56-57).

Şivlilik geleneği, Müslümanlarca “üç aylar” (Recep, Şaban ve Ramazan ayları) olarak bilinen zaman diliminden Recep ayının ilk Perşembe gecesine karşılık gelen Regaip Kandili gününü (Şivlilik) ve bir gece öncesini (Fener Alayı) kapsayan bir gelenektir. Dini dünya görüşü bağlamında değerlendirildiğinde ise bu geleneğin,

özellikle çocukların bayram coşkusu yaşamalarını sağlaması ve İslam kültüründe mübarek gün ve gecelerden biri olarak kabul edilen Regaip kandilini tanıtmayı nedeniyle İslam dini açısından da önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak bakıldığında, Şivlilik etkinliğinin dini kökenli olması ve Konya'nın değerlere bağlı bir şehir olması, bu geleneğin günümüze kadar sürdürülmesinde önemli bir katkı sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİR DİN FENOMENİ OLARAK ŞİVLİLİK GELENEĞİ

3.1. Fener Alayı Geleneği

Fener Alayı, Üç Ayların başlangıcını simgeleyen ve Konya halkı için büyük öneme sahip bir gelenektir. Fener, insanlara ışık sağlamak amacıyla kullanılan bir aydınlatma aracı iken, Fener Alayı ise insanların bayram, şenlik veya özel günlerde ellerinde taşıdıkları, içinde ışık kaynağı bulunan cam şişeler ya da farklı renklerle süslenmiş kağıttan yapılmış ve etrafa ışık saçan meşalelerle gerçekleştirdikleri kutlamalara verilen isimdir (Görgülü, 2018: 71).

Fener alaylarının vazgeçilmez iki unsuru bulunur: fenerler (eski adıyla maşallalar) ve meydan ateşi (Sarı, 2010: 404). Bu fenerleri taşıyan çocuk kabilelerinin gezintilerinin yanı sıra geniş alanlarda yakılan ve üzerinden atlanan ateşlerin etkisiyle Konya sokakları ışıltılı bir hale gelir (Çelik vd., 2021: 243; Arslan, 2021: 25).

Akşam ezanının ardından çocuklar, gençler ve yetişkinler bir araya gelir. Kısaca, mahalle halkı dışarı çıkar. Çocuklar, ortama renk katan fenerlerini ellerinde taşırlar (Görgülü, 2018: 71). Gece boyunca sürecek bu eğlencelerin ışık kaynağı da bu fenerler olacaktır (Sakaoğlu, 2016: 10).

Geçmişte, fener satın alma imkânı olmayan çocuklar ise, kendilerine basit meşaleler yaparlardı. "Maşalla" adı verilen bu meşaleler, bir sopanın ucuna yerleştirilen silindirik küçük bir metal kutudan oluşurdu. Kutunun içine konulan küle gaz yağı dökülerek yakılırdı (Çelik vd., 2021: 242). Bazı anne babalar da çocukları için yarım veya bir tabaka 'eser-i cedit' kağıdını parçalayıp üstü açık küp şeklinde fenerler yapar, bu fenerlerin üzerine şekiller ve resimler (genel olarak at yada ata binmiş bir kahraman resmi) çizer, son olarak da bunları renk renk ve desen desen boyarlardı. Daha sonra yapılan bu fenerin içine iç yağ ve bal peteği ile de mum yaparlardı (Sarı, 2010: 404). Eski zamanlarda yapılan el yapımı fenerler, XX. yüzyıl ortalarına doğru yavaş yavaş yerini hazır fenerlere bırakmaya başlamıştır. Günümüzde, Fener Alayı'na haftalar kala, başta Konya Bedesten Çarşısı olmak üzere tüm mağaza ve marketlerde çeşit çeşit, rengarenk fenerler sergilenmeye başlar. Bu

fenerler top, akordiyon, horoz şeklinde olup bunlara “karpuz, davul, sünme, kuyruklu” isimleri verilmektedir. Fenerin iç kısmında mum yerleştirme aparatı da bulunmaktadır. Son dönemlerde ise, bu fenerlerin yerini pille çalışan kız ve erkekler için farklı şekillerde üretilen fenerler almıştır (Çelik vd., 2021: 242; Arslan, 2021: 24).

Çocuklar bazen fenerleri ellerinde taşırken bazen de etrafa farklı ışıklar saçması için sokağın başından sonuna kadar uzanan iplere fenerlerini asarlar. Herkesin keyif aldığı, oyunların oynandığı, şarkıların söylendiği, insanların bir araya geldiği, sohbet ettikleri ve keyifli bir akşam geçirdikleri bir atmosfer oluşur (Görgülü, 2018: 72).

Neredeyse her sokakta ateş yakılır. Bu ateşler genellikle eski ve kullanılmayan araba tekerleklerinden oluşur. Deneyimli kişiler tarafından dikkatlice hazırlanan ve üst üste konulan araba tekerlekleri yakılır ve ateşin bir süre yanması için beklenir. Bu süre zarfında, fenerlerin asılması için ağaçlar arasına ip gerilir. Ateşin üzerinden atlamadan önce, tüm çocuklar fenerlerini gerilen ipin üzerine asarlar. Gece geç saatlere kadar çocuklar ve gençler ateşin etrafında eğlenir, hatta ateşin üzerinden atlarlar. Bu sırada çeşitli maniler de söylenir, eğlence devam eder (Arslan, 2021: 25; Görgülü, 2018: 71-72).

Fener Alayı

Kızlar yaksın alayı

Oğlanlar çeksın halayı

Fener Alayı

Kızlar sarayı

Erkekleri sorarsın maymun suretli

Fener Alayı gecesi, sık sık ateşle yaralanma yaşayan ve kendini yakma tehlikesiyle karşılaşan bireylerin olduğu bir gecedir, bu yüzden itfaiyeciler ve hastane personeli yoğun bir şekilde çalışırlar. Bazen ateşin kontrolü kaybolur ve kontrolü kaybeden gençler itfaiyeyi çağırır. Bazen ise itfaiye ekipleri, geç saat olduğu için kendiliğinden gelerek ateşi söndürürler ve gecenin ateşini sonlandırırlar (Sarı, 2010: 405).

Bazı ilçe ve köylerde, Fener Alayı gecesi "yağ ve yumurta" gecesi olarak kutlanır. Örneğin; Hatunsaray ilçesinde, çocuklar bu özel gecede ellerine iki büyük kap alır, genellikle bitmiş yoğurt kapları kullanılır. Sonra kapı kapı dolaşır "yağ, yumurta" istemeye başlarlar. Yakın evlerden başlayarak tüm köyün kapılarına giderler ve ev sahiplerinden tereyağı veya yumurta isterler. Bir kaba evlerden toplanan çiğ yumurtaları, diğer kaba da kaşıkla alınan tereyağını koyarlar. Bu gece sonrasında köydeki çocuklar günlerce neredeyse her öğün yağda yumurta yerler. Bu öğünleri kendi emekleriyle kazandıklarını sık sık vurgulayarak kendilerini önemli hissederler. Onlar için bu, adeta büyük bir kahramanlık hikayesidir (Sarı, 2010: 405).

Günümüzde Konya ilinde Fener Alayı ve Şivlilik kutlamalarına Konya Büyükşehir Belediyesi de önemli katkı sağlamaktadır. Belediye, Fener Alayı'na günler kala Konya sokaklarına davet mesajları asarak etkinliği duyurur. Fener Alayı akşamı içinse Belediye, Konya'nın eski fuar alanı olan günümüzde Kültür Park olarak bilinen alanda etkinlikler düzenlemektedir. Bu akşam, park alanında çeşitli stantlar kurulur ve eğlenceler düzenlenir. Özellikle çocuklara yönelik etkinlikler ve gösteriler düzenlenir. Karagöz-Hacivat gösterileri sunulur, ilahi dinletileri yapılarak manevi bir atmosfer oluşturulur ve çocuklar için yarışmalar düzenlenir. Gecenin ilerleyen saatlerinde ise dilek fenerleri gökyüzüne bırakılır (Arslan, 2021: 27).

Fener Alayı akşamında fenerleriyle eğlenen çocuklar, belediyelerce düzenlenen etkinlikler ve gökyüzüne bırakılan dilek fenerleriyle ilgili görseller EK 3.'de yer almaktadır.

3.2. Şivlilik Geleneği

Her toplumun kendine özgü gelenekleri bulunur. Bu gelenekler, toplumun bireylerini bir araya getirir ve ortak bir kimlik oluşturur. (Arslan, 2021: 17). Genel olarak bakıldığında bu gelenekler; bazen totemik kalıntıları temsil ederken, bazen de daha önceki halkların inançlarının bir şekil değiştirmesi olarak karşımıza çıkar (Aydın, 1985: 25). Yüzyıllardır Anadolu'nun önde gelen şehirlerinden biri olan, coğrafi konumuyla birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan, Doğu ve Batı'nın birçok bilginin ve gezginin uğrak noktası olan Konya şehrinde her yıl düzenlenen önemli

geleneklerden biri de "Şivlilik" geleneğidir (Görgülü, 2018: 66). Çok köklü bir geçmişe sahip olan Konyada Şivlilik'in doğuşu, Konya halkının atalarından yani büyüklerinden duyduklarını araştırmacıların yazıya geçirmesinden ve bu konu çerçevesinde yapmış oldukları çalışmalardan oluşmaktadır (Görgülü, 2018: 74; Arslan, 2021: 17).

Şivlilik, üç ayların ilki olan Recep ayının müjdecisi Regaip Kandili sabahında başlayıp akşam saatlerine kadar devam eden bir Konya geleneğidir. Çocuklar, mahallelerinden başlayarak gittikleri evlerin kapılarını çalar, maniler söyler ve ev sahipleri onlara çeşitli yiyecekler ikram eder (Arslan, 2021: 6). Ancak, Şivlilik yalnızca yiyecek toplamakla sınırlı değildir; günler süren bir hazırlık sürecinin son aşamasını temsil eder (Tekin, 2014: 108). Ayrıca, çocuk merkezli olan bu etkinlik, sosyal dayanışmanın ve toplumsal eğlencenin de önemli bir parçası konumundadır (Güzel, 2020: 221).

Şivlilik kelimesinin kökeni hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte çeşitli rivayetler ortaya atılmıştır. Bir rivayete göre, eski zamanlarda Konya'da çocuklar, yırtıcı bir kuş olan ve yerel dilde "Cüllülük" olarak bilinen kuşa çıkardığı sestene dolayı "Şivlilik" derlerdi. Bu bağlamda, Şivlilik; leylek, kartal, çaylak gibi göçmen kuşların dönüşünü kutlamak için bir Nevruz eğlencesi olarak yorumlanmıştır. Ancak yapılan araştırmalar, bu tür bir eğlencenin sadece Nevruz ile değil, İslam inancı ve geleneğiyle de ilişkili olduğunu göstermektedir (Tekin, 2014: 108).

Şivliliğin kökenine dair anlatılan bir diğer hikaye ise şöyledir. Eski zamanlarda, 1071 yılından önce Konya'ya göç eden atalarımız, henüz yerleşik yaşama geçmemişken İlk Namaz denilen günde yani Recep ayında ilginç bir olay yaşamıştır. Çadır hayatı süren bilge bir ananın eşi, kendisinden yağlı ekmek yapmasını istemiş. O dönemde göçebe topluluklar genellikle yufka ekmek yaparmış. Bilge ana, İlk Namaz gününde çadırın önünde büyük bir ateş yakıp hayvanlardan elde edilen sade yağı bolca tavaya koymuş ve hamur parçalarını eliyle yassılaştırarak yağın içine atmış. Etrafa harika bir koku yayılmış. Kokuyu alan herkes çadırdan çıkarak bilge ananın yanına gelmiş. Hamurlar tavada pişerken şiv şiv ve civir civir şeklinde sesler çıkarıyormuş. Kalabalığı gören çadırın gelini heyecanla hamurları tavada unutmuş. Sonra hamurları

görünce, "Ana pişti, pişti ana!" diye seslenmiş. Bu yağda kızarmış hamurlara "pişi" denmesinin sebebi budur. Pişilerin pişerken çıkardığı şiv şiv ve civir civir sesinden dolayı da o gün Şivlilik olarak anılmıştır (Arslan, 2021: 21). Kadının pişiyi yaparken söylediği mani ise şudur (Görgülü, 2018: 73):

*Ufak tavada yapsam azalır,
Dığan tavasında yaparsam çoğalır,
Gongşularım yedikçe bereket olur,
Buyurung buyurung çoluk çocuk herkesler
Bolca yeyin yağlı bişi bişii.*

Bir başka görüşe göre, Şivlilik geleneğinin kökeni, Samarra'da doğan ancak doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Ebu Bekr Şibli'ye dayandırılır. Ebu Bekr Şibli, mevki, şan ve şöhretten sonra tasavvuf yolunu seçen büyük sufilerden biridir. Sufiliği seçtikten sonra Dulef b. Cahder olarak tanınmıştır. Anlatılan hikaye şöyledir: Ebu Bekr Şibli bir gece rüyasında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ana rahmine Recep ayının ilk Perşembe gecesi düştüğünü görür. Sabah uyandığında bu müjdeli haberi herkese duyurmak ister. Koşarak bütün kapıları tek tek çalar. İçeriden gelen ses, "Kim o?" sesini "Şibli, Şibli," diye yanıtlar. Kapıyı açan ev sahibine gördüğü güzel rüyayı anlatır. Bu sevinçli haberi alan ev sahipleri, Şibli'ye çeşitli hediyeler verir. İşte Şivlilik kelimesinin, Şibli'ye verilen hediyeler anlamındaki "Şiblilik" sözcüğünden geldiği ve zamanla farklı söylem farklılıklarıyla "Şivlilik" halini aldığı düşünülmektedir (Arslan, 2021: 20-21).

Şivlilik, bütün Türk ve İslam âlemi dikkate alındığında sadece Konya şehir merkezinde yaşatılan bir gelenektir. Bu geleneğin coğrafyası gibi zamanı da bir gün ile sınırlıdır. Müslümanlarca "üç aylar" (Recep, Şaban ve Ramazan ayları) olarak bilinen zaman diliminde Recep ayının ilk perşembesi (Şivlilik) ve bir gece öncesini (Fener Alayı) kapsayan bir gelenektir. Perşembe gecesi de Regaip Kandili'dir (Çelik vd., 2021: 241).

Şivlilik geleneği, geçmiş dönemlerde (XX. yüzyılın başlarında) öncesiyle neredeyse bir ay süreyle çocukların, dolayısıyla da anne ve babaların hayatını yakından

ilgilendirirdi. Şivlilik günü gelmeden çok önce çocuklar, çarşıdan birer trampet ve kaval; sonra da evde yapılmış veya yapılacak kâğıt fenerler için mum satın alırlardı (Çelik vd., 2021: 242). Bir ay boyunca her gece artan bir heyecanla devam edecek olan eğlenceler, trampetlerin çalınması, kavalların öttürülmesiyle başlardı (Sakaoğlu, 2016: 10). Bugünün Şivlilik gecelerinde, önemi neredeyse tamamen kaybolmuş olsa da, 20. yüzyılın başlarında trampet ve kaval, bu geleneğin ayrılmaz bir parçasıydı. Çocukların yaşattığı bu trampet ve kaval sesleri, bazıları tarafından Eski Frigya inancının bir izi olarak değerlendirilmiştir. Onlara göre, flütü, Frigya tanrılarında “Maryas” icat etmiş ve bunun nasıl çalınacağını genç Olympos'a öğretmiş ve hatta bu çalgı ile Apollo'nun Cenk-lyre'ne karşı rekabet ettiği için canlı canlı derisi yüzülmüştür. Kuşkusuz, böyle bir görüşü tamamen kabul etmek güçtür. Ancak, eski medeniyetlerin inançlarının zaman içindeki değişimlerle yüzyıllar boyunca varlığını sürdürebildiği söylenebilir (Aydın, 1985: 22).

Eski zamanlarda trampetlerle, kavallarla ve fenerlerle bir ay boyunca her gece artan bir heyecanla devam eden eğlencelerle mahalle mahalle kutlanan Şivlilik âdetinde, mahalleler arası baskınların tertiplendiği de olur ve hatta bıçaklı sopalı delikanlılar bu akınlara katılırdı (Aydın, 1985: 21; Çakır, 2005: 375). Baskına gitmeden önce adeta bir ordu gibi dizililir, en önde trampet ve kaval çalanlar, onların arkasında ellerinde cop ve sopalı kişiler, onların daha ardında maşallalarını tutanlar ve en arkada ise elinde kâğıt fenerlerini taşıyanlar dururdu. Baskına gidilirken trampetlere vurularak meydan okunurdu. Baskına gidilen mahallenin gençleri eğer baskına hazırlıklıysa karşılık verirlerdi. Bu karşılık verme esnasında büyük kavga ve patırtı kopar; tekmeler, yumruklar hatta coplar adeta havada uçuşur tabiri caizse başlar yarılır çeneler ezilirdi (Arslan, 2021: 24-25).

Günümüzde Şivlilik geleneği, bir gün ve bir gece ile sınırlı olsa da Konya ilinde yaşatılmaya devam etmektedir (Çelik vd., 2021: 242). Şivlilik günü ve bir gece öncesinde başlayan Fener Alayı, birbiri ile art arda günlerde gerçekleşen ve birbirinin tamamlayıcısı konumunda olan geleneklerdir (Arslan, 2021: 20). Konya şehir kültüründe yer alan ve nesilden nesile aktarılarak her geçen gün güçlenen bu gelenek, yazılı olmayan kültürel mirasımızın aktarımında önemli rol oynayan araçlardan biridir

(Arslan, 2021: 3; Görgülü, 2018: 66). Bu anlamda, şehirleşme ile teknolojik gelişimlerin akıl almaz bir hızla ilerlediği günümüzde gerçekleştirilen Şivlilik geleneğinin özde aynı uygulamalara bağlı kalınmakla birlikte kimi zaman farklı ritüellerinde uygulandığı kültürel değişimi çok iyi yansıtacağı da açıktır (Arslan, 2021: 3; Görgülü, 2018: 74).

Fener Alayı gecesinin sabahı ile başlayan ve aynı zamanda çocukların kapı kapı dolaşarak hediyeler topladıkları güne “Şivlilik” adı verilir (Sarı, 2010: 405). Gece fenerlerle eğlenen çocuklar perşembe sabahını ipe çekerler. Çünkü bir önceki akşamından ateş ve fener yakıp gezdikleri cadde ve sokaklarda sabahın erken saatlerinden itibaren Şivlilik toplanacaktır (Çelik vd., 2021: 243). Günler öncesinden bekleyen çocuklar için Şivlilik günü bir bayram sabahı gibi yaşanmaktadır (Görgülü, 2018: 74).

Geçmişte Şivlilik keselerini, günümüzde ise poşetlerini ellerine alan çocuklar, küçük büyük gruplar halinde önce komşularından başlayarak, sokağı, mahalleyi ve hatta poşetleri dolana kadar başka mahalleleri ve semtleri dolaşırlar (Çelik vd., 2021: 243). Normalde yürümeyle gidilemeyecek kadar uzak olan birçok yer, şivliliğin getirdiği olağanüstü güçle geze dolaşa biter (Sarı, 2010: 406). Çocuklar kapıları birer birer gezerken ya da çaldıkları kapıların açılmasını beklerken hep bir ağızdan tempo ile “Şivliliiiiiiiik” derler ve bazen de günümüzde eskisi kadar çok söylenmemekle birlikte farklı versiyonları olan çeşitli tekerlemeler söylerler. Bu tekerlemelerden biri örnek olarak şu şekildedir (İçli, 2001: 60; Görgülü, 2018: 74):

Şivli şivli şişirmiş

Erken kalkan pişirmiş

İki çörek bir börek

Bize namazlık gerek

Şivlilik...

Sabahın erken saatlerinden itibaren kapıyı çalan çocukların sesini duyan ev sahipleri, evlerde önceden hazır edilen Şivlilikler ile gelerek kapıyı açarlar ve sıra ile çocukların keselerine/poşetlerine koymak suretiyle onları sevindirirler. Çocuklar bu kapıdan kısmetlerini aldıktan sonra diğer kapıya topluca koşmaya başlarlar (İçli, 2001:

60; Çelik vd., 2021: 243). Ayrıca sadece evlerden değil bakkallardan, mahalle esnafından ve hatta devlet dairelerinden bile Şivliliklerini toplarlar (Görgülü, 2018: 74). Her gidilen yerin ayrı ayrı dağıttığı bir Şivlilik vardır. Çocuklar birbirinin çantalarına bakıp beğendiği bir şeyler olursa onu nereden aldığını öğrenir ve hemen oraya doğru koşarlar (Sarı, 2010: 406). Çocukların Şivlilik toplama serüveni öğleye kadar sürer; öncelikle yakın komşulardan başlanır ve daha uzak mahallelere kadar gidilir. Topladıkları yiyeceklerin bir kısmını dolaşırken yedikleri için acıkma durumu yaşanmaz (Çakır, 2005: 376).

Geçmişte Şivlilikler, kırık leblebi, kuru üzüm, çeşitli meyve kuruları, iğde, kabuklu fıstık ve peynir şekeri gibi geleneksel yiyeceklerden oluşurken, günümüzde bu ikramlar yerini ambalajlı şeker, gofret, bisküvi ve çikolata gibi modern atıştırmalıklara bırakmıştır. Yine günümüz şartlarında büyük apartman ve sitelerde oturan çalışan anne ve baba sayılarının geçmiş dönemlere oranla artış göstermiş olmasından dolayı, gündüz vakti evde olamayan anne ve babalar Şivliliklerini çocuklara dağıtmak üzere apartman veya site görevlilerine teslim etmektedirler (Çelik vd., 2021: 243).

Geçmişte, Şivlilik günü neredeyse her evde şırlağan (susam) yağıyla hazırlanan ve yufka ekmeğine sarılarak komşulara ve camilere gönderilen, "bişi" olarak adlandırılan içsiz bir börek yapılırdı. Bişi'nin yapımı sırasında, pek alışık olunmadığı için zeytinyağı yerine şırlan yağı/şırlağan (susam yağı) kullanılırdı. Bişi, mutlaka Şivlilik yani Regaip Kandili günü sabahında yapılıp dağıtılır ve bu iş geciktirilmezdi (Arslan, 2021: 22; Sakaoglu, 2016: 11). Bunun için Konya'da şöyle bir atasözü bile vardır. *"Namaz geçtikten sonra şırlağan yağını başına dök."* Bu söz zamanında yapılmayıp geciktirilmiş işler için kullanılır (Çakır, 2005: 376). Günümüzde de Şivlilik günü sabahı büyükler açısından büyük değer taşır (Tekin, 2014: 109). Anneler yoğurdukları mayalı hamurlarla bişi yapma telaşına girer. Bu bişiler eve en yakın komşudan başlanarak ve kapı kapı dolaşarak ikişer üçer dağıtılır. Günümüzde bişi yapma ve dağıtma geleneğinin halen devam ettiği görülmekle birlikte, bu geleneğin eski dönemlere nazaran oldukça azalmış olması da yadsınamaz bir gerçektir (Sarı, 2010: 406).

Şivlilik, evdeki kadınlar ve sokaklardaki çocuklarla sınırlı kalmayıp, esnafından marketine kadar tüm Konya'yı etkileyen bir gelenektir. Marketler ve bakkallar, bu özel gün için günler öncesinden indirim yapar (Sarı, 2010: 406). Şivlilik günü yaklaştıkça çarşı, bu yiyecekleri satan tezgâhlarla dolup adeta bir yiyecek festivali havasına bürünür (Sakaoğlu, 2016: 11).

Sadece Konya şehir merkezinde ve bağlı mahallelerde uygulanan Fener Alayı ve Şivlilik geleneği, merkeze bağlı mahallelerde de hemen hemen aynı şekilde gerçekleştirilir. Örneğin, Konya'nın Sille Mahallesi'nde Fener Alayı günü yaklaştıkça ebeveynler, çocukları için fenerler almak üzere Konya Merkez'e ve özellikle Baharatçılar Çarşısı'na giderler. Şivlilikler arasından seçim yaparak genellikle kutu gofret, şeker ve çikolata gibi ürünler alırlar. Fener Alayı gecesi, çocuklar kaval ve düdüklerini çalarak fenerleriyle sokaklarda dolaşırlar. Her mahallede fenerlerin asılacağı bir ip gerilir ve çocuklar fenerlerini bu iplere asarlar. Ateş yakılır ve çocuklar ateşin üzerinden atlayarak eğlenirler. Bazı durumlarda diğer mahallelerden gelen çocuklar, o mahalledeki fenerlerin asılı olduğu ipi ele geçirmeye çalışabilir, bu yüzden her mahallede birkaç çocuk nöbetçi olarak bekler. Hatunsaray mahallesinde ise, Fener Alayı sabahı çocuklar kapı kapı dolaşır tereyağı veya yumurta toplarlar. Topladıkları yumurtaların bir kısmını çocuklar evlerine götürürken, bazıları da bu yumurtalarla eğlenerek birbirlerine atar veya şaka amacıyla arabaların egzozlarına yerleştirirler. Hatunsaraylı kadınlar ise Şivlilik gününde mayalı hamurdan yapılan, bol yağda kızartılan "pişi" ekmeğini hazırlarlar ve komşulara ikram ederler. Akşam ezanından sonra camiden çıkan cemaat için mutlaka camiye de pişi gönderilir. Cemaat, namazdan sonra ikram edilen pişileri yer ve ardından dua ederler. (Arslan, 2021: 26-27).

Manisa'da "İlk Namaz" adıyla bilinen etkinlik, Konya'daki Şivlilik geleneğine bazı yönleriyle benzemektedir. Regaip Kandili'ne bir hafta kala dükkânlar, çeşitli yiyecekler ve oyuncaklarla dolup taşardı. Bu sergilenen ürünler arasında susamlı helvalar, rengarenk kağıttan yapılmış fenerler, maytap ve mantarlar dikkat çekerdi. "Namazlık" diye bağırılarak bu ürünler satılırdı. Çocuklar, gençler ve hatta yetişkinler sokaklarda toplanarak maytap atar, mantar patlatır ve fenerler yakardı. Gece geç saatlere kadar süren bu eğlenceler sırasında türbelere gidilerek mumlar yakılırdı ve

ertesini sabah türbe pencerelerinde kalın bir mum tabakası birikmiş olurdu. Akşam erkenden uyuyakalan çocuklar, ertesini sabah kalan birkaç mantarı patlatıp geceyi tamamlarlardı. Bazı Manisalılarına göre, bu etkinlikler dini bir kimlikten çok ulusal bir kimlik taşımaktadır. Çünkü Manisa'nın Saruhan Bey tarafından Bizanslılardan 1313'te alınması "Regaip Gecesi" gerçekleştirilmiştir. Horozkoy olarak adlandırılan bölgede düşman yenilgiye uğratılmış ve burada İlk Namaz ile Regaip Kandili birleştirilerek bu gelenek hayata geçirilmiştir. Ancak son yıllarda yapılan uygulamalar, dini unsurların daha ön planda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, son zamanlarda bu geleneğe yeni unsurlar eklenmiştir. Eskiden nişanlı kızlara Regaip Kandilleri'nde aynalı helva, şeker, çerez, fener ve çıtır pıtır götürülürken, günümüzde bunlara küpe ve bilezik gibi takılar da eklenmiştir. (Sakaoğlu, 2016: 11).

Görsel 1. Şivlilik Günü İçin Hazırlanmış Fotoğraf Köşesi (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu)

Şivlilik günü Konya’da bulunan okullardaki öğretmenler, bu geleneği okulun dışında bırakmayarak aynı coşkunluğun okulda da yaşanmasına destek olmaktadır. Birlik beraberlik ve coşkunluğun hissedildiği bugün bir bayram havasında geçmekte, okullar sınıflar süslenmekte, her öğrenci bir miktar yiyecek getirerek Şivlilik stantları kurulmaktadır. Okulda Şivlilik torbasını yiyeceklerle dolduran çocuklar bu sevinci içselleştirmekte ve unutulmaz bir gün olarak hafızalarına almaktadırlar.

Görsel 2. Şivlilik Günü İçin Hazırlanmış Pano Örneği (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu)

Görsel 3. Bir Çocuğun Şivlilik Çantasından Çıkanlar Yiyeceklerle Yaptığı Görsel

Görsel 4. Sosyal Medyada Şivlilik

Konya Halkı, sosyal medya hesaplarında Şivlilik günü bol bol paylaşım yapmaktadır. Farklı şehirlerin bu geleneğin adını bile duymaması sebebiyle konu ile alakalı tanımlar yaparak paylaşımlar daha yaygındır. Günümüzde kitle iletişim araçlarının ve sosyal medya uygulamalarının yaygın kullanımı sebebiyle özellikle diğer şehirlerde, böyle dini bir günün Konya'ya has bir şekilde bayram havasında yaşanması dikkat çekmekte ve yankı uyandırmaktadır.

Görsel 5. Okullarda Hazırlanan Şivlilik Stantlarından Kareler-1 (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu)

Görsel 6. Okullarda Hazırlanan Şivlilik Stantlarından Kareler-2 (İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu)

Görsel 7. İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu Müdürlüğü Tarafından Tüm Öğrencilere Özel Yapılıp Dağıtılan Şivlilik Torbası

Görsel 8. Şivliliklerini Doldurmak Üzere Okullarından Hediye Olarak Torbasını Alan Mutlu Çocuklar

Görsel 9. Konya Büyükşehir Belediyesi'nden Gelen Hediyelerle İbrahim Hakkı Konyalı Anaokulu Öğrencileri

Görsel 10. Konya Büyükşehir Belediyesinin 2024 Yılında Tüm Öğrencilere Göndermiş Olduğu Şivlilik Kutusu

Görsel 11. Konya Selçuklu Belediyesinin 2024 Yılı'nda Çocuklar İçin Hazırlayıp Dağıtmış Olduğu Şivlilik Kutusu ve İçindeki Hediyeler

Görsel 12. Konya Büyükşehir Belediyesinin 2023 Yılı'nda Çocuklar İçin Hazırlayıp Dağıttığı Şivlilik Kutusu ve İçerisindeki Hediyeler

Konya Büyükşehir Belediyesi Şivlilik gününe özel hazırlıklara aylar öncesinde başlamakta, o gün Konya'da bulunan tüm anaokulu ve İlkokul öğrencilerine “Şivlilik Kutusu” dağıtıp çocukların sevincine ortak olmaktadır. Kutunun içeriğinde; şekerlemeler, oyuncaklar, kırtasiye malzemeleri ve kitaplar yer almaktadır.

Şivlilik toplayan ve topladıkları Şivliliklerle poz veren çocukların yer aldığı diğer görseller EK 4.'de yer almaktadır.

3.3. Geçmişten Günümüze Şivlilik

Her toplumun kendine has gelenekleri vardır ve bu gelenekler, o toplumu oluşturan bireyleri ortak bir noktada birleştirir. Konya'da her yıl düzenli olarak ritüellere uygun biçimde kutlanan önemli geleneklerden biri de "Şivlilik" geleneğidir. (Görgülü, 2018: 66). Çok köklü bir geçmişe sahip olan Konyada Şivlilik'in doğuşu, Konya halkının atalarından yani büyüklerinden duyduklarını araştırmacıların yazıya geçirmesinden ve bu konu çerçevesinde yapmış oldukları çalışmalardan oluşmaktadır (Görgülü, 2018: 74; Arslan, 2021: 17).

Kültür, sürekli olarak değişen dinamiklere sahiptir ve etkileşim içinde şekillenmektedir. Bu nedenle, kültürün bir bileşeni olan geleneklerin bazı unsurlarında da zamanla dönüşüm ve kaybolma yaşanabilmektedir. Bu noktada, resmi eğitim kurumları ve yerel yönetimlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan toplumlarda, aile ve çevreden edinilen kültürel unsurların yanı sıra farklı alt kültürlerin de öğrenilmesi ve bir sentez oluşturulması büyük bir öneme sahiptir. Kültürün sürekliliğini sağlamak amacıyla önemli hedefler belirleyen Şivlilik geleneği, bu değerleri daha eğlenceli ve ekonomik yöntemlerle yeni nesillere aktarma kapasitesine sahiptir. Bu sayede toplumsal bütünleşme ve birlik sağlanarak toplumun sürekliliği açısından önemli adımlar atılmaktadır (Arslan, 2021: 81).

Şivlilik, Konya ilinde yüzyıllardır devam etmekte olan bir gelenektir. Regaip Kandili'nin sabahında, çocuklar erken saatlerde evden çıkarak komşuların ve esnafın kapılarını çalarak şekerleme toplar. Şehrin sokakları, çocuk sesleriyle neşelenirken büyükler de bu özel günün heyecanını hisseder. Esnaf ve ev sahipleri, önceden hazırladıkları şeker, çikolata ve kuru yemişleri çocuklara ikram eder. Sokaklarda büyük ateşler yakılır ve bu ateşlerin üzerinden atlanırken maniler söylenir. Konya'da Recep, Şaban ve Ramazan ayları, İlk Namaz, Orta Namaz ve Büyük Namaz olarak bilinir. Recep ayı yaklaştıkça, şehirde tatlı bir telaş başlar. Konya'nın kültürel hazinelerinden biri olan Naci Fikret Baştak, çocukların adeta bir takvim gibi her yıl bu kutlamayı hiç kaçırmamalarına şaşırdığını aktarır. Çocuklar, gençler ve yaşlılar...

Herkes Fener Alayı ve Şivlilik için hazırlık yapar. Şivlilik geleneğinin Osmanlı döneminden çok önceye dayandığı bilinmektedir ve bu geleneğin kökeniyle ilgili çeşitli hikâyeler bulunmaktadır. “Konya’nın Geleneksel Eğlence Kültürü” adlı yazısında Vedat Çakır, "Konya'da çocuklar, yırtıcı bir göçmen kuş olan ve yerel dilde 'Cüllülük' olarak bilinen kuşun sesinden dolayı bu kutlamaya Şivlilik derler." ifadelerini kullanır. Aslında kutlamalar ve heyecan, Şivlilik gününden bir gün önce başlamaktadır. Şivlilik öncesinde, etrafa ışık yayan meşalelerin yakılmasıyla gerçekleştirilen Fener Alayı şenlikleri, yüzyıllardır süregelen ve Şivlilik eğlencesiyle bağlantılı bir başka gelenektir (Özşahin, 2024).

Geçmişten günümüze, tüm Konya çocukları Recebin ilk perşembesinin sabahını sabırsızlıkla bekler. Zira bu sabah, Şivlilik etkinlikleri için hazırlıklar yapılacaktır. O dönemlerde Şivlilik keseleri, günümüzde ise poşetler veya özel Şivlilik çantaları alan çocuklar, büyük küçük gruplar halinde komşularından başlayarak tüm sokakları, mahalleleri hatta keseleri/poşetleri doldurana dek farklı semtleri dolaşırlar. Bu sırada günümüzde unutulmaya başlayan:

“Şivli şivli şişirmiş

Ergen oğlu bişirmiş

İki çörek bir börek

Bize Namazlık gerek

Şivliliik!”

Tekerleme ve nidalarıyla kapı kapı dolaşırlar (Eski Konyalılar tekerlemedeki “Ergen oğlu”nun bu âdetin başlatıcı Şiblî olduğunu söylerler). Evlerde daha önce hazırlanan Şivlilikler, geçmişte kırık leblebi, kuru üzüm karışımı, çeşitli meyve kuruları, iğde, kabuklu fıstık ve peynir şekeri gibi yiyeceklerden oluşmaktayken, günümüzde bu ikramlar yerini ambalajlı şekerler, gofretler, bisküviler ve çikolatalara bırakmıştır (Işık, 2024).

Günümüzde Konya ilinde Fener Alayı ve Şivlilik kutlamalarına Konya Büyükşehir Belediyesi önemli katkılarda bulunmaktadır. Fener Alayı etkinliğine

günler kala, belediye Konya'daki billboardlarda davet mesajları yayımlamaktadır. Fener Alayı gecesi için, eski fuar alanı olarak bilinen, günümüzdeki adıyla Kültür Park, etkinlik için tahsis edilmektedir. Bu özel gece, parkta çeşitli stantlar kurulmakta ve eğlenceli aktiviteler düzenlenmektedir. Etkinlikler, özellikle çocuklara yönelik olarak planlanmaktadır. O akşam Kültür Park'ta Karagöz-Hacivat gösterimleri yapılmakta, farklı gruplar tarafından ilahiler seslendirilmektedir. Ayrıca çocuk yarışmaları düzenlenerek onların eğlenmesi sağlanmaktadır. İlerleyen saatlerde ise dilek feneri olarak bilinen fenerler gökyüzüne bırakılmaktadır. Şivlilik günü ise Konya Büyükşehir Belediyesi, son yıllarda tüm Konya ilinde yer alan tüm resmi anaokulu ve ilkokulla devam eden öğrenciler için kişiye özel “Şivlilik Kutusu” göndermektedir. Bu kutunun içerisinde çeşitli yiyecekler, oyuncaklar ve kırtasiye malzemeleri yer almakta bu da çocukların o günü bayram sevinciyle karşılamalarına vesile olmaktadır. Şivlilik Kutuları günler öncesinden okullara dağıtılmakta ve öğrenciler heyecanla Regaip Gününün gelmesini beklemektedirler. Çocukların kandil günü kutuları açarken yaşadıkları sevinç pek çok yerel haber sayfalarında ve bu ana tanıklık eden kişi ve kuruluşların sosyal medya hesaplarında paylaşılmaktadır.

Şivlilik, içeriği açısından yalnızca Konya şehir merkezinde sürdürülen bir gelenektir ve bu yönüyle tüm Türk ve İslam dünyasında özgün bir yer tutmaktadır. Bu geleneğin uygulandığı zaman dilimi ise, Müslümanlar arasında “üç aylar” olarak bilinen dönemin ilk ayı olan Recep'in ilk perşembesi ile sınırlıdır. Konya ağzındaki ifadesi ile “ilk namaz”ın ilk perşembesidir. Bu günün akşamı ise Regaip Kandili'dir. Şivlilik geleneğinin yalnızca Konya şehir merkeziyle sınırlı olması, bu âdetin, bu bölgedeki eski bir kavme ait olduğuna dair düşünceleri güçlendirmektedir. Günümüzde bu gelenek kapsamında kullanımı ortadan kalkan, ancak elli-altmış yıl öncesine kadar yaygın olarak kullanılan kaval ve trampetler, Şivlilik geleneğinin kökeninin Friglere dayandığını düşündürmektedir. Konya'da davul ve trampet üreten ve satanlar, Ramazan ayında halkı sahura kaldıran davulcular, Konya'nın dış surunun Larende Kapısı'nın hemen güneyindeki Uluğ Bey (günümüzdeki adıyla Şükran Mahallesi) sakinleridir. Beyaz tenleri, genellikle çilli yüzleri ve kırmızı saçlarıyla, konuşmalarındaki özgünlükleri ve aralarındaki özel jargonlarıyla şehir halkından farklılık gösteren, hatta diğer insanlarla etkileşimde bulunmayan ve elekçilik,

kalburculuk, demircilik gibi mesleklerle uğraşan bu bireyleri Naci Fikret [Baştak], Frig kalıntıları olarak nitelendirir. Bugün Şivlilik geleneği bir gün ve bir gece ile sınırlı olsa da, geçmişte neredeyse bir ay boyunca çocukların ve dolayısıyla ebeveynlerinin hayatını derinden etkilemiştir. 20. yüzyılın başlarına kadar cemaziyelahir ayının başlamasıyla – üç aylara/namaza bir ay kalmasına rağmen – akşam yemeğinden sonra duyulan trampet ve davul sesleri, çarşıda ve evlerde Şivlilik coşkusunu başlatırdı. Öncelikle Kapı Camii'nin güney tarafında yer alan Bulgur Tekkesi civarındaki Uluğbey sakinlerinin çarşılarına gidilerek oradan birer trampet ve kaval alınır, ardından evde yapılacak veya yapılmış olan kâğıt fenerler için mum satın alırlardı. O dönemlerde henüz stearin mumları mevcut olmadığından, iç yağından imal edilmiş, dipleri kırmızı veya yeşil renge boyanmış mumlar satın alınırdı. Ayrıca, mahalle mescit ve camilerinin de hakları unutulmazdı. O zamanlar, günümüzdeki gibi fener yapımını çoğunlukla mahallelerdeki bu konuda yetenekli gençler üstlenirdi. Fener yapmak için yarım ya da bir tabaka eseri cedit kâğıdı alınır, üzerine çeşitli renkli boyalarla farklı şekiller ve resimler, özellikle de at üzerinde bir kahraman ya da kılıç tutan biri, örneğin Şah İsmail veya Âşık Kerem'in figürleri çizilirdi. Daha sonra, önceden hazırlanmış ortasında delik olan bir tahta tekerleğin kenarına bir silindir eklenerek yapıştırılırdı; bu tahtanın ortasındaki delikten genellikle bir karga kamışı veya bazen de bir çubuk geçirilir ve bu uçlara mumu yerleştirilirdi. Fener yapımı, 20. yüzyılın ortalarına doğru yavaş yavaş yerini hazır fenerlere bırakmaya başlamıştır. Bu dönemde, Aziziye Camii'nin hemen batısında bulunan Attarlar Çarşısı'ndaki tüm dükkânlar, çeşitli renklerde ve boyutlarda “karpuz, davul, sünme, kuyruklu” gibi isimlerle anılan kâğıt fenerlerle dolup taşardı. Aynı zamanda, iç yağından üretilen mumların yerini, ispermeçetten yapılmış mumlar almıştı. Fener almakta zorlanan çocuklar ise, kendilerine basit “maşalla” adı verilen meşaleler yapmayı tercih ederlerdi. Maşalla, bir sopanın ucuna monte edilen silindirik küçük bir metal kutudan oluşurdu. Kutunun içine yerleştirilen küle gazyağı dökülüp yakılırdı. Alev azaldığında, ince bir çubukla kül karıştırılarak alevin yeniden canlanması sağlanırdı. Akşam yemeğini hızla bitiren çocuklar, kimisi fener ya da maşallasını, kimisi de trampet veya kavalını alarak sokaklara çıkardı. Hava tam kararmadan önce, evlerin arasına gerilen iplerde asılı renkli kâğıt fenerlerle süslenen ve kaval, trampet sesleriyle yankılanan sokaklar adeta bir şenlik alanına dönüşürdü (Işık, 2024).

Sadece Konya merkez ve merkeze bağı mahallelerde uygulanan Şivlilik geleneği özünde benzer kutlanmakla birlikte uygulamada mahalleler arası ufak farklılıklar olmaktadır. Konu ile ilgili çekilen belgeseller de izlendiğinde birbirinden ayrışan bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Konya Meram ilçesine bağı Hatunsaray köyünde “Ramazan’a hazırlık olduğı için sevinç ayı, günahların döküldüğü ay” olarak anılan Recep ayının habercisi olan Şivlilik günü mutlaka her evde mayalı hamur yoğurulur, mayalı hamurdan da pişiler yapılırdı. Yapılan pişiler iğde ağacından koparılan dalların dikenlerine saplanır ve oradan ikram edilirdi. Sabahın ilk ışıklarıyla gezmeye başlayan çocuklara hem pişi hem de şekerlemeler hediye edilir, çocuklar gün boyu kapı kapı bu ikisini toplardı. Regaip Kandili akşam namazı çıkışı için her evden caminin önüne pişi gönderilir, camiden çıkanlar pişilerden yerlerdi. Daha sonra cami cemaati dualar eder ve evlerine dağılırdı. Akşam olunca çocuklar tekrar sokağa dökülür ve sadece “yağ ve yumurta” toplamaya başlarlardı. Günümüzde de gündüz pişi ve şekerleme, akşamları ise yağ ve yumurta geleneği devam etmektedir (Mert, 2018).

Sille mahallesi ise renkli Fener Alayı gecesi ile daha ön plana çıkmaktadır. Bu gelenek için Konya-Aktarlar sokağından alışverişler yapılıyor, fenerler alınıyor, çocuklar kapıdan geri dönmesin diye 3’er 5’er kilo kuruyemişler alınıyor. Bu tecrübeyi yaşamış kişilerin anlatımına göre; eskiden çikolata, şeker vb. olmadığı için kayısı, iğde ve buna benzer bağlardan bahçelerden toplanan yemişlerin dağıtıldığı bilinmektedir. Bu mahallede Fener Alayı hazırlıkları gündüzden başlıyor, mahalleye fenerler asmak için ipler geriliyor, akşam olmasıyla birlikte iplere fenerler diziliyor ve havanın kararması ile rengarenk bir görsel şölen yaşanıyor. Komşu mahalleler arasında ziyaretler yaşanıyor, fenerler düşürülmeye çalışıyor bu eğlence haline getiriliyor. Bu mahallede çekimi yapılan belgeselde de anlatıldığı üzere Sille mahallesinde eskiden de bu gelenek bu şekilde kutlanmakta idi (TRT Avaz, 2005).

Tüm bu çalışmalar incelendiğinde bu geleneğin geçmişten günümüze aynı coşkuyla aktarıldığını ve kutlandığını görüyoruz. Uygulamadaki yiyeceklerin içeriği zamana bağı olarak değişse de temel de çocukları mutlu edecek şekerlemelerin dağıtıldığı görülmektedir. Günümüzde şekerlemelerin yanında ufak oyuncaklar da eklenmiştir. Çocuğı temele alan bu güzel gün, nesilden nesile aktarılırken çocuğa

verilen değeri hiç kaybetmemiştir. Fener Alayı'nda ise, içerisine mum konulan klasik fenerlerin yanında dilek fenerleri de yer almaya başlamıştır. Regaip Kandilinden bir gün önce toplanan halk, özellikle Konya Kültür Park'da dilek fenerlerini toplu bir şekilde havaya bırakmaya başlamıştır. Günümüzde hala büyük bir coşkuyla kutlana bu geleneğin uygulanmasında modernleşme ve şehirleşmenin etkisiyle bazı değişiklikler de yaşanmaktadır. Geleneksel yöntemlerin yanı sıra, okullarda ve toplu alanlarda düzenlenen etkinliklerle de kutlanmaya devam ettiği gözlemlenmektedir.

3.4. Şivlilik Geleneğinin Toplumsal Hayata Etkileri

Şivlilik geleneği, toplumsal hayatın farklı boyutlarında çeşitli tezahürlere sahiptir. Bu gelenek, toplumsal dayanışma, kültürel kimlik, sosyal bağlar ve toplumsal değerlerin yaşatılması gibi birçok alanda önemli etkiler gösterir. Şivlilik geleneğinin toplumsal tezahürlerine şu şekilde değinebiliriz:

- a) Toplumsal Dayanışma ve Birlik: Şivlilik, toplumun çeşitli kesimlerinin bir araya gelerek ortak bir amaç doğrultusunda hareket etmesini sağlar. Aileler, çocuklarına ikram hazırlamak için bir araya gelir ve komşular birbirleriyle dayanışma içinde olur. Bu, toplumsal birlik ve beraberliği güçlendirir.
- b) Kültürel Kimlik ve Mirasın Korunması: Şivlilik, kültürel kimliğin korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunur. Geleneksel ritüeller, kıyafetler ve yemekler, kültürel mirasın yaşatılmasına yardımcı olur. Bu etkinlik, yerel kültürel değerlerin ve geleneklerin canlı kalmasını sağlar.
- c) Sosyal Bağların Güçlenmesi: Mahalle sakinleri, Şivlilik sırasında birbirleriyle daha sık ve samimi etkileşimde bulunur. Bu, komşuluk ilişkilerinin güçlenmesine ve toplumsal bağların derinleşmesine katkıda bulunur. İnsanlar, çocukları vesilesiyle bir araya gelir ve sosyal ağlarını genişletirler.
- d) Paylaşma ve Yardımlaşma Kültürü: Şivlilik, toplumda paylaşma ve yardımlaşma kültürünün yaygınlaşmasına yardımcı olur. Çocuklar, kapı kapı dolaşarak şeker ve ikram toplarken, ev sahipleri de misafirperverlik gösterir. Bu, toplumsal dayanışmanın ve yardımlaşmanın somut bir ifadesidir.

e) Toplumsal Adalet ve Eşitlik: Şivlilik, toplumsal eşitlik ve adalet duygusunu pekiştirir. Çocuklar, sosyo-ekonomik durumlarından bağımsız olarak aynı etkinliğe katılır ve eşit şekilde ikramlarla ödüllendirilir. Bu, toplumda fırsat eşitliği ve sosyal adalet duygusunu destekler.

f) Geleneksel Ritüeller ve Toplumsal Normlar: Şivlilik, geleneksel ritüellerin ve toplumsal normların korunmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunur. Bu tür gelenekler, toplumsal normların ve değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlar ve toplumsal düzenin devamlılığını destekler.

g) Sosyal Sermaye ve Güven: Şivlilik, sosyal sermayenin artmasına ve toplumsal güvenin güçlenmesine yardımcı olur. İnsanlar arasındaki güven duygusu ve karşılıklı yardımlaşma, toplumsal ilişkileri güçlendirir ve toplumun daha dayanıklı ve uyumlu olmasını sağlar.

h) Toplumsal Katılım ve Etkileşim: Şivlilik, toplumsal katılımı ve etkileşimi artırır. Çocuklar ve aileler, toplumsal hayata aktif olarak katılır ve birbirleriyle etkileşimde bulunurlar. Bu, toplumsal bağların kuvvetlenmesine ve toplumsal uyumun artmasına katkıda bulunur.

ı) Eğitim ve Öğrenme: Bu tür etkinlikler, çocuklara sosyal ve kültürel değerleri öğretir. Şivlilik sırasında çocuklar, toplumsal normları, paylaşma ve yardımlaşma gibi değerleri öğrenirler. Bu, onların sosyal becerilerini ve toplumsal bilincini geliştirir.

i) Ekonomik Etkileşimler: Şivlilik, yerel ekonomi üzerinde de olumlu etkilere sahiptir. Aileler, ikramlar hazırlamak için yerel esnaftan alışveriş yapar ve bu da yerel ekonomik faaliyeti canlandırır. Ayrıca, el yapımı ikramlar ve hediyelik eşyalar, yerel zanaatkarların ve üreticilerin desteklenmesine yardımcı olur.

j) Toplumsal Hafıza ve Kolektif Bilinç: Şivlilik, toplumsal hafızanın ve kolektif bilincin korunmasına katkıda bulunur. Bu tür gelenekler, geçmişle bağ kurmayı ve toplumsal kimliğin devamlılığını sağlar. Toplumun ortak hafızası ve kültürel bilinci, bu tür etkinlikler sayesinde canlı tutulur.

Şivlilik'in toplumsal tezahürleri, bu geleneksel etkinliğin toplumun farklı boyutlarında nasıl derin ve olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. Bu gelenek, toplumsal dayanışmayı, kültürel kimliği, sosyal bağları ve toplumsal değerleri güçlendiren önemli işlevler görmektedir.

3.4.1. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Gelişimine Katkısı

Şivlilik, üç aylardan ilki olan Recep ayının habercisi sayılan Regaip Kandili sabahında başlayan ve akşama kadar süren bir gelenektir. Bu gelenek, çocukların mahallelerinden başlayarak tüm evlerin kapısını çalıp maniler söylemeleri ve ev sahiplerinin de onlara çeşitli yiyecekler ikram etmesi şeklinde Konya'ya özgü bir gelenektir (Arslan, 2021: 6). Ancak Şivlilik, yalnızca farklı yiyeceklerin toplanmasıyla sınırlı değildir. Günlerden beri devam eden bir sürecin son noktasıdır (Tekin, 2014: 108). Ayrıca, çocuk merkezli olan bu etkinlik, sosyal dayanışmanın ve toplumsal eğlencenin de önemli bir parçası konumundadır (Güzel, 2020: 221).

Çocukları merkeze alan bu gelenekle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, Şivliliğin çocuklar üzerindeki etkileri aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- a) Sosyal Becerilerin Gelişimi: Şivlilik sırasında çocuklar, komşularla ve akranlarıyla iletişim kurarlar. Bu, onların konuşma, dinleme ve sosyal etkileşim becerilerini geliştirir. Çocuklar, toplumsal normları ve rollerini öğrenirler. Kapı kapı dolaşırken kibar olmayı, teşekkür etmeyi ve nazik davranmayı öğrenirler.
- b) Toplumsal Aidiyet ve Kimlik: Şivlilik, çocukların kültürel kimliklerini tanımlarına ve bu kimliği benimsemelerine yardımcı olur. Kendi kültürel miraslarının bir parçası olduklarını hissederler. Bu etkinlik, çocukların topluma aidiyet duygusunu pekiştirir. Kendilerini toplumun bir parçası olarak görürler ve toplumsal dayanışma duyguları güçlenir.
- c) Paylaşma ve Yardımlaşma: Şivlilik, çocuklara paylaşma ve yardımseverlik değerlerini öğretir. Toplumdaki diğer bireylerle paylaşmanın ve yardımlaşmanın önemini kavrarlar. Çocuklar, toplumsal sorumluluk bilinci geliştirirler. Bu, ileride daha duyarlı ve sorumlu bireyler olmalarına katkı sağlar.

d) Kendine Güven ve Bağımsızlık: Çocuklar, kapı kapı dolaşarak ve yetişkinlerle etkileşime girerek özgüvenlerini artırır. Kendi başlarına hareket edebilme ve iletişim kurabilme becerilerini geliştirirler. Şivlilik, çocukların bağımsız hareket edebilme yeteneklerini geliştirir. Kendi başlarına dolaşıp, kapıları çalarak, ikramları alarak bağımsızlık duygularını pekiştirirler.

e) Eğlence ve Sosyal Etkileşim: Şivlilik, çocuklar için büyük bir eğlence kaynağıdır. Bu etkinlik sırasında arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirir, oyunlar oynar ve eğlenirler. Çocuklar, Şivlilik sırasında yeni arkadaşlıklar kurar ve sosyal çevrelerini genişletirler.

f) Kültürel ve Geleneksel Bilincin Gelişimi: Çocuklar, bu tür etkinlikler sayesinde gelenek ve görenekleri öğrenirler. Geçmişle bağ kurar ve kültürel mirasın önemini kavrarlar. Ayrıca Şivlilik, çocukların gelecek nesillere bu gelenekleri aktarmasını sağlayarak onların kültürel süreklilik ve bağlılık duygularını geliştirir.

g) Fiziksel Aktivite ve Sağlık: Şivlilik sırasında çocuklar mahallede dolaşarak fiziksel olarak aktif olurlar. Bu, onların fiziksel sağlıklarına katkıda bulunur. Çocuklar, açık havada zaman geçirerek sağlıklı bir sosyal yaşam deneyimi yaşarlar.

h) Toplumsal Öğrenme: Şivlilik, çocuklara toplumsal normları ve değerleri öğretir. Toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini, nezaket ve saygı kurallarını öğrenirler. Çocuklar, başkalarıyla etkileşimde bulunarak duygusal zekalarını geliştirirler. Empati kurmayı ve duygusal ifadelerini yönetmeyi öğrenirler.

Çocukların perspektifinden bu geleneğe bakacak olursak Şivlilik; onlara kendilerini değerli olduklarını hatırlatan, bayram havasında geçen bir gündür. Bu gelenek çocuğu merkeze alarak, hediyeler ve yaşanan coşkuyla çocukta büyük bir sevince sebep olmaktadır. Çocukların bir ömür zihinlerinde kalacak olan bu güzel gün her sene Regaip Kandili'nin gelişini sabırsızlıkla beklemelerini sağlamaktadır. Küçük yaşta bu sevinci içselleştiren çocukların bu değeri hafızalarına aktarmaları sayesinde diğer nesillere aktarımı konusunda yeterli motivasyona sahip bir birey haline gelecekler ve kültürümüze bu katkıyı sunacaklardır.

Şivlilik, çocukların çok yönlü gelişimine katkı sağlayan önemli bir gelenektir. Sosyal, duygusal, kültürel ve fiziksel gelişimlerine destek olan bu etkinlik, çocukların sağlıklı bireyler olarak yetişmesine yardımcı olur.

3.4.2. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Dini Sosyalleşmesine Katkısı

Sosyalleşme, geleneksel olarak toplumsal değerlerin aktarılması ve benimsenmesi süreci olarak tanımlanır. Bu kavram, 19. yüzyılın sonlarına doğru "sosyalleşme" terimini kullanan bilim insanlarından biri olan Fransız sosyolog Émile Durkheim'e (1858-1917) dayanmaktadır. (Vermeer, 2017: 186).

Sosyalleşme, sosyolojinin temel konularından biridir ve insan için toplum yaşamının zorunlu olmasıyla yakından ilişkilidir. Aristo'nun "antropos zoon politikon" (insan toplumsal bir canlıdır) ifadesiyle vurguladığı bu gerçeği, İbn Haldun daha öz ve kapsamlı bir şekilde "el-ictimâ'u'l-insâniyyu darûriyyun" (insan için toplum zorunludur) cümlesiyle dile getirmiştir. İnsan, doğası gereği zorunlu şekilde toplumsal bir varlıktır ve bu zorunluluk sosyalleşme sürecini de kaçınılmaz kılar. Sosyalleşme, bireyin toplum içinde varlığını sürdürebilmesi ve toplumsal hayatın devamı için gereklidir. Dolayısıyla, insan doğası gereği toplumda sosyalleşme süreciyle kimlik kazanır. Bu bağlamda sosyalleşme, bireyin toplumun bir üyesi olma süreci olarak anlaşılabilir (Okumuş, 2014: 431).

Sosyalleşme kavramının sosyal bilimlere dâhil edilmesi ve gelişmesinde etkili olan sosyolog Emile Durkheim, sosyalleşmeyi insanın sosyal bir varlık haline gelme süreci olarak tanımlar. Durkheim'in yaklaşımına göre, sosyalleşme sürecinde bireyde içsel olarak güçlü bir farklılaşma meydana gelir. Bu farklılaşma sayesinde birey, doğal ve mekanik çevresinden çıkarak, sosyal bir varlık, yani diyalog kuran ve etkileşime giren bir birey haline gelir. Bu süreçle birlikte, insanın doğuştan sahip olduğu bireysellik özelliği, sosyal varlık olma özelliği ile tamamlanır. Bu durum, sosyalleşme olayını oluşturur. Dolayısıyla, sosyalleşme, bireye toplum yaşamını öğreten ve toplumsal kimliğini geliştiren bir süreçtir (Okumuş, 2014: 431).

Birey, doğduğunda toplumu hazır bir şekilde bulur ve ölürken de toplum varlığını sürdürür. Bu durum, toplumun kuruluşunda diyalektik bir sürecin

bulduğunu gösterir. Bu diyalektik sürecin sosyalleşme ile gerçekleştiği söylenebilir. Sosyalleşme süreci, toplumun kuruluşunda üç boyutta kendini gösterir: dışsallaşma, nesnelleşme ve içselleşme. Toplum, bu üç boyutun ve dolayısıyla sosyalleşmenin anlaşılmasıyla kavranabilir. Dışsallaşma, bireylerin fiziksel ve zihinsel eylemleriyle dünyaya sürekli bir şekilde açılmasını ifade eder. Nesnelleşme ise, bireylerin kendi kökenlerinden çok daha dışsal bir gerçeklik olarak algıladıkları bu sürecin bir sonucu olarak ortaya çıkan bir boyuttur. İçselleşme, aynı gerçekliğin nesnel dünyadaki yapıların öznel bilinç yapıları aracılığıyla tekrar bireyler tarafından benimsenmesi anlamına gelir. Dışsallaşma esnasında toplum insan yapımı bir varlık haline gelirken, nesnelleşme sürecinde kendine has bir varlık kazanır. İçselleşme süreci boyunca ise birey, toplumun bir yansıması haline gelir. Bu çerçevede sosyalleşme, birey ile toplum arasındaki diyalektik ilişkiyi ifade eder ve bu ilişki sosyalleşmenin temelini oluşturur (Okumuş, 2014: 436).

Özetle sosyalleşme, insanın sosyal bir varlık olduğundan yola çıkılarak oluşturulan bir kavramdır. İnsanın sosyal bir varlık oluşu aynı zamanda doğumdan ölümüne kadar geçirdiği süreçte karşılaştığı bütün sosyal gruplara karşı gösterdiği etkileşimle oluşturduğu bir kavramdır.

İnsanın çocukluk dönemi, sosyalleşme sürecinin en kritik aşamasını teşkil eder. Bu süreçte aile ve okul başta olmak üzere birçok etken devreye girer. Günümüzde aile ve okulun yanı sıra, kitle iletişim araçları da sosyalleşme işlevini yerine getiren en önemli unsurlar arasındadır (Kaya ve Tuna, 2008: 160).

Görüldüğü gibi sosyalleşme, oldukça önemli bir konudur. Yine sosyalleşme, dinle olan yakın etkileşimi sayesinde dinsel sosyalleşme boyutuyla daha da öne çıkar. Bireyin aile, düşünce veya ideoloji, bilim, ekonomi, eğitim, siyaset, ahlak, hukuk ve boş zaman sosyalleşmelerinden bahsedilebileceği gibi dinsel sosyalleşmesinden de söz edilebilir. Toplumsal bir varlık olan insan, doğduğu aile ortamından başlayarak tüm toplumsal alanlarda sosyalleşme süreciyle dinini, inançlarını, dini kurallarını, emir ve yasaklarını, dindarlığı ve dini yaşamayı öğrenir. Dinsel sosyalleşme kapsamında birey, toplumda veya grupta inanılan ve yaşanan dini öğrenir, uygular ve başkalarına öğretir. Din, toplumsal bir olgu olarak sosyalleşme sürecinde etkileşim halinde öğrenilir ve

yaşamın bir parçası haline gelir. Din, sosyalleşmede hem etken hem de aracı olurken, dinsel sosyalleşme bireye toplumun dinini öğretir. Özelde dinsel sosyalleşme, din temelli sosyalleşmeyi ifade ederken, dinin toplumsal etkisinin geniş ve yoğun olması nedeniyle sosyalleşmenin diğer alanlarında da etkili olur. Ayrıca din sosyalleşmeyi, sosyalleşme de dini etkiler (Okumuş, 2014: 433).

İçinde bulunduğu aileden başlamak üzere din bütün sosyalleşme türlerinin içinde karşımıza çıkan bir türdür. Çünkü din hayatın her alanında insan hayatını her alanında etkileyen bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dini sosyalleşme insanların taşıdıkları dini tercihleriyle sürekliliği olan bir süreçtir (Sherkat, 2013: 281). Her insan doğduğunda, biyolojik ortamdan ayrılarak kültürel bir ortama adım atar. Bu bağlamda, sosyalleşmenin ilk aşaması, bireyin doğup büyüdüğü sosyal gruba katılma sürecini içerir. Bu süreçle birlikte kişi, sosyalleşme sayesinde, içinde bulunduğu grubun inançlarını, değerlerini, normlarını, modellerini ve ideallerini öğrenir ve bunları kendi kimliğiyle bütünleştirir. Bu bağlamda, dini sosyalleşme şu şekilde tanımlanabilir: Kişinin toplumun dini kültür unsurlarını, değerlerini, sembollerini ve modellerini benimseyerek kendi kimliğine katması ve böylece dini kişiliğin oluşması. Dini kişiliğin oluşumunda dört temel unsur ön plana çıkar. Bunlar; insanın doğuştan getirdiği özellikler (fitri özellikler), toplum, kültür ve dindir (Arabacı, 2003: 40-41).

Dini sosyalleşme için gelenek aktarımı çok önem taşımaktadır. Bu konu ile ilgili en güzel örneklere Yahya Kemal'in eserlerinin din sosyolojisi perspektifinden incelendiği Mustafa Özdemir'in kaleme aldığı "Yahya Kemal'de Dinî Sosyalleşme Evren ve Unsurları Üzerine Bir İnceleme" adlı makalede rastlanılmaktadır. Özdemir'e göre, Yahya Kemal'in din sosyolojisiyle anılmasının önemli sebeplerinden biri, onun bireylerin içinde yaşadığı ve geliştiği dini sosyalleşme evrenlerine ait hatıra ve sembolleri etkileyici bir şekilde betimleyip aktarabilmesidir. Dini sosyalleşme evreni ve unsurları, bireyin etrafında gözlemlediği ve hissettiği dini içerikli semboller, olaylar ve olguların bütünüdür (Özdemir, 2020: 469).

Özdemir'e göre, Yahya Kemal'in tahsil hayatına başlama töreni, tam anlamıyla bir dini sosyalleşme evrenine ait semboller ve niteliklerle dolu olduğu için anlatılmaya değerdir. Bu aktarım, Yahya Kemal, Mimar Sinan, İtri, Dede Efendi ve daha birçok kültür ve medeniyetin önemli şahsiyetlerinin nasıl yetiştiğini anlamamıza da yardımcı olacaktır. Yahya Kemal, 1889 yılında Üsküp'te Sultan Murad Camii'nin mihrabının arkasında, beş yüz yıllık vakıf olarak tanımladığı Yeni Mektep'e başlangıcını şu şekilde anlatır: *“Mektebe başlayışım kadîm an'aneye tamâmiyle uygun oldu. Erkenden muallim-i evvel Sabri ve muallim-i sani Gani Efendiler bizim selamlığa geldiler; çarşıdan bana savatlı bir divit, boyundan geçirilir sırmalı bir cüzdanlık alınmıştı. Gani Efendi kalem açtı, divitin mürekkebine batırdı. Bir Rabbi yessir yazdı. Sonra üstüne şeker döktüler, bana o yazının mürekkebinin şekerli şekerli yalattılar. Dışarıda, bahçede, meydanda bekleyen mektep çocuklarına birer külah şeker dağıtıldı. Nihayet bu çocuk kafilesi:*

Şol cennetin ırmakları,

Akar Allah deyû deyû...

Çıkmuş Tanrı melekleri

Bakar Allah deyû deyû... ilahisini cumhurca “ırlayarak” yola düzöldüler”

Bu seremoni, dinî sosyalleşme evrenini anlatan birçok önemli sembol ve anlatımı barındırmaktadır. Beş yaşındaki bir çocuğun hayal dünyasında bilginin değerinin yüceltilmesi ve sevdirmesi gibi duyuşsal ve bilişsel birçok kazanımı da içerir. Bu kazanımları özetlemek gerekirse; öncelikle, çocuğun rol model olarak göreceği öğretmenleri tarafından yeni hediyelerin alınması, çocuğun zihninde olumlu bir kabul yaratacağı için son derece önemlidir. Öğretmenlerin tevazu içinde çocuğun evine gelmeleri ve böyle bir töreni gerçekleştirme motivasyonları, yapılacak işin önemini hem bireye hem de topluma mesaj olarak iletir. Ayrıca, öğretmenlerin tevazusu, karakter ve değer eğitiminde önemli bir yere sahip olan yaşayarak öğretme yönteminin en güzel örneğini sunar. Misafirlere ve çocuklara yapılan ikramlar, eğitim hayatına adım atacak küçük çocukların gözünde teşvik edici bir unsur olurken, çocukların hep birlikte söylediği Yunus Emre ilahisi, törende kalıcı duyuşsal bir hatıra

olarak yerini alır. Modern zamanlarda dijital dünyada yetişen ve hızlı yaşayan bireylerin zihinlerindeki kavramların değişim, dönüşüm ve kaybolma hızı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle bireylerin çocukluk yıllarından itibaren yaşadıkları dini sosyalleşme evrenleri son derece önemlidir. Dini sosyalleşme evreni sayesinde edinilen tüm sembolik değerler ve hatıralar, bireylerin yaşadığı savrulmaları en aza indirirken, her türlü fikrî ve ruhsal kriz sonrasında da birey için güvenli bir sığınak ve doğru bir yol haritası olabilir (Özdemir, 2020: 470-471).

Bütün bu bilgiler doğrultusunda, Şivlilik geleneğinin çocukların sosyalleşmesine büyük katkılar sunduğunu belirtmek mümkündür. Sosyalleşme açısından geleneklerin aktarımı hayati bir öneme sahiptir ve bu, Şivlilik geleneğinin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Ayrıca, Şivlilik çocukların manevi dünyalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak dini sosyalleşme evrenine katkıda bulunur.

3.4.3. Şivlilik Geleneğinin Çocukların Dini Geleneklerini Öğrenmelerine Katkısı

Gelenek topluma birlik veren ve medeniyeti besleyen sosyal bir yapıdır. Geleneğin katmanlarını onu besleyen inançlarda görmek ve okumak mümkündür (Çınar, 2005: 76).

Durkheim'ın gelenek tanımı, adet ve alışkanlıklarla sınırlı kalarak geleneğin ifade ettiği tercih durumunu göz ardı eder ve bireyleri sadece düşünmeden davranışta bulunan aktarıcılar konumuna indirger. Ancak gelenek, nesilden nesile aktarılan ve güvenle bağlılık gösterilen sosyal inançlar ve pratikleri içerir. Geleneğin aktarılması ve devam etmesi, geçmişten günümüze ve geleceğe kadar değişimden bağımsız olduğu anlamına gelmez; aksine, ait olduğu zaman dilimi ve sosyal, fiziksel, ekonomik koşullara göre özgün bir kimlik kazanır (Şallı, 2017: 68).

“Gelenek” kavramı, yalnızca eskiye ait birikimlerin basitçe bir kuşaktan diğerine aktarılmasını ifade etmez. Bu süreç, eski unsurların yeni yaşam koşulları ve düşünce biçimleriyle uyumlu hale getirilmesi ve bütünleştirilmesini de içerir. Yani, önceki varlık yeniden var edilme sürecine maruz kalır ve bu şekilde bir tür diyalektik süreç gerçekleşir (Şallı, 2017: 68-69). Bu bağlamda, geleneğin sadece geçmişle değil,

aynı zamanda güncel yaşamla da bağlantılı olduğu ve geleceğe yönelik bir boyutunun olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, geleneklerin geçmişten gelen, bulunduğu zaman diliminin koşulları doğrultusunda şekillenen ve kendine özgü bir yapı kazanan bir kavram olarak tanımlanması mümkündür. Geleneğin geçmiş, şimdi ve gelecekle olan bağlantıları, zaman içinde bu yapıya yeni unsurlar eklenmesini gerektirir. Bu durum, geleneğin durağan değil, dinamik bir yapıya sahip olduğunu gösterir. Başka bir deyişle, her zaman dilimi, geleneği kendi yapısına dâhil ederken, aynı zamanda yeni bir gelenek üretimi de gerçekleştirir (Zafer, 2019: 879).

Geleneğin oluşturduğu algı çerçevesi, toplumdaki farklı grupların, sınıf ve tabakaların zihin dünyasında çeşitli seviyelerde kendini gösterir. Bu durum, dinin evrensel ve zaman ötesi mesajlarının anlaşılması ve şekillendirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla, işleyen bir mekanizma olarak gelenek, dini algının biçimlenmesine ve yorumlanmasına önemli bir katkı sağlar (Bilgin, 2011: 179).

Gelenekler, dini inançlarla sıkı bir bağ içindedir. Dinlerin yüzyıllar boyunca var olmasında geleneklerin önemli bir rolü vardır. Toplumlar, sosyal ve dini yaşamlarını geleneklerle biçimlendirerek şekillendirmişlerdir, böylece onları sürekli ve canlı tutarak yeni kuşaklara aktarmışlardır. Bir anlamda, gelenekler tarihin tanıkları ve kültürün koruyucularıdır (Cebeci, 1996: 81).

Dinin, her toplumsal yapıya katkıda bulunduğu ve etkisi olduğu gibi, toplumsal düzenin işleyişine de katkısı bulunmaktadır (Bilgin, 2011: 180). Dini geleneğin günümüzde yaşatılması hakkındaki düşünceler ise, genellikle iki ana kategori altında toplanabilir. İlk olarak, eski yaşam biçiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan kurallar, şekiller, kurumlar vb. gelenek olarak adlandırılır ve zamanla değişebilirler. İkincisi ise manevi değerler ve fikri kaideler bağlamında medeniyetlere ilham veren dinamik geleneği içerir (Kılıç ve Ağçoban, 2013: 240).

Din, modern çağda hem geleneksel bir yapı olarak hem de bir öğreti olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir, fakat farklı şekil ve kalıplarda ortaya çıkmaktadır. Bazı modern düşünürler için sorun, modern geleneğin dinle olan bağlarını tamamen koparamamış olmasıdır. Din, asırlardır gelenekle birlikte devam

eden ortaklığını modern dönemde sürdürmeyi arzulamaktadır, bu da bazen yasa dışı yapılanmalara yol açabilir ancak yine de din, modern dünyada kendini yeniden üretebilme yeteneğini korumuştur. Aslında, dinin moderniteye yönelik eleştirileri genellikle bu refleksin bir sonucudur (Uğurlu, 2010: 147).

Din, sadece insanların vicdanlarında yaşayan bir ilahi öğreti olarak değil, aynı zamanda insanların günlük hayatlarını, davranışlarını ve tüm siyasi ve ekonomik ilişkilerini düzenleyen bir gelenektir. Bu nedenle din, basit bir yapı olarak görülüp küçümsenecek kadar önemsiz değildir. Zaman içinde dinler, ilahi otoriteyi insan yaşamına uygulayarak gelenek haline gelen ve bu yaşam tarzlarını kutsallıkla yoğuran büyük gelenekler haline gelmiştir (Uğurlu, 2010: 147).

Gelenekle ilgili yukarıda yer verilen bilgiler ışığında Konya ili genelinde kutlanan Şivlilik geleneğinin de toplumun değer yargılarını ve kültürünü yansıtarak onları kuşaktan kuşağa aktarmada etkili bir araç olduğunu görmekteyiz. Çocuklar üç ayların başlangıcı olan Recep ayının ilk gününü kapı kapı gezerek; dostluk, sevgi, saygı ve dayanışma değerlerini hissederek, yaşayarak ve yaşatarak kutlamaktadırlar. Bu gelenek çocuğun sosyalleşme ve kültürleşmesine önemli bir katkı sunmaktadır. Toplumun yaşattığı bu gelenek, belirli bir davranış kalıbı ile bir takım dini değerlerin çocukların zihninde güzel bir anı olarak kalmasına vesile olmaktadır. Ayrıca, Şivlilik günü için öncesinde yapılan hazırlıklar Konya ilinde yaşayan halkın birlik beraberlik duygusuna da önemli katkılar sunmakta, tüm Konya halkı o gün kapısında “Şivliliik” sesleri eşliğinde çalacak çocuklar için hazırladıkları hediyeler ile beklemektedirler. Yıllardır devam eden bu gelenek sayesinde Konya’daki çocuklar üç ayların gelişini coşkuyla beklemekte ve günü gelince bu anı heyecanla kutlamaktadırlar. Buradan da anlaşılacağı üzere Şivlilik geleneği, Konya halkının kendi gelenek ve kutsal değerlerine göre kendilerine özgü geliştirdikleri bir eğlence kültürü halini almıştır.

3.4.4. Şivlilik Geleneğinin Kültürel Mirasa Katkısı

Kültürel mirasın öneminden sıkça bahsedilir. Kültürel miras nedir diye sorduğumuzda, öncelikle sözcüklerin anlamına bakmakta yarar vardır. "Miras", önceki nesillerden bize aktarılan bir mülk ya da varlık anlamına gelir. "Kültürel miras"

ise, maddi değerlerden ziyade, kültür, değerler ve gelenekleri ifade eder. Kültürel miras, bir topluluğa aidiyet duygusu yaratan ve paylaşılan bir bağı simgeler. Gemişimizle, günümüzle ve geleceğimizle olan bağlantımızı temsil eden, tarihimiz ve kimliğimizle ilgili unsurları kapsar (Khan Academy, 2024).

Kültürel miras, bir toplumun tarih boyunca ürettiği ve nesilden nesile aktardığı maddi ve manevi değerlerin tümünü ifade eden bir kavramdır. Bu miras, toplumların kimliklerini şekillendirir, geçmişleriyle olan bağlarını güçlendirir ve geleceğe aktarılması gereken önemli bir birikimdir. Kültürel miras, genellikle Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras şeklinde iki ana kategoriye ayrılır:

Somut kültürel miras, fiziksel varlıklar olarak korunabilen, elle tutulur nitelikteki eserleri kapsar. Bu kategoride genellikle arkeolojik sit alanları, tarihi yapılar, heykeller, anıtlar, müzelerde sergilenen sanat eserleri ve yazılı belgeler bulunur. Örnekler arasında Göbeklitepe, Kapadokya, Topkapı Sarayı gibi anıtsal yapılar yer alır.

Somut kültürel mirasın korunması için çeşitli ulusal ve uluslararası sözleşmeler geliştirilmiştir. Bunların en önemlilerinden biri 1972 UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, dünyanın kültürel ve doğal miraslarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için devletlerin ortak sorumluluğunu vurgulamaktadır (UNESCO, 1972).

Somut olmayan kültürel miras ise fiziksel olarak var olmayan, ancak bir toplumun kültürel kimliğinin önemli bir parçasını oluşturan geleneksel bilgi, beceri ve uygulamalardır. Bu alanda en önemli uluslararası düzenleme ise, 2003 UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, toplumların kimliklerini ve kültürel zenginliklerini koruma amacı güder (UNESCO, 2003).

Somut Olmayan Kültürel Miras Alanları ise, şu şekilde sınıflandırılmaktadır (MEVKA, 2024: 5):

- a) Sözlü gelenekler ve anlatımlar (destanlar, efsaneler, halk hikâyeleri, atasözleri, masallar, fıkralar vb.),
- b) Gösteri sanatları (karagöz, meddah, kukla, halk tiyatrosu vb.),
- c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler (nişan, düğün, doğum, nevrüz, vb. kutlamalar),
- d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar (geleneksel yemekler, halk hekimliğı, halk takvimi, halk meteorolojisi vb.),
- e) El sanatları geleneğı (dokumacılık, nazar boncuğı, telkari, bakırcılık, halk mimarisi).

Bu bağlamda, Şivlilik geleneğı de somut olmayan kültürel miras kategorisine girmektedir. Konya ilinin kendine özgü olan bu âdeti, geleneğıne sahip çıkan halkı sayesinde çocuklar aracılığıyla kuşaktan kuşağı aktarıma devam ettirerek kültürel mirasımıza katkıda bulunmaktadır.

3.4.5. Şivlilik Geleneğinin Toplumsal Bütünleşmeye Katkısı

Birleşme, kaynaşma, birlik, uyum ve denge içinde olma, yekvücut haline gelme gibi anlamları barındıran 'bütünleşme' kavramı, Batı dillerindeki “integration” teriminin karşılığıdır. Sosyoloji bağlamında bu terim, toplumun alt grupları, cemaatler, menfaat birlikleri ve kurumlar gibi sosyal yapıların çeşitli unsurları arasındaki tamamlanma ve kaynaşma durumunu ifade eder. Sosyal bütünleşme, bir toplumu oluşturan bireylerin ve farklı grupların karşılıklı bağımlılık ve uyum içinde bir düzen kurarak birleşme sürecidir. Ayrıca, sosyal bütünleşme, bir toplum ya da sosyal grup içinde hâkim olan kültürel değerlerin bireyler tarafından benimsenmesini ve böylece bu bireylerin toplumun sosyo-kültürel değerlerini kazanarak uyumlu bir yaşam sürmelerini anlatır. Bütünleşme sürecinde kültürel unsurlar büyük bir önem

taşımaktadır. Kültürün hem maddi hem de manevi unsurlarının uyumlu bir bütün oluşturacak şekilde 'bir anlam etrafında toplanarak birlik oluşturmaları' durumunda ortaya çıkan bütünleşme biçimi, en uyumlu sosyal bütünleşme modeli olarak değerlendirilmektedir (Günay, 2012: 345)

Din, karmaşıklaşan, ayrımlaşan ve farklılaşan toplumlarda sosyal bütünleşmenin en önemli unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. J.Wach, "The Sociology of Religion" adlı eserinde şöyle demektedir: *"Doğrudan doğruya bireyi ilgilendiren subjektif din, toplumsal farklılaşmadan etkilenmediği için, aynı dönem ve aynı medeniyet içinde yaşayan iki kişi sosyal konum, meslek ve zenginlik açısından farklı olsalar bile benzer dini deneyimlere sahip olabilirler."* Çünkü dini deneyim, temel bir olay olarak oldukça içten bir birlik oluşturmakta ve tüm insanlarda ortak olan düşünce, duygu ve heyecanları derinlemesine etkileyerek soy, meslek, zenginlik ve mevki bakımından oldukça farklı olan kişileri dini inanç etrafında birleştirip yek vücut haline getirmektedir (Günay, 2012: 327).

Bir dini ayin, tören veya uygulamanın temelini oluşturan inançlar zamanla eski canlılık ve açıklıklarını kaybetse bile, ibadetler, ayinler ve merasimler çoğunlukla eski ve orijinal usulleriyle yerine getirildiğinde onların birleştirici etkisi artmaktadır. Bu bağlamda, Bacon "Din toplumun en güçlü bağıdır" demektedir. Bu nedenle, örneğin Konfüçyüs dini, emredilen dini ayin ve merasimlerin değişmeden korunması ve yerine getirilmesi üzerinde durmakta ve toplumun bekasının buna bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Aynı şekilde, ibadetin orijinal formunda değişmeden yapılmasının büyük bir birleştirici etkisi olduğunu fark eden diğer dinler de ibadet birliğine gitme konusunda ısrarcıdır. Hristiyanlar arasında (özellikle Katoliklik ve Ortodoksluk) ve Budistler arasında (özellikle Mahayana Budizmi) bu tür ibadet birliğine gitme ve ibadetin orijinal şekillerine dönme ya da ibadet dilinde birlik sağlama eğiliminin son elli yılda giderek güçlendiği bilinmektedir (Günay, 2012: 249)

İslam dininin toplum hayatının pek çok temel faaliyeti ve olayı için dini hükümler, formüller, ibadetler, dualar ve merasimler belirlemiş olması ile bu dini pratiklerin toplumda oynadığı bütünleştirici rol arasında yakın bir ilişki vardır. Bu bağlamda, müslümanların doğum, sünnet, evlenme ve ölüm gibi birey ve toplum

hayatında bir aşamadan diğerine geçişi ifade eden önemli olaylarının dini kalıplar ve atmosfer içinde gerçekleşmesi veya en azından bu tür olaylar vesilesiyle yapılan örf ve adetler, törenler ve uygulamalar arasında dini unsurların önemli bir yer tutması, dinin toplum hayatındaki bütünleştirici işleviyle yakından ilişkilidir (Günay, 2012: 248).

İlkel dinlerde bile bu durum böyledir. Bu tür toplumlar, sosyal hayatlarının pek çok temel olayına dini bir damga vurarak, onları ibadet, ayin veya ritüellerle süsleyerek sürekli bir hayat birliği sağlamayı başarmışlardır. Zaten ilkel toplumların dininde, ibadet, ayin ve törenlerin inançtan daha önemli bir yer tutması, bu toplumların birleşip bütünleşmesinde ibadetin önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada, dini ayinler, merasimler ve ibadetlerin birleştirici gücünün, bağlı oldukları inançlardan daha güçlü olduğunu vurgulamak gerekir. Hiçbir teolojik doktrin, dogma veya inanç, ayinlerin, törenlerin ve ritüellerin sağladığı birleştirici etkiyi sağlayamaz (Günay, 2012: 249).

Bu perspektiften baktığımızda Şivlilik geleneği, Konya halkının dayanışma ve birlik duygusunun pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bayram havasında geçen Şivlilik günü, insani ilişkilerinin daha güçlü kılınmasına vesile olmakta, hoşgörü çerçevesinde zengin - fakir, yaşlı - genç demeksizin birbirinden farklı olan tüm halkı bir amaç etrafında toplamakta, halkın birleşip bütünleşmesine katkı sağlamaktadır. Her sene Regaip Kandili'ni aynı coşkuyla karşılayan bu şehirde Şivlilik bir ritüel haline gelmiştir. Tüm Konya halkı bu vesileyle haftalar öncesinde üç ayların gelişine hazırlık yapmakta, bayram coşkusuyla birlik ve beraberlik duygusuyla yaşatmakta, dinin toplum hayatındaki bütünleştirici işlevine katkı sağlamaktadırlar. Şivliliğin sosyal bütünleşmeye olan katkılarını şu şekilde özetleyebiliriz:

a) Toplumsal Dayanışma ve Birlik: Şivlilik, Konya halkının tüm kesimlerinin bir araya gelerek kutladığı bir etkinliktir. Bu, toplumda dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirir. İnsanlar, çocukların mutluluğu için ikramlar hazırlar ve onları evlerinde ağırlar, bu da toplumsal bağları güçlendirir.

b) Kültürel Mirasın Yaşatılması: Bu tür gelenekler, kültürel mirasın yeni nesillere aktarılmasını sağlar. Çocuklar, Şivlilik gibi gelenekler sayesinde kendi kültürlerini

tanır ve bu kültürel değerleri öğrenerek büyürler. Bu, toplumda ortak bir kültürel kimliğin korunmasına katkıda bulunur.

c) Sosyal Katılım ve Etkileşim: Şivlilik, çocukların ve ailelerin aktif katılımını gerektiren bir etkinliktir. Çocuklar, mahallelerindeki evleri ziyaret ederek sosyal etkileşimde bulunur ve toplum içinde aktif bir rol alırlar. Bu, çocukların sosyalleşme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

d) Paylaşma ve Yardımlaşma Kültürü: Etkinlik sırasında, çocuklar kapı kapı dolaşarak şeker ve çeşitli ikramlar toplar. Bu, toplumsal paylaşma ve yardımlaşma kültürünü teşvik eder. İnsanlar, birbirlerine ikramlarda bulunarak dayanışma içinde olurlar.

e) Toplumsal Bağların Güçlenmesi: Şivlilik, sadece çocuklar için değil, aileler ve komşular için de önemli bir sosyal etkinliktir. Komşular, çocuklara ikramlar hazırlayarak onlarla etkileşime girer. Bu, komşuluk ilişkilerini güçlendirir ve toplumsal bağları pekiştirir.

f) Ortak Değerlerin Pekiştirilmesi: Şivlilik, toplumun ortak değerlerini ve geleneklerini kutlama fırsatı sunar. İnsanlar, bu etkinlik aracılığıyla birlikte olmanın, paylaşmanın ve dayanışmanın önemini yeniden keşfederler. Bu da toplumsal uyumu artırır.

g) Gelecek Nesillere Pozitif Mesajlar Verilmesi: Çocuklar, bu tür etkinlikler sayesinde toplumun değerlerini ve normlarını öğrenir. Şivlilik, çocuklara toplum içinde birlikte yaşama, paylaşma ve yardımlaşma gibi olumlu değerleri aşılar.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında Şivlilik kültürünü araştırmak için yaşlı bireyler ve çocuklara çeşitli sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar ayrı ayrı incelenerek, bu bilgiler ışığında yorumlanmaya çalışılmış, daha iyi anlamlandırmak için tablolar oluşturulmuş, ilgili açıklamalar eklenmiştir. Şivlilik fenomeni ile ilgili konuyu ele alan çalışmaların bulgularıyla birlikte açıklamalar zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 4-14 yaş aralığındaki 42 çocuk ile 65 yaş üstü 10 yaşlı birey oluşturmuştur.

4.1. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleri

Araştırmanın birinci sorusu “Yaşlı bireylerin Şivlilik geleneği hakkındaki düşünce ve kanaatleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 2.’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleri

<i>Şivlilik Geleneği Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleriniz Nelerdir?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Güzel Bir Etkinlik	6
Dini Farkındalık	3
Konya’ya Özgü Bir Gelenek	3
Sosyal Öğrenme Aracı	1

Yaşlı bireylerin Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde dört başlık üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcılar Şivlilik geleneği hakkında görüşlerini genel olarak, güzel bir etkinlik olması, üç ayların başlangıcı olması nedeniyle dini bir farkındalık oluşturması, Konya iline özgü bir etkinlik olması ve sosyal bir öğrenme aracı olması şeklinde ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Güzel bir gelenek, üç ayların başlangıcı” (YK1)

“Konya'yı Konya yapan en temel gelenek diyebilirim. Türkiye'nin 5 şehrinde yaşamış biri olarak ve pek çok şehirden komşuluk ilişkilerimizin olduğunu da düşünürsek başka hiçbir yerde olmayan bize has bir geleneğimiz” (YK2)

“Çok güzel bir sosyal öğrenme aracı. Geçmiş çok güzel günümüze taşıyor” (YK3)

“Konya'ya has güzel bir gelenek” (YK4)

“Çok güzel bir etkinlik” (YK5)

“Çok güzel bir gelenek, çocukların da çok sevdiği heyecanla beklediği bir gün.” (YK6)

“Çok güzel geleneklerimizden bir tanesi” (YK7)

“Şivlilik etkinliğini, Konya iline has, Üç ayların farkındalığını oluşturmak için çocuk yaşta edinilen çok keyifli bir kültür mirası olduğunu düşünüyorum.” (YK8)

“Küçüklüğümde yaşanan pek çok geleneğin aksine Şivlilik geleneğinin devam etmesi çok güzel.” (YK9)

“Regaip kandilinde çocuklara minik hediyeler, çikolata şeker vb., vererek onların daha küçük yaşta dinimizin güzelliklerine tanıklık etmelerine ve böylelikle dinimizi en güzel şekilde tanımalarına olanak sağlıyoruz.” (YK10)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 2. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya “güzel bir etkinlik” yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Şivlilik günü, dini farkındalığı artıran, bireyleri ibadet ve manevi düşünceye yönlendiren özel günlerden biridir. Bu geleneğin Konya halkı için dini ve kültürel açıdan önemli bir yeri vardır. Şivlilik günü ibadet ve dua etmenin yanı sıra toplumun birlik ve dayanışma duygusunu pekiştiren bir dizi geleneksel etkinliklerle de anılır. Kandiller, toplum içinde geçmişten bugüne aktarılan çeşitli adetlerle manevi bir atmosferin oluşmasını sağlar. Bu gelenek, paylaşmanın ve dayanışmanın sembolüdür ve insanlar arasında sevgi bağlarını güçlendirir.

Katılımcılardan birinin de belirttiği gibi, Şivlilik geleneği bir sosyal öğrenme aracıdır. Sosyal öğrenme açısından bireylerin dini değerleri, kültürel adetleri ve toplumsal dayanışma kavramlarını öğrenmeleri ve yaşamalarına önemli katkı sağlar. Sosyal öğrenme, çevremizdeki insanların davranışlarını gözlemleyerek ve bu davranışları model alarak gerçekleşir; bu bağlamda Şivlilik geleneği, insanlara sosyal öğrenme imkânı sunar. Bu geleneğin sosyal öğrenmeye olan katkılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

a) Dini ve Ahlaki Değerlerin Aktarımı: Regaip Kandili günü kutlanan Şivlilik geleneği ibadetlerin, sevgi ve saygı gösterme davranışlarının gözlemlenip öğrenildiği bir zaman dilimine karşılık gelmektedir. Özellikle çocuklar, kandillerdeki manevi atmosferde büyüklerinin ibadetlerini, dua ve şükran ifadelerini gözlemleyerek dini ve ahlaki değerleri öğrenirler.

b) Dayanışma ve Paylaşma Bilincini Geliştirme: Şivlilik günü çocukların kapı kapı gezmesi karşılığı verilen ikramlar ve yapılan ziyaretler toplumda paylaşmanın önemini öğretir. Bu tür davranışlar, bireylerde dayanışma bilincinin oluşmasına yardımcı olur. Sosyal öğrenme yoluyla bu değerleri gözlemleyen bireyler, paylaşmanın ve yardımlaşmanın gücünü kavrar. Bu tür dayanışma ve paylaşma, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında da önemli bir rol oynar.

c) Toplumsal Bağların Güçlenmesi: Şivlilik günü gerçekleştirilen çocukların kapı kapı gezerek ikramlıklar toplaması, toplu ibadetler ve aile ziyaretleri, sosyal bağların güçlenmesine vesile olur. Konya halkı Şivlilik günü akraba, komşu ve dostlarıyla bir araya gelerek toplumsal birlik duygusunu pekiştirir. Bu bağlamda bireyler, toplumsal ilişkilerin ve dayanışmanın önemini sosyal öğrenme yoluyla deneyimler.

d) Öz Disiplin ve Sabır Geliştirme: Regaip Kandili günü oruç tutmak, gece namazları kılmak ve ibadetlere yoğunlaşmak, öz disiplinin ve sabrın gelişmesine katkı sağlar. Bireyler, bu günlerde sabır göstererek ve manevi huzurla ibadet ederek, özellikle genç kuşaklara örnek olur ve dini ibadetlerdeki öz disiplin anlayışını pekiştirir.

e) Güzel Ahlakın Model Alınması: Şivlilik günü büyüklerin yaptığı güzel davranışlar ve çocuklara özel hazırlıklar; çocuklar ve gençler için örnek teşkil eder. Saygı, hoşgörü, tevazu ve cömertlik gibi davranışlar bu özel günde daha belirgin hale gelir ve genç kuşaklar, bu değerleri sosyal öğrenme yoluyla içselleştirir.

f) Geleneklerin Yaşatılması ve Gelecek Nesillere Aktarımı: Şivlilik günü yapılan geleneksel etkinlikler, kültürel mirasın korunmasını sağlar. Bu güne özgü gelenekler çocuklara aktarılır ve sosyal öğrenme yoluyla geleceğe taşınır.

Şivlilik günü, sosyal öğrenme açısından topluma ve bireylere dini, ahlaki ve sosyal değerleri gözlemleme, öğrenme ve pekiştirme fırsatı sunar. Bu süreçte özellikle çocuklar, çevrelerinde gözlemledikleri davranışları model alarak manevi değerleri öğrenir ve içselleştirir. Bu sayede, bu özel gün toplumun manevi gelişimi ve sosyal dayanışmasının sürdürülmesinde önemli bir rol oynar.

4.2. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığı Hazırlıklar

Araştırmanın ikinci sorusu “Yaşlı bireylerin Şivlilik günü ve öncesinde yaptığı hazırlıklar nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 3.’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığı Hazırlıklar

<i>Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığınız Hazırlıklar Nelerdir?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Çocuklar İçin İkramlık Hazırlamak	10
Fener Alayı Alışverişi Yapmak	2
Oruç tutmak	1
Kandil Kutlamak	1

Yaşlı bireylerin Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde, tüm katılımcılar çocuklar için ikramlıklar hazırladığını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak bazı katılımcılar, Fener Alayı için de alışveriş yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların cevapları arasında oruç tutmak ve kandil kutlaması

yapmak da diğere göze çarpan Şivlilik hazırlıkları olarak dikkat çekmektedir. Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“İkramlıklar hazırlamak, oruç tutmak” (YK1)

“Çocuklar için ikramlıklar hazırlarız. Veyahut hazır olarak alırız” (YK2)

“Fener Alayı için alışveriş yapmak. Şivlilik için alışveriş yapmak” (YK3)

“Çocukları sevindirecek güzel hediyeler hazırlarız.” (YK4)

“Öncesi çocuklar için hediyeler alırım, Şivlilik günü çocukları beklerim”
(YK5)

“Torunlarıma Şivlilik torbası hazırlıyorum, envai çeşit şekerleme alıyorum.”
(YK6)

“Kutlama için gelen misafirlere küçük hediyelikler hazırlamak” (YK7)

“Çocuklar için ikramlıklar alırım. Kapımıza gelen çocuklara Şivlilik manisini söyletirim. Kandillerini kutlarım. Çantalarına şekerler koyarım. Çok yememeleri yönünde telkinlerde bulunurum. Aile büyüklerini ve komşularımı tebrik ederim.”
(YK8)

“Eski geleneği devam ettirmek için paketli gıdalar yerine kendim leblebi ve üzümleri paketleyip dağıtıyor yanında da harçlık veriyorum.” (YK9)

“Kendi torunlarıma bir hediye paketi hazırlıyor ve içine mutlaka bir fener ve hediye koyuyor, onların 3 ayların gelişini her sene aynı coşkuyla beklemelerini umuyorum. Mahalleden kapıma gelecek çocuklar için ise onların sevdiği yiyecekleri en kaliteliyelerinden seçmeye çalışıyorum.” (YK10)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 3. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya “çocuklar için ikramlıklar hazırlamak” yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca bu etkinliğin, ekonomik, sosyolojik ve dini etkileri göze çarpmaktadır.

Şivlilik günü öncesi yapılan hazırlıklar, sosyolojik açıdan toplumsal dayanışma, dini farkındalık, kültürel değerlerin yaşatılması ve kolektif kimliğin güçlendirilmesi bağlamında önemli bir yere sahiptir. Bu hazırlıklar, bireyleri ortak bir

değer etrafında birleştirir ve sosyal bağları güçlendirir. Şivlilik günü öncesi yapılan hazırlıkların topluma olan katkıları şu şekildedir;

a) Toplumsal Dayanışma ve Paylaşma: Şivlilik günü öncesi hazırlıklar, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmayı teşvik eder. Çeşitli ikramlıklar alınır ve dağıtılır. Bu ikramlar çevredeki insanlar arasında sevgi ve yakınlık bağlarını güçlendirir. Bu gelenekler, toplumdaki yardımlaşma ruhunun nesiller boyunca devam etmesine katkıda bulunur ve bireyleri toplumsal sorumluluk bilincine sahip olmaya teşvik eder.

b) Kolektif Kimlik ve Birlik Duygusunun Güçlenmesi: Şivlilik günü için yapılan hazırlıklar, bireyleri aynı dini ve kültürel çerçevede birleştirerek kolektif bir kimlik oluşturur. Bu güne özel yapılan hazırlıklar toplumun bir arada olma duygusunu pekiştirir ve birlik bilincini güçlendirir. Bu ortak değerler, toplumun manevi olarak birbirine bağlı kalmasını sağlar.

c) Kültürel Değerlerin ve Geleneklerin Aktarımı: Şivlilik günü için hazırlanan özel ikramlar ve diğer ritüeller, kültürel hafızanın canlı tutulmasını sağlar. Bu hazırlıklar, dini ve kültürel geleneklerin nesilden nesile aktarılmasına yardımcı olur. Özellikle çocuklar, bu hazırlıkların içine dâhil olarak kültürel değerleri sosyal öğrenme yoluyla benimser ve ileriye taşır.

d) Dini Farkındalığın Artması ve Manevi Hazırlık: Şivlilik günü öncesinde yapılan hazırlıklar, bireylerin kendilerini manevi olarak bu özel güne hazırlamalarını sağlar. Oruç tutmak, temizlenmek, Kur'an okumak gibi dini pratikler toplumun genelinde dini farkındalığı artırır. Bu hazırlıklar, bireylerin günlük hayatın dışında, manevi bir duruma yönelmesini sağlayarak dini değerlerin daha bilinçli yaşanmasına katkıda bulunur.

e) Aile ve Toplum İçi Etkileşimlerin Güçlenmesi: Şivlilik hazırlıkları, aile ve komşular arasında etkileşimi artırır. Aile içinde yapılan hazırlıklar, çocukların kandilin manevi anlamını öğrenmelerini sağlar. Komşularla yapılan karşılıklı ziyaretler ve ikramlaşmalar, sosyal ilişkileri kuvvetlendirir ve toplum içinde dayanışma ruhunu pekiştirir. Bu sosyal etkileşimler, bireylerin kendilerini topluluğun bir parçası olarak hissetmelerini sağlar.

f) Toplum İçindeki Statü ve Rol Dağılımının Belirginleşmesi: Şivlilik hazırlıkları sırasında, özellikle yaşça büyük kişilerin rehberlik ettiği ve çocuklara yol gösterdiği gözlemlenir. Bu, toplum içindeki geleneksel rollerin ve statülerin görünür hale gelmesini sağlar. Büyükler, genç kuşaklara kandil günlerinin anlamını anlatır ve hazırlık sürecine öncülük eder. Bu durum, aile içinde ve toplumda rol dağılımını pekiştirir.

Şivlilik günü öncesinde yapılan hazırlıklar sosyolojik açıdan toplumun birlik, dayanışma ve paylaşma gibi değerlerini güçlendirirken, dini ve kültürel mirasın korunmasına da katkıda bulunur. Bireyler bu hazırlıklar aracılığıyla sosyal ve kültürel değerleri öğrenir, içselleştirir ve kolektif kimlik duygusunu geliştirir. Bu da toplumun sosyal bütünlüğünü sağlayan önemli bir faktördür.

4.3. Yaşlı Bireylere Göre Geçmişten Günümüze Şivlilik Kültüründeki Değişim

Araştırmanın üçüncü sorusu “Yaşlı bireylere göre Şivlilik kültüründe geçmişten günümüze nasıl bir değişim gözlenmektedir?” olarak belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 4.’de yer verilmiştir.

Tablo 4. Yaşlı Bireylere Göre Geçmişten Günümüze Şivlilik Kültüründeki Değişim

<i>Şivlilik Kültüründe Geçmişten Günümüze Nasıl Bir Değişim Gözlenmektedir?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
İkramlıkların Değişimi	4
Güvenlik Kaygısı	2
Şivlilik Kutlama Coşkusu	1
Aydınlatma Yetersizliği	1
Şivlilik Kutlama Süresi	1
Şivlilik Toplama Aracı	1

Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruyu cevaplayan yaşlı bireylerden 4'ü, çocuklara verilen ikramlıkların içeriğinin değiştiği ve günümüzde daha çok paketli gıdalara doğru bir yönelimin yaşandığı şeklinde fikir beyan etmişlerdir. Ek olarak, bazı katılımcılar eskiden çocukların daha rahat gezdiği günümüzde ise ebeveynlerin güvenlik kaygısı nedeniyle bu konuda daha temkinli oldukları şeklinde görüş bildirmişlerdir. Eskiden herkesin fenerleriyle sokaklara çıkmasının aydınlatma yetersizliğinden kaynaklandığı vurgulanmıştır. Yine, eskiden daha coşkulu kutlamaların yapıldığına işaret edilmiştir. Ayrıca, eskiden Şivlilik kutlamalarının bir hafta boyunca sürdüğü ifade edilirken, günümüzde bu sürenin bir gece ve bir gündüz ile sınırlı kaldığına dikkat çekilmiştir. Son olarak, geçmişte çocukların Şivlilik toplama aracı olarak kumaştan dikilen ya da örgü ile yapılan torbalar kullandığı gözlenirken, günümüzde bunun yerini plastik poşetlerin aldığına vurgu yapılmıştır. Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Özellikle ikramlıklar sağlıklı değil, geçmişteki çocuklara verdiğimiz yiyecekler daha sağlıklıydı” (YK1)

“Eskiden muhtemelen ev işi yapılan şeyler dağıtılırken, şimdilerde daha çok aldığımız hazır atıştırmalıkları dağıtıyoruz.” (YK2)

“Tabii ki geçmişte daha güzel kutlanırdı. Şimdilerde daha zayıf kutlanır oldu.” (YK4)

“Eskiden çocuklar daha rahat ve korkusuz gezerlerdi, şimdi anneler de çocuklar da temkinli” (YK5)

“Leblebiden şekerlemeye bir değişim oldu. Ayrıca, eskiden sadece çocuklar gezerken bu gün artık yetişkinler de çocuklarıyla birlikte gezmekte” (YK6)

“İkramlıklar değişti. Daha çok paketli gıdaya yönelim arttı, ama heyecanı hiç değişmedi. Hatta daha görkemli hale geldi ve yaygınlaştı.” (YK8)

“Bugünkü Şivlilik geleneğini geçmişle kıyasladığımda en çok göze çarpan bizde bu şenliğin 1 hafta boyunca sürmesi idi. Şivlilik günü gelmeden 1 hafta boyunca her akşam coşkulu bir Fener Alayı kutlaması yapardık. Akşam olunca tenekelerle sokaklara dökülür, o tenekelere vurarak arkadaşlarımıza sesimizi duyurur hep birlikte

yollara dökülürdük. Tenekelere vururken bol bol mani söylerdik. Maniler eşliğinde gençler dolaşır çocuklar peşlerine düşer mahallenin büyükleri de oturup onları izlerdi. Regaip kandili gelmeden önceki hafta 1 hafta boyunca akşamları bu şenlik devam eder, yazın meyveler getirilir kış ise çay demlenirdi. Bulgur pişer, tatlılar yenirdi. Sokak oyunları oynanır tüm mahalle birlik ve beraberlik içinde coşkuyla geçirirdi bu haftayı. O zamanlar sokaklarda aydınlatma yeterli değildi. Herkes feneriyle gelir tüm fenerler bir ipe dizilir ve ağaca asılırdı. Fenerler görsel bir şölen oluştururdu. Ayrıca Regaip kandilinin ertesi günü ise kadınlar toplanır, mahallenin büyüklerine 3 aylar mübarek olsun 'a giderdik.” (YK9)

“Çocukluğum Hatunsaray köyünde geçti. Eskiden Şivlilik günü mutlaka her evde mayalı hamur yoğurulurdu. Mayalı hamurdan da pişiler yapılırdı. Yapılan pişiler iğde ağacından koparılan dalların dikenlerine saplanır oradan ikram edilirdi. Regaip Kandili akşam namazı çıkışı için her evden caminin önüne pişi gönderilir, camiden çıkanlar pişilerden yerlerdi. Akşam olunca çocuklar tekrar sokağa dökülür ve sadece ‘yağ ve yumurta‘ toplamaya başlarlardı. Hatunsaray köyünde günümüzde Şivlilik geleneğinin bu şekilde kutlanmaya devam ettiğini duysam da Konya merkez mahallelerinde hiç yağ yumurta toplayan çocuğa rastlamadım. Ayrıca eskiden günümüzdeki gibi poşetler yoktu. Annelerimizin bizler için ördüğü torbaları ya da eski pazen kumaşlardan kesilerek dikilen torbaları Şivlilik toplamak için kullanırdık.” (YK10)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 4. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya “İkramlıkların değişimi” yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Gay (2014)’e göre, kültür sürekli değişen dinamiklere sahiptir ve etkileşim içerisinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kültürün bir parçası olan geleneklerin bazı öğelerinde de zamanla değişim ve yok olma görülebilmektedir. Köy toplumundan sanayi ve kent toplumuna geçiş, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapılarda köklü değişimlere yol açan tarihsel bir dönüşüm sürecidir. Bu süreç, tarıma dayalı, küçük ölçekli ve daha durağan köy toplum yapısından, endüstrileşme ile birlikte sanayi ve hizmet sektörlerine yönelen, büyük kent merkezlerinde yoğunlaşmış, dinamik bir topluma geçişi ifade eder. Köy toplumlarında ekonomi büyük ölçüde tarıma, hayvancılığa ve el sanatlarına dayanırken, sanayi toplumuna geçişle birlikte bu üretim yapısı

fabrikalara taşınmış, makineleşme ile üretim büyük ölçüde hızlanmıştır. Tarımın ekonomideki payı azalırken sanayi ve daha sonra hizmet sektörü öne çıkmıştır. Tarımda ve diğer üretim süreçlerinde makineleşme ile verimlilik artmış, daha az emekle daha fazla ürün elde edilmiştir. Şivlilik geleneğinde dağıtılan ikramlıklara baktığımızda da zamanla köy toplumundan sanayi toplumuna olan geçiş; dağıtılan ikramlıkların doğal gıdaların yerini fabrikasyon gıdaların dağıtılması şeklinde değişimiyle kendini göstermektedir.

4.4. Yaşlı Bireylere Göre Şivlilik Kültürünün Taşındığı Dini Anlam

Araştırmanın dördüncü sorusu “Şivlilik kültürü yaşlı bireyler için hangi dini anlamı taşımaktadır?” olarak belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 5.’de yer verilmiştir.

Tablo 5. Yaşlı Bireylere Göre Şivlilik Kültürünün Taşındığı Dini Anlam

<i>Şivlilik Kültürü Sizin İçin Hangi Dini Anlamı Taşımaktadır?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Üç Ayların Başlangıcı	9
Ramazan Ayının Habercisi	3

Şivlilik geleneğinin dini anlamı ile ilgili bu soruya cevap olarak, görüşme yapılan katılımcıların büyük çoğunluğu üç ayların başlangıcını ifade ettiği şeklinde görüş bildirmişlerdir. Buna ek olarak, bazı katılımcılar Şivlilik geleneğinin aynı zamanda ramazan ayının habercisi olduğuna dikkat çekmişlerdir. Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Üç aylar Recep ayı” (YK1)

“Mübarek üç aylar ve sonunda ramazan ayına erişmeyi umut etmemizi sağlıyor.” (YK2)

“Üç ayların başlangıcını hatırlayıp içimizde hissetmek” (YK3)

“Üç ayların başlangıcı” (YK4)

“Paylaşmak, birlik beraberlik” (YK5)

“Üç ayların başlangıcı yani Ramazan“ (YK6)

“Üç ayların başlangıcını” (YK7)

“Recep ayının gelişi yaklaşan Ramazan ayına manevi hazırlık ve üç ayların bereket ikliminin ayak sesleridir Şivlilik. Çocukluğun güzel yanındır.” (YK8)

“Üç ayların gelişini hatırlatmakla birlikte İslam dininde önemli bir yer arayan "çocuk sevindirme" eylemini bu gelenek sayesinde bir fırsat bulmuş oluyoruz.” (YK9)

“Üç ayların gelişi” (YK10)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 5. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya “Üç ayların başlangıcı“ yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Regaip Kandili, Recep ayının ilk cuma gecesinde kutlanır ve Müslümanlar arasında üç ayların başlangıcı olarak kabul edilir. Regaip, "arzulamak" veya "istek duymak" anlamına gelir; bu kandil, Allah'ın rahmetine ve lütfuna erişme arzusunu simgeler. Müslümanlar, bu gecede Allah'ın affına sığınır, ibadetlerini artırarak daha temiz ve manevi bir yaşama adım atmak için dua eder.

Kandil günleri, İslam dünyasında Allah'a yakınlaşmak, günahlardan arınmak, dua ve ibadetlerle ruhsal olarak güçlenmek için bir fırsat sunar. Bu özel geceler:

- a) Manevi Arınma: Müslümanlar, kendilerini yeniden gözden geçirme, hatalarını fark etme ve tövbe etme fırsatı bulurlar.
- b) Allah'a Yakınlaşma ve Dua: İbadetler ve dualarla Allah'a yönelerek gönüllerini arındırır, sevap kazanma arayışına girerler.
- c) Toplumsal Dayanışma: Kandillerde yapılan ziyaretler, ikramlar ve yardımlaşmalar toplumsal bağları güçlendirir, dayanışma ruhunu pekiştirir.

Bu kandil geceleri, İslam inancında affın ve merhametin vurgulandığı, Müslümanların manevi yenilenme sürecini destekleyen özel zamanlardır. Şivlilik günü de kandil günü kutlanması sebebiyle dini ve manevi bir anlam kazanır.

4.5. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri

Araştırmanın beşinci sorusu “Yaşlı bireylerin Şivlilik kültürüne dair görüş, öneri ve beklentileri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Yaşlı bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 6.’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Yaşlı Bireylerin Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri

<i>Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileriniz Nelerdir?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Gelecek Nesillere Aktarım Temennisi	5
Üç Ayları Öğretmesi ve Hatırlatması	3
Toplumsal Kaynaşmayı Sağlaması	1
Ülke Çapında Yaygınlaşması Önerisi	1

Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruyu cevaplandıran katılımcıların yarısı, bu geleneğin gelecek nesillere aktarımının devam etmesi temennisinde bulunmuştur. Katılımcıların bir kısmı ise, bu geleneğin özellikle çocuklara üç ayları öğretmesi ve hatırlatması açısından önem arz ettiğini belirtmiştir. Son olarak, bir katılımcı, bu etkinliği “*toplumsal kaynaşmayı sağlayan harika bir deneyim*” olarak ifade ederken, bir diğer katılımcı da bu geleneğin Konya ili özelinde kalmayıp ülke çapında yaygınlaşması gerektiği önerisinde bulunmuştur. Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“*Bize bazı özel günlerimizi hatırlatmak açısından güzel bir gündür*” (YK1)

“*Çok tatlı ve toplumsal kaynaşmayı sağlayan, çocuklarımıza üç ayları öğreten harika bir deneyim*” (YK2)

“*Umarım hep sürer. Çocuklarımız bunun bilincini taşır.*” (YK3)

“*Güzel bir gelenek. Gelecek nesillere aktarılması gerekir.*” (YK4)

“*Çocuklar gibi büyüklerin de zevkle ve heyecanla beklediği bir gündür.*” (YK5)

“*Hep var olur inşallah*” (YK6)

“Mübarek günlerimizin gelişini haber vermek için uygulanan çok güzel bir etkinlik” (YK7)

“Korumaya alınsın ve ülke çapında yaygınlaşsın. Hem çocuklar hem de şeker üreticilerinin yüzü gülsün. Şekere alternatif ikramlıklar yaygınlaşsın. Kuru meyve, kuruyemiş, mevsim meyvesi vb.” (YK8)

“Bu geleneğin hiç unutulmamasını dilerim.” (YK9)

“Lütfen Şivlilik gibi güzel bir etkinliği yaşayalım yaşatalım.” (YK10)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 6. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya *“gelecek nesillere aktarım temennisi”* yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Şivlilik geleneğinin gelecek nesillere aktarılması, dini değerlerin, kültürel mirasın ve toplumsal dayanışma ruhunun yaşatılması açısından büyük önem taşır. Bu özel günlerin gelecek kuşaklara aktarılması, toplumsal kimliği pekiştirmekle kalmaz; aynı zamanda çocuklara ve gençlere manevi değerleri aşilayarak onların sağlam bir değer sistemine sahip olmalarına katkıda bulunur. Ayrıca dini değerlerin aktarılması, gelecek nesillerin kendi inançlarını daha iyi anlamasına, dini bilgi ve bilinçle donanmasına katkıda bulunur. Bu da dini inançların toplumda sürekliliğini sağlar. Şivlilik geleneğinin gelecek nesillere aktarılması, dini inançları, kültürel kimliği, toplumsal dayanışmayı ve manevi değerleri canlı tutar. Bu aktarım sayesinde çocuklar ve gençler dini ve kültürel kökenlerini tanır, manevi ve ahlaki değerlere sahip çıkar ve topluma bağlı bireyler olarak yetişir. Böylece Şivlilik geleneği toplumun ortak değerlerinin nesiller boyunca korunmasına ve sosyal bütünlüğün sürdürülmesine katkıda bulunur.

Yaşlı bireylerle yapılan bu görüşmede katılımcılardan birinin bu geleneğin *“Toplumsal kaynaşmayı sağlaması”* beklentisi göze çarpmaktadır. Şivlilik, toplumsal dayanışma ve paylaşma kültürünü teşvik eden bir gelenektir. Komşular arasında çocuklara verilen ikramlıklar, toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur. Bu tür dayanışma ve paylaşma, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında önemli bir rol oynar. Şivlilik, Konya ilinde toplumun tüm kesimlerinin bir araya gelerek kutladığı bir etkinliktir. Bu, toplumda dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirir. İnsanlar, çocukların mutluluğu için ikramlar hazırlar ve onları evlerinde ağırlar, bu da toplumsal

bağları güçlendirir. Şivlilik, sadece çocuklar için değil, aileler ve komşular için de önemli bir sosyal etkinliktir. Komşular, çocuklara ikramlar hazırlayarak onlarla etkileşime girer. Bu, komşuluk ilişkilerini güçlendirir ve toplumsal bağları pekiştirir.

4.6. Çocukların Şivlilik Etkinliğine Katılım Durumu

Araştırmanın altıncı sorusu “Çocukların Şivlilik etkinliğine katılım durumu nedir ve katıldıysa nasıl bir etkinliğe katılmışlardır?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 7.’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların Şivlilik Etkinliğine Katılım Durumu

<i>Daha Önce Bir Şivlilik Etkinliğine Katıldınız mı? Nasıl?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Şivlilik Toplama Etkinliği	42
Belediyelerin Düzenlemiş Olduğu Etkinlikler	14
Okulun Düzenlemiş Olduğu Etkinlikler	3

Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruyu cevaplandıran çocukların tamamının Şivlilik toplama etkinliğine katıldığı belirlenmiştir. Bununla birlikte, her 3 katılımcıdan 1’i (Toplam 14 kişi), Şivlilik toplama etkinliğine ek olarak büyükşehir ve merkez ilçe belediyelerinin düzenlemiş olduğu etkinliklere katıldığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan çocuklardan 3’ü ise, Şivlilik toplama etkinliğine ek olarak eğitim gördüğü okullarda düzenlenen etkinliklere de katılım sağladıklarını ifade etmiştir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Evet. Güzeldi insanlara şeker dağıttım topladım teşekkür ettiler çok mutlu oldum onlarda mutlu oldu.” (ÖK11)

“Evet bulunduğumuz mahallede gezdik” (ÖK41)

“Evet. Kuzenlerimle şeker topladık” (ÖK8)

“Evet, çok güzeldi. Bir sürü hediye aldım.” (ÖK5)

“Katıldım, çok güzel ve eğlenceli” (ÖK26)

“Evet katıldık, güzel bir etkinlikti” (ÖK36)

“Katıldım, çok eğlenceli ve güzel bir etkinlik” (ÖK27)

“Çok beğendik, katıldık” (ÖK39)

“Katıldım, çok eğlenceliydi” (ÖK28)

“Evet, çok güzeldi” (ÖK29)

“Evet, sınıfımızda şivliliğe katıldım” (ÖK38)

“Evet. İlkokulda sınıfımızda Şivlilik için herkes arkadaşlarına vermek için bir şeyler getiriyordu.” (ÖK40)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 7. incelendiğinde, araştırmaya dâhil olan tüm çocukların Şivlilik geleneğine aktif olarak katıldıkları görülmektedir. Kimisi okuldaki etkinliklere, kimisi mahalledeki etkinliklere, kimisi ise belediyelerin düzenlediği etkinliklere katıldıklarını belirtmişlerdir. Şivlilik, çocukların ve ailelerin aktif katılımını gerektiren bir etkinliktir. Çocuklar, mahallelerindeki evleri ziyaret ederek, okulda düzenlenen etkinliklere katılarak sosyal etkileşimde bulunur ve toplum içinde aktif bir rol alırlar. Bu, çocukların sosyalleşme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Şivlilik günü gerçekleştirilen etkinlikler, çocuklara sosyal ve kültürel değerleri öğretir. Şivlilik sırasında çocuklar, toplumsal normları, paylaşma ve yardımlaşma gibi değerleri öğrenirler. Bu, onların sosyal becerilerini ve toplumsal bilincini geliştirir. Ayrıca Konya Büyükşehir Belediyesinin de bugüne özel gerçekleştirdiği etkinlikler bu geleneğin daha coşkulu kutlanmasına, çocukların hafızalarında güzel anılara yer açmasına katkı sağlamaktadır.

4.7. Şivlilik Etkinliğinin Çocuklar İçin İfade Ettiği Anlam

Araştırmanın yedinci sorusu “Şivliliğin çocuklar için ifade ettiği anlam nedir?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 8.’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Şivlilik Etkinliğinin Çocuklar İçin İfade Ettiği Anlam

<i>Şivliliğin Sizin İçin İfade Ettiği Anlamı Açıklar mısınız?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Şeker ve Çikolata Toplama	16
Coşku, Heyecan, Sevinç ve Mutluluk	15
Eğlence	7
3 Ayların Başlangıcı	5
Oruç	1
Fener Alayı	1

Şivlilik etkinliğiyle alakalı bu soruyu cevaplandıran çocuklardan 16'sı için Şivlilik, şeker ve çikolata toplamayı ifade etmektedir. Araştırmaya katılan çocuklardan 15'i, şivliliğin coşku, heyecan, sevinç ve mutluluk anlamı taşıdığını belirtmiştir. Katılımcılardan 7'si ise, Şivliliği aynı zamanda eğlenceli bir etkinlik olarak tanımlamıştır. Çalışmaya katılan çocuklardan 5'i bu etkinliği 3 ayların başlangıcı olarak da nitelendirirken, birer katılımcı oruç ve Fener Alayı etkinliği üzerine dikkatleri çekmiştir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Şivliliği çok seviyorum geziyoruz şeker çikolata topluyorum çok eğlenceli oluyor benim için” (ÖK11)

“O gün arkadaşlarımla toplanıp şeker toplarız” (ÖK18)

“Biz çocukların mutlu olması için yapılan güzel bir etkinlik (şeker, çikolata)” (ÖK26)

“Eğlenceli ve mutlu olduğum bir etkinlik” (ÖK30)

“Mutlu ve eğlenceli bir gün Regaip kandili üç ayların başlangıcı” (ÖK38)

“Çocukların eğlendiği güzel bir etkinlik” (ÖK40)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 8. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya *“Şeker ve Çikolata Toplama Etkinliği”* yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Çocukların bir kısmının Şivlilik denince ilk olarak aklına dini anlamlar gelse de

çoğunluğun aklına ikramlıklar toplama gelmektedir. Çocukların somut öğrenme döneminde olmaları onların önceliklerine yön vermektedir.

Şivlilik, çocuklar için büyük bir eğlence kaynağıdır. Bu etkinlik sırasında arkadaşlarıyla birlikte zaman geçirir, oyunlar oynar ve eğlenirler. Onlara kendilerini değerli olduklarını hatırlatan, bayram havasında geçen bir gündür. Bu gelenek çocuğu merkeze alarak, hediyeler ve yaşanan coşkuyla çocukta büyük bir sevince sebep olmaktadır. Çocukların bir ömür zihinlerinde kalacak olan bu güzel gün her sene Regaip Kandili'nin gelişini sabırsızlıkla beklemelerini sağlamaktadır.

4.8. Çocukların Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaşadığı Hissiyat

Araştırmanın sekizinci sorusu “Çocuklar, Şivlilik günü ve öncesinde neler hissetmektedir?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 9.'da yer verilmiştir.

Tablo 9. Çocukların Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaşadığı Hissiyat

<i>Şivlilik Günü ve Öncesinde Neler Hissediyorsunuz?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Heyecan	32
Mutluluk	23
Huzur	1

Şivlilik etkinliğiyle alakalı sorulan bu soruyu cevaplandıran çocukların büyük çoğunluğu (32 kişi) heyecanlı hissettiklerini ifade ederken, katılımcılardan 23'ü bu etkinlikten dolayı mutlu olduklarını vurgulamışlardır. Araştırmaya katılan çocuklardan biri ise, bu etkinlikle birlikte huzurlu hissettiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Mutlu ve heyecanlı hissediyorum” (ÖK11)

“Çok güzel şeyler gelir diye heyecanlanıyorum” (ÖK5)

“Öncesinde heyecanlı sonrasında çok topladığım için mutlu oluyorum” (ÖK30)

“Çok heyecanlanıyorum, hediyelerimi merak ediyorum, bize çocuklar gelecek, kapının zili çalacak diye mutlu oluyorum.” (ÖK14)

“Konya belediyesinden gelecek hediye paketi için heyecanlanıyorum” (ÖK40)

“Şivlilik günü öncesi çok mutlu ve heyecanlı oluyorum. Şivlilik günü biraz yorulsam da sonunda bir sürü şeker ve çikolatam olduğu için çok mutlu oluyorum, keyfini çıkartıyorum”(ÖK13)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 9. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya “heyecan” duygusu etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca, bazı katılımcılar Şivlilik gününün çocuklarda heyecan duygusuna ek olarak mutluluk ve huzur dolu duygulara yol açtığına da dikkat çekmişlerdir. Her sene Regaip Kandili’ni aynı coşkuyla karşılayan Konya şehrinde Şivlilik bir gelenek haline gelmiştir. Tüm Konya halkı bu vesileyle haftalar öncesinde üç ayların gelişine hazırlık yapmakta, bayram coşkusunu birlik ve beraberlik duygusuyla yaşatmakta, dinin toplum hayatındaki bütünleştirici işlevine katkı sağlamaktadırlar. Yıllardır devam eden bu gelenek sayesinde Konya’daki çocuklar üç ayların gelişini coşkuyla beklemekte ve günü gelince bu anı heyecanla kutlamaktadırlar. Şivlilik geleneği, Konya halkının kendi gelenek ve kutsal değerlerine göre kendilerine özgü geliştirdikleri bir eğlence kültürü halini almıştır. Bu geleneğin, özellikle çocukların bayram coşkusu yaşamalarını sağlaması onların bugünü heyecanla beklemelerine sebep olmakta, o günü mutlu ve huzur dolu geçirmelerini sağlamaktadır. Böylece İslam dininde kutsal kabul edilen bu özel gece çocukların zihninde hep güzel anılarla anılmaktadır. Çocukluk döneminde yaşanan bu heyecan ve mutluluk, onların dini ve kültürel değerlerini içselleştirmelerini sağlamakta ve bu özel günün nesiller boyu devam etmesine katkıda bulunmaktadır.

4.9. Çocuklara Göre Şivlilik Günü Neyi Müjdeler

Araştırmanın dokuzuncu sorusu “Çocuklara göre Şivlilik günü neyi müjdelemektedir?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 10.’da yer verilmiştir.

Tablo 10. Çocuklara Göre Şivlilik Günü Neyi Müjdeler

<i>Şivlilik Günü Bize Neyi Müjdelemektedir? Açıklar mısınız?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
3 Ayların Başlangıcı	28
Regaip Kandili	9
Ramazan Bayramının Gelişi	3
Ramazanın Gelişi	2

Şivlilik etkinliğiyle alakalı sorulan bu soruyu cevaplandıran çocukların büyük çoğunluğu (28 kişi), Şivlilik gününün üç ayların başlangıcını müjdelediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan 9'u Regaip kandiline de vurgu yaparken, bazı katılımcılar bu geleneğin ramazan bayramının (3 kişi) ve ramazan ayının (2 kişi) gelişini müjdelediğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Mübarek üç ayların gelişini müjdeler” (ÖK10)

“Regaip kandili yani üç ayların başını müjdeliyor” (ÖK30)

“Şivlilik günü bize üç ayların geldiğini müjdeliyor” (ÖK13)

“Üç ayları müjdeliyor. Üç ayların girişinde ilk perşembe Şivlilik” (ÖK34)

“Üç ayların başlangıcını hatırlatır” (ÖK8)

“Kandili müjdeliyor” (ÖK15)

“Ramazanın gelişini müjdeliyor” (ÖK40)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 10. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya *“Üç Ayların Başlangıcı”* yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Şivlilik gününde yapılan özel hazırlıklar, çocukların ilgisini çeker ve bu onların o günün anlam ve önemini öğrenmelerini pekiştirir. Bu süreçte çocuklar, ibadetin ve dini değerlerin anlamını öğrenirken manevi bir heyecan yaşarlar. Kandil günleri, çocukların manevi bilinç geliştirmeleri için önemli bir fırsattır. Aileler çocuklarına kandil günlerinin anlamını, önemini ve kandillerde yapılan ibadetleri öğrettikçe, çocuklar dini ve manevi kavramlarla tanışır. Çocuklar Şivlilik günü ritüelleri sayesinde inançlarını yaşayarak

öğrenirler; bu da onlara kendi dini ve kültürel kimliklerine dair farkındalık kazandırır ve dini değerleri daha derin bir şekilde benimsemelerine katkıda bulunur. Konya ilinde Regaip Kandilinin Şivlilik geleneği ile birlikte karşılanması, çocukların bu kandil gecesini diğerlerinden ayrı bir yere koymalarını sağlamakta, üç ayların gelişini her sene coşkuyla karşılamalarına sebep olmaktadır.

4.10. Çocukların Şivlilik Günü Arkadaşlarıyla Birlikte Yaptıkları Etkinlikler

Araştırmanın onuncu sorusu “Çocukların Şivlilik günü arkadaşlarıyla birlikte yaptıkları etkinlikler nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 11.’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Çocukların Şivlilik Günü Arkadaşlarıyla Birlikte Yaptıkları Etkinlikler

<i>Şivlilik Günü Arkadaşlarınızla Birlikte Yaptığınız Etkinlikleri Anlatır mısınız?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Kapı kapı Gezerek Şeker ve Çikolata Toplama	38
Fener Alayına Katılma	7
Oyun Oynama	3
Okulda Şivlilik Paylaşımı	2

Şivlilik etkinliğiyle alakalı sorulan bu soruyu cevaplandıran toplam 42 çocuktan 38’i ile neredeyse tamamına yakını, arkadaşlarıyla Şivlilik günü etkinliği olarak kapı kapı gezmek suretiyle şeker ve çikolata topladıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, katılımcıların 7’si Fener Alayına katıldıklarını dile getirirken, 3 çocuk katılımcı Şivlilik gününde arkadaşlarıyla oyunlar oynadıklarından bahsetmişlerdir. Son olarak, soruyu cevaplandıran 2 çocuk okul arkadaşlarıyla Şivlilik paylaşımı yaptıklarına dikkat çekmişlerdir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Arkadaşlarımla toplanıp mahalledeki komşuların kapılarını çalıp şeker toplarız” (ÖK9)

“Beraber kapı kapı gezerek Şivlilik diye bağıır şeker çikolata toplarız” (ÖK10)

“Sabah erkenden kalkıp elimizde çantalarla kapı kapı dolaşıp şeker topluyoruz” (ÖK13)

“Sabah erkenden kalkıyoruz, toplanıp evleri geziyoruz ve topladıklarımızı birlikte yiyoruz” (ÖK26)

“Arkadaşlarımla birlikte kapı kapı dolaşıp şeker topladık” (ÖK38)

“Birlikte oyunlar oynadık ve komşuları gezdik. Akşamda Fener Alayına gidiyoruz çok eğlenceli gün geçiriyorum.” (ÖK11)

“Şivlilik toplamak, Fener Alayına katılmak ve oyun oynamak” (ÖK19)

“Dışarda arkadaşlarla etkinlik yapmak, fenerlerle eğlenmek” (ÖK6)

“Bir gün öncesi Fener Alayı ve Şivlilik günü toplu olarak gezmek” (ÖK39)

“Herkesin okula şeker, çikolata vb. şeyler getirip dağıtması” (ÖK27)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 11. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya *“Kapı kapı Gezerek Şeker ve Çikolata Toplama”* yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Günümüzde küçük yaş gruplarında ebeveynlerin en fazla yakındığı konulardan biri çocuklarının ekrandan ayrılmak istemeyip evden dışarı çıkmayışlarıdır. Bu bağlamda Şivlilik geleneğinin; çocukların bu bağımlılıklarına rağmen kendi istek ve arzularıyla evden çıkıp coşku içinde kapı kapı dolaşmalarını sağlaması bu geleneğin çocukların sosyalleşmesine olan katkısını ön plana çıkarmaktadır. Şivlilik, çocukların ve ailelerin aktif katılımını gerektiren bir etkinliktir. Çocuklar, mahallelerindeki evleri ziyaret ederek sosyal etkileşimde bulunur ve toplum içinde aktif bir rol alırlar. Bu, çocukların sosyalleşme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Kişinin toplumun dini kültür unsurlarını, değerlerini, sembollerini ve modellerini benimseyerek kendi kimliğine katması ve böylece dini kişiliğin oluşması dini sosyalleşmeyi tanımlamaktadır. Şivlilik geleneği çocukların manevi dünyalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynayarak dini sosyalleşme evrenine katkıda bulunmaktadır.

Çocuklar, kapı kapı dolaşarak ve yetişkinlerle etkileşime girerek özgüvenlerini artırır. Kendi başlarına hareket edebilme ve iletişim kurabilme becerilerini

geliştirirler. Şivlilik, çocukların bağımsız hareket edebilme yeteneklerini geliştirir. Kendi başlarına dolaşıp kapıları çalmaları ve kendileri için hazırlanan ikramları almaları, çocukların bağımsızlık duygularını pekiştirmektedir. Şivlilik sırasında çocuklar mahallede dolaşarak fiziksel olarak aktif olurlar. Bu, onların fiziksel sağlıklarına katkıda bulunur. Çocuklar, açık havada zaman geçirerek sağlıklı bir sosyal yaşam deneyimi de elde etmiş olurlar. Şivlilik, çocuklara toplumsal normları ve değerleri öğretmektedir. Toplum içinde nasıl davranmaları gerektiğini, nezaket ve saygı kurallarını öğrenirler. Ayrıca çocuklar kapı kapı gezerken başkalarıyla etkileşimde bulunarak duygusal zekâlarını geliştirirler. Empati kurmayı ve duygusal ifadelerini yönetmeyi öğrenirler.

4.11. Çocukların Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri

Araştırmanın onbirinci sorusu “Çocukların şivliliğe dair görüş, öneri ve beklentileri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda elde edilen açıklamalara Tablo 12.’de yer verilmiştir.

Tablo 12. Çocukların Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileri

<i>Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileriniz Nelerdir?</i>	
İfadeler	<i>f</i>
Güzel, Eğlenceli, Mutluluk ve Heyecan Verici	26
Gelecek Dönemlerde Unutulmama Temennisi	6
Ülke Çapında Yaygınlaşması Önerisi	3
Her Gün Olması Temennisi	3
Tüm Gün Sürmesi Temennisi	2
3 Ayların Gelişini Hatırlatması	2

Şivlilik geleneğiyle ilgili bu soruyu cevaplandıran çocukların büyük çoğunluğu (26 Kişi), şivliliği “*Güzel, Eğlenceli, Mutluluk ve Heyecan Verici*” bir etkinlik olarak nitelendirmektedir. Bununla birlikte, 6 katılımcının gelecek dönemlerde de bu geleneğin devam ettirilmesi temennisinde bulunduğu gözlenmektedir. Üçer katılımcı, bu etkinliğin ülke çapında da yaygınlaşması ve her gün olması yönünde fikir beyan ederken, ikişer katılımcı 3 ayların gelişini hatırlattığı ve genel olarak öğle saatleri

itibariyle sonlanan bu geleneğin tüm gün boyunca devam etmesi gerektiği şeklinde fikir beyan etmişlerdir. Araştırmaya katılan bazı çocukların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Konyamızın güzel bir geleneği. İnşallah zamanla unutulup gitmez.” (ÖK9)

“Çok şehirde yaşadım ama sadece Konya da bu geleneği gördüm. Çok sevdim. Halâ kutlanıyor olması çok güzel. İnşallah, seneler sonra da kutlanır.” (ÖK14)

“Çok eğlenceli ve biz Konyalı çocukların çok sevdiği bir etkinlik” (ÖK30)

“Çok güzel bir etkinlik. Çok mutlu oluyorum, farklı bir gün gibi güler yüzle Şivlilik veren büyükleri çok seviyorum” (ÖK16)

“Çok güzel bir etkinlik. Hem şeker topluyoruz, hem de 3 ayların gelişini hatırlıyoruz” (ÖK36)

“Çok güzel bir etkinlik. Bu etkinliğin tüm illere yayılmasını ve bu güzel günü bütün çocukların yaşamasını isterim” (ÖK13)

“Şivlilik çok güzel, keşke her gün olsa” (ÖK5)

“Akşama kadar sürmesini isterdim.” (ÖK7)

Yukarıdaki ifadeler ve Tablo 12. incelendiğinde, katılımcıların bu soruya *“Güzel, Eğlenceli, Mutluluk ve Heyecan Verici”* yanıtı etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu gelenek sayesinde Konya halkı, kutsal ve özel bir anı deneyimleme fırsatına sahip olmaktadır. Çocuklar için bir eğlence kültürü halini alan Şivlilik geleneği ile çocuklar mutlu oldukları gibi bu sevinç ve coşku tüm Konya iline (merkez ilçeler) yansıtmakta, bireysel mutluluklar toplumsal huzuru beraberinde getirmektedir. Birlik ve beraberlik duygularımızı pekiştiren gelenekler, kimliğimizi oluşturan en önemli değerlerdir. Şivlilik günü tüm Konya halkının birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmesi, bu değerın oluşmasına önemli katkılar sunmaktadır.

Çocuklar, bu tür etkinlikler sayesinde gelenek ve görenekleri öğrenmekte, geçmişle bağ kurmakta ve kültürel mirasın önemini kavramaktadırlar. Ayrıca Şivlilik, çocukların gelecek nesillere bu gelenekleri aktarmasını sağlamakta kültürel süreklilik ve bağlılık duyguları geliştirmektedir.

SONUÇ

Dinler, kendilerini yukarıdan aşağıya doğru bir varlık hiyerarşisi içerisinde tanımlarlar. En üst otorite olan Tanrı, kutsallık kavramının odağında yer alır. Bu nedenle, kutsallık düşüncesi tüm dinlerin temel dayanağını oluşturur.

Kutsallık, dinlerin temel unsurlarını bir araya getirerek onları bütünsel bir yapı haline getiren en önemli faktörlerden biridir. Neredeyse tüm inanç sistemlerinin merkezinde yer alan ve inananların yaşamlarını çeşitli şekillerde etkileyen kutsallık kavramı, dinlerin anlaşılmasında hayati bir rol oynar.

Kutsal zaman ise diğer zaman dilimlerinden farklı olarak önemli bir olayın gerçekleştiği dönemdir. Bu nedenle, kutsal zaman, kutsal olmayan zamandan doğası gereği ayrılır ve farklı kabul edilir.

İslam dininde kutsal zamanlar, İslami takvim olan hicri takvim ile belirlenir ve kutlanır. İslam, insanın kamil bir mümin, Allah'a ve Resulüne itaatkar bir kul, dindaşlarına bağlı bir Müslüman ve iradesine hâkim bir birey olmasını hedeflemekte; kutsal zamanları bu hedeflere ulaşmak için birer araç olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda 4 mübarek geceyi içinde barındıran üç aylar, İslam dini için oldukça önemli bir zaman dilimi konumundadır. Bu aylar; Recep, Şaban ve Ramazan aylarıdır. Recep ayı içerisinde Regaip ve Miraç geceleri, Şaban Ayı içerisinde Berat Gecesi ve Ramazan Ayı içerisinde de Kadir Gecesi vardır.

Bu çalışmada İslam Dini'nde kutsal sayılan Regaip Kandili günü Konya'nın kültürel ve sosyal yaşamının önemli bir parçası haline gelen, çocukların heyecanla beklediği ve büyük bir coşkuyla kutladıkları, toplumsal dayanışmayı ve paylaşmayı simgeleyen bir din fenomeni haline gelen Şivlilik geleneği ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Bir din fenomeni olarak Şivlilik geleneği, kutsalın tezahürü olarak toplumsal ilişkiler içinde karşımıza çıkar. İnsan toplulukları bir araya gelerek bu kutsallığın bir parçası olmaya çalışır. Bu bağlamda, Konya şehir merkezinde yaşatılan bir gelenek olan Şivlilik geleneği, İslam dininde kutsal sayılan kandil gecelerinden biri olan ve

Recep ayının ilk Perşembe gecesi ifa edilen Regaip kandili günü “Şivlilik” ve bir gece öncesine karşılık gelen eğlenceler ise “Fener Alayı” olarak kutlanmaktadır.

Şivlilik geleneği, Konya halkının kendi gelenek ve kutsal değerlerine göre kendilerine özgü geliştirdikleri bir eğlence kültürü halini almıştır. Bu gelenek, belirli bir davranış kalıbı ile bir takım dini değerlerin çocukların zihninde güzel bir anı olarak kalmasına vesile olmaktadır. Üç ayların başlangıcını ifade eden Şivlilik geleneği, insanların hayatında yer etmiş dini ve kültürel bir yansımadır.

Geleneksel ritüellerin ve etkinliklerin kültürel miras olarak korunması ve nesilden nesile aktarılması, kültürün sürekliliğine işaret eder. Bu anlamda, dini motiflerin ağırlıkta olduğu önemli kültür aktarım öğelerinden biri konumunda olan Şivlilik geleneği, yazılı olmayan kültürel mirasımızı aktarmada oldukça önemli araçlardan bir tanesidir. Dolayısıyla bu gelenek, eğitim-öğretim aracılığıyla yeni nesillere planlanan davranış kalıplarını öğretmesi açısından önem arz etmektedir. Şivlilik geleneğine katılan bir birey aslında farkında olmadan kültürel mirası bir sonraki nesle aktarma gibi kutsal bir görevi de yerine getirmiş olmaktadır.

Zamanı ve mekanı anlamlı kılmamanın, sosyal dayanışmanın ve toplumsal eğlencenin önemli bir parçası konumunda olan Şivlilik, sadece sokaklardaki çocukları değil, esnafıyla marketiyle toplumun her kesimini etkileyen bir kültürdür. Marketler ve bakkallar günler öncesinden bu gün için indirim girer. Şivlilik günü yaklaşırken çarşı, bu yiyecekleri satan sergilerle dolar ve hakiki bir yiyecek panayırı halini alır. Böylelikle, Şivlilik günü için öncesinde yapılan hazırlıklar Konya ilinde yaşayan halkın birlik beraberlik duygusuna da önemli katkılar sunmaktadır. Toplumsal bütünleşmeyi sağlayıcı bir unsur olarak karşımıza çıkan Şivlilik geleneğinde; yetişkinler çocuklara hediye verdikleri ve onları sevindirdikleri için mutlu olurken çocuklar da verilen hediyelerden ve akran grupları ile birlikte etkinlik yapmaktan mutlu olmaktadır. Bu anlamda Şivlilik hediyeleri ile Şivlilik öncesi ve sırasında yapılan uygulamalar, hem yetişkinleri hem çocukları sevindirerek âdeta toplumsal bir şenlik yaşatmaktadır.

Şivlilik, sadece bir bayram değil, aynı zamanda çocuklara paylaşma ve yardımlaşma değerlerini aşıl原因 bir kültürel miras olarak da büyük önem taşımaktadır. Şivlilik, Konya'nın kültürel ve sosyal yaşamının önemli bir parçasıdır. Çocukların heyecanla beklediği ve büyük bir coşkuyla kutladıkları bu bayram, toplumsal dayanışmayı ve paylaşmayı simgeler. Modern zamanlarda da bu gelenek yaşatılmaya devam etmekte ve yeni nesillere aktarılmaktadır.

Şivlilik geleneği, toplumsal dayanışmayı artıran, kültürel kimliği pekiştiren, sosyal bağları güçlendiren ve toplumsal normların aktarımını sağlayan önemli bir sosyolojik araçtır. Bu gelenek, sosyal sermayenin artmasına ve bireylerin toplumsal rolleri öğrenmesine katkıda bulunur. Böylece Şivlilik, hem bireyler hem de toplum için çok değerli sosyolojik faydalar sağlar.

Araştırmanın teorik boyutuna ilave olarak, seçilen örneklem grubuyla yapılan görüşmelerle araştırmanın sorularına yanıt aranmış ve verilen yanıtlar ayrı ayrı analiz edilerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Çalışmamızın çocuk katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgularına göre; Şivlilik etkinliği, çocuklar tarafından arkadaşlarıyla birlikte kapı kapı gezerek şeker-çikolata toplandığı ve bir gün öncesinde Fener Alayı ile doyasıya eğlenilen bir etkinlik olarak ifade edilmektedir. Bazı çocuklar, bu etkinliklere ek olarak belediyelerin ve okullarının düzenlediği etkinliklere de katıldıklarını iletmişler, bu coşkulu ve heyecan verici etkinliklerle birlikte sevinç ve mutluluk içinde olduklarını belirtmişlerdir. Çocuk katılımcılar ayrıca, Şivlilik etkinliğinin üç ayların başlangıcını ve Regaip Kandili'ni müjdelediğine de dikkat çekmişlerdir. Son olarak çocuklar, mutluluk ve heyecan verici bu geleneğin gelecek dönemlerde de devam etmesi ve ülke çapında da yaygınlaştırılması yönünde temennilerde bulunmuşlardır. Şivlilik toplayan çocukların her şeyden önde yaşlılarıyla bir araya gelerek iletişime geçmesi, günümüzde küçük yaş gruplarında belki de en fazla yakınılan durumlardan biri haline gelmiş olan çocukların sosyalleşmesi probleminin çözümüne de büyük oranda katkı sağlamaktadır. Yine bu geleneğin sosyalleşme ile birlikte dini bir boyutunun da var olması, çocukluğun manevi hamurunun yoğrulduğu dini sosyalleşme evreni açısından da olumlu yönde bir etki bırakmaktadır. Şivlilik sırasında çocuklar, toplumsal

normları, paylaşma ve yardımlaşma gibi değerleri öğrenirler. Bu, onların sosyal becerilerini ve toplumsal bilincini geliştirir. Bu gelenek sayesinde çocuklar iletişim becerilerini artırır, gelenek ve görenekleri öğrenir, kültürel mirasın önemini kavrarlar. Kültürel süreklilik bağlamında Şivlilik, çocukların geçmişle bağ kurmasını ve gelecek nesillere bu gelenekleri aktarmasını sağlar.

Çalışmamızın yaşlı katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgularına göre; yaşlı katılımcılar Şivlilik günü öncesini çoğunlukla çocuklar için ikramlıklar hazırlayarak geçirmektedir. Katılımcılar, dağıtılan bu ikramlıkların türlerinde geçmişten günümüze ciddi değişimlerin yaşandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Konya'ya özgü bu geleneğin dini bir farkındalık oluşturduğuna da dikkat çekmişlerdir. Son olarak yaşlı katılımcılar, üç ayların başlangıcı ve Ramazan ayının habercisi olan bu geleneğin gelecek nesillere aktarımının devam etmesi yönünde temennilerde bulunmuşlardır. Elde edilen veriler doğrultusunda kolektif belleğin ve toplumsal hafızanın korunmasına katkıda bulunan Şivlilik geleneğinin; Konya'nın kültürel kimliğinin bir parçası olarak aidiyet duygusunu güçlendirdiğini, toplumsal yapının korunmasına ve sürekliliğine katkıda bulunduğunu, dayanışma ve paylaşma kültürünü teşvik ederek toplumsal bütünlüğün sağlanmasında önemli bir rol oynadığını görmekteyiz. Toplumun kültürel adaptasyon ve yenilik süreçlerini yansıtan bir değer olan Şivlilik geleneği modernleşme süreciyle birlikte değişen koşullara adapte edilirken, bu geleneğin süreçle uyumlu olarak yeniden şekillendirildiği noktalar olmuştur. Özellikle dağıtılan ikramlıkların içeriği ve çeşitliliği bu modernleşme süreciyle birlikte değişime uğramıştır. Bununla birlikte her sene gelenekselleşen kutlama şekliyle ilgili unsurlar kendini korumuş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Ayrıca Şivlilik, yerel ekonomi üzerinde de olumlu etkilere sahiptir. Aileler, ikramlar hazırlamak için yerel esnaftan alışveriş yapar ve bu da yerel ekonomik faaliyeti canlandırmaktadır.

Son tahlilde Konya ili için önemli bir kültürel değer ve dini bir tecrübe olan Şivlilik geleneği, dini inançların nasıl kültüre dönüştüğünü, dinin toplumsal yaşamla nasıl bütünleştiğini ve bu değerlerin topluluk içinde nasıl yaşatıldığını göstermesi açısından önemli bir örnektir. Bu tür gelenekler, dini tecrübelerin bireysel ve toplumsal

boyutlarını bir araya getirerek inananların manevi dünyalarını zenginleştirmekte ve gündelik hayatlarına anlamlı katkılar sunmaktadır.

Antropolojik açıdan zengin ve çok boyutlu bir gösterge olan Şivlilik, ritüelistik yapısı, kültürel kimlik ve aidiyet duygularını pekiştirmesi, toplumsal dayanışmayı teşvik etmesi ve kolektif belleğin korunmasına katkıda bulunması gibi birçok işlevi toplum adına yerine getirmektedir. Konya şehir merkezinde yaşatılan bir gelenek olan Şivlilik geleneği, toplumsal yapı ve ilişki ağının korunması, sosyal rollerin öğrenilmesi ile dini ve kültürel sürekliliğin korunmasına yardımcı olan işlevlere sahiptir. Toplumsal ve dini sürekliliğin devamı, önemli işlevlere sahip bu tür kültürel öğelerin korunmasına ve yaşatılmasına bağlıdır.

ÖNERİLER

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, Şivlilik geleneğini devam ettirme ve geliştirme adına bazı teklif ve tavsiyeler ileri sürülebilir. Bunlar;

1. Şivlilik geleneğinin diğer illere örnek olması ve yaygınlaştırılması için medya katkısı sağlanabilir.
2. Şivlilik günü bir çocuğun okulda ve mahallede yaşadığı bir günün belgeseli çekilebilir.
3. Şivlilik deneyimi yaşamayan bir çocuk ile Şivlilik deneyimi yaşayan bir çocuğun üç aylar ile ilgili dini bilgilerini karşılaştıran çalışmalar yapılabilir.
4. Konya'ya başka bir şehirden göç etmiş bir ailenin Şivlilik günü yaşadığı deneyimler ve etkileri analiz edilebilir.
5. İlk defa Şivlilik geleneğini deneyimleyecek çocukların bu deneyim öncesi ve sonrası dini bilgileri değerlendirilebilir.
6. “*Şivlilik Geleneğinin Toplumsal Bütünleşmeye Katkısı*” başlığı derinlemesine incelenerek yeni bir çalışma yapılabilir ve bu çalışma soruları diğer illere örnek olarak sunulabilir.
7. Şivlilik geleneğinin toplumsal hayata etkileri altında yer alan başlıklardan anket soruları oluşturup bu doğrultuda yeni bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ALPAY**, Ahmet Hamza ve Mehmet Cem Şahin (2019). “Emile Durkheim: Sistemantik Din Sosyolojisine Katkıları Açısından Bir Değerlendirme”. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 1, s.s. 43-65.
- ALTIPARMAK**, Şerife (2021). **X Y Z Kuşağına Mensup Kadınların Din Algılarının Karşılaştırılması: Konya Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Konya.
- ANADOLU AJANSI** (2024). “Konya’da Şivlilik Geleneği Kapsamında Fener Alayı Düzenlendi”. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/konyada-sivlilik-gelenegi-kapsamin-da-fener-alayi-duzenlendi/2797424>, Erişim Tarihi: 28.08.2024.
- ARABACI**, Fazlı (2003). “Türkiye’de Dini Sosyalleşmenin Temel Etkenleri”. **Dini Araştırmalar**. Cilt: 6, Sayı: 16, s.s. 39-54.
- ARSLAN**, Nesrin (2021). **Konya’da Sürdürülen Şivlilik Geleneğinin Sosyal Bilgiler Dersi Kültür Aktarımı Açısından Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- ARSLAN**, Nesrin ve Ali Meydan (2023). “Konya’da Sürdürülen Şivlilik Geleneğinin Sosyal Bilgiler Dersi Kültür Aktarımı Açısından Değerlendirilmesi”. **Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 2, s.s. 1125-1140.
- AYDIN**, Mehmet (1985). “Konya’daki Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Tahlili”. **Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 1, s.s. 19-35.
- BİLGİN**, Vedat (2011). “Toplum, Gelenek ve Din”. **Din ve Gelenek: Tartışmalı İlmî Toplantı**. https://isamveri.org/pdfdrq/D207482/2011/2011_BILGINV.pdf, Erişim Tarihi: 05.03.2024.

- BÜYÜKÖZTÜRK**, Şener vd. (2008). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. PEGEM Akademi Yayıncılık, Ankara.
- CAN**, İslam ve Hüseyin Özil (2024). “Konya’nın Sosyal İşareti: Şivlilik”. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 54, s.s. 489-507.
- CEBECİ**, Suat (1996). “Din Eğitimi Açısından Dini Yaşantıların Gelenekleştirilmesi”. **Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı: 2, s.s. 75-98.
- CRESWELL**, John W. (2007). **Qualitative Inquiry & Research Design Choosing Among Five Approaches**. Sage Publications.
- ÇAKIR**, Vedat (2005). “Konya’nın Geleneksel Eğlence Kültürü”. **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 17, s.s. 355-382.
- ÇAMLICA ÇOCUK DERGİSİ** (2024). “Duyulmamış Bir Güzellik Şivlilik”. <https://camlicacocukdergisi.com/duyulmamis-bir-guzellik-sivlilik/>, Erişim Tarihi: 28.08.2024.
- ÇELİK**, Ahmet vd. (2021). **Şehrimiz Konya**. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Yayını, https://konya.meb.gov.tr/dosya/Sehrimiz_Konya.pdf, Erişim Tarihi: 28.04.2023.
- ÇINAR**, Aliye (2005). “Din, Ahlak ve Gelenek”. **Muhafazakar Düşünce Dergisi**. Cilt: 1, Sayı: 3, s.s. 73-88.
- DERELİ**, Mustafa Derviş (2012). **Din Fenomenine Sosyolojik Yaklaşımlar -Peter L. Berger Örneği-**.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- DİKBAŞ**, Tuğba Nazike (2020). **Yahudilik ve Hristiyanlıkta Kutsal ve Kutsallaştırılmış Mekanlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

DIYANET HABER (2024). “Osmanlı Dönemi Öncesinden Bugüne Uzanan Üç Aylar Geleneği, Şivlilik”. <https://www.diyanehaber.com.tr/osmanli-donemi-oncesinden-bugune-uzanan-gelenek-sivlilik>, Erişim Tarihi: 29.08.2024.

DUMAN İNCE, Serap (2019). **Kültürel Antropoloji Bağlamında Etnografik Alan Araştırması ve Etnografik Bir Film Uygulaması: Yaşam Ağacı Film Çalışması**. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.

ELIADE, Mircea (1991). **Kutsal ve Dindışı (Çeviri: Mehmet Ali Kılıçbay)**. Gece Yayınevi, Ankara.

EN SON HABER (2024). “Konya’da Osmanlı’dan Günümüze Kadar Sürdürülen Şivlilik nedir?”. <https://www.ensonhaber.com/yasam/konyada-osmanlidan-gunumuze-kadar-surdurulen-sivlilik-nedir>, Erişim Tarihi: 29.08.2024.

EN SON HABER (2024). “Konya’da Fener Alayı Hangi Gün Kutlanacak?”. <https://www.ensonhaber.com/bilgi/2024-fener-alayi-ne-zaman-konyada-fener-alayi-hangi-gun-kutlanacak>, Erişim Tarihi: 29.08.2024.

EROĞLAN, Fatih (2017). “Dini Bir Fenomen Olarak Kutsalın Bir Araya Getirici Özelliği”. **Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, s.s. 157-174.

GAY, Geneva (2014). **Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim: Teori, Araştırma ve Uygulama (Çeviri: Hasan AYDIN)**. Anı Yayıncılık, Ankara.

GÖRGÜLÜ, Dilan (2018). “Konya’da Aşure, Şivlilik ve Fener Alayı Geleneği”. **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 12, s.s. 66-82.

GÜNAY, Ünver (2012). **Din Sosyolojisi**. 11. Baskı, İnsan Yayınları, İstanbul.

GÜZEL, Miyase (2020). **Konya Halkevi ve Konya Dergisinin Halk Bilimi Açısından Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- HABER DAİRESİ** (2024). “Konya Sokaklarında Fener Alayı Coşkusu”.
<https://haberdairesi.com/konya/konya-sokaklarinda-fener-alayi-coskusu-119078h>,
 Erişim Tarihi: 03.09.2024.
- HAVİLAND**, William A. vd. (2008). **Kültürel Antropoloji**. 1. Basım, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- IŞIK**, Ali (2024). “Şivlilik”. <https://www.konyapedia.com/makale/3402/sivlilik>,
 Erişim Tarihi: 03.09.2024.
- İÇLİ**, Hasan Hüseyin (2001). **Dünden Bugüne Konya**. Mezuniyet Çalışması, KKTC Yakın Doğu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Lefkoşa.
- İSLAMOĞLU**, Ahmet Hamdi (2003). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Beta Basım Yayın, İstanbul.
- KARASAR**, Niyazi (1995). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Sanem Matbaacılık, Ankara.
- KAYA**, Kamil ve Meyrem Tuna (2008). “İlköğretim Çağındaki Çocukların Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi”. **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2018, Sayı: 17, s.s. 159-182.
- KAYNAK**, İbrahim Hakkı (2016). “Dinlerde Kutsal Zaman ve Mekânın Tarihsel Yapısının Fenomenolojik Algısı”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Bahar 2016, Sayı: 39, s.s. 443-455.
- KHAN ACADEMY** (2024). “Kültürel Miras nedir?”. **Khan Academy Yayını**.
<https://tr.khanacademy.org/humanities/special-topics-art-history/arches-at-risk-cultural-heritage-education-series/arches-beginners-guide/a/what-is-cultural-heritage>, Erişim Tarihi: 11.01.2024.
- KILIÇ**, Ahmet Faruk ve Sıddık Ağçoban (2013). “Gelenek ve Modernizm Bağlamında İslam”. **Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt: 15, Sayı: 28, s.s. 223-242.

KIRIMLI, Yüksel (2023). **Kültürel Antropoloji**. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/kulturel_antropoloji, Erişim Tarihi: 19.03.2023.

KIRMAN, M. Ali ve Abdullah Özbolat (2014). **Kültür ve Din**. 1. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana.

KONHABER (2024). “En Güzel Şivlilik Karelerine Ödül”. https://www.konhaber.com/guncel/en_guzel_sivlilik_karelerine_odul-1901182h, Erişim Tarihi: 03.09.2024.

KONHABER (2024). “Konya'da Fener Alayı Heyecanı”. https://www.konhaber.com/guncel/konya_da_fener_alayi_heyecani-1928882h, Erişim Tarihi: 03.09.2024.

KONHABER (2024). “Konya'da Şivlilik Fener Alayı Coşkusuyla Başladı”. https://www.konhaber.com/guncel/konya_da_sivlilik_fener_alayi_coskusuyla_basladi-1900665h, Erişim Tarihi: 03.09.2024.

KONYA AKTÜEL (2024). “Şivlilik Nedir? Çocuklar Şivlilikte Ne Toplamak İster?”. <https://www.konyaaktuel.com/2019/03/cocuklar-sivlilikte-ne-toplamak-ister.html>, Erişim Tarihi: 06.09.2024.

KONYA GÜNDEM (2024). “Konya'da Şivlilik Heyecanı Yaşandı”. <https://konyagundem.com/gundem/konyada-sivlilik-heyecani-yasandi-39646h>, Erişim Tarihi: 06.09.2024.

KONYA İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ (2023). https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=1, Erişim Tarihi: 18.03.2023.

KONYA VALİLİĞİ (2023). **Zamanı Aşan Şehir Konya**. <http://www.konya.gov.tr/konya-tarihi>, Erişim Tarihi: 18.03.2023.

KTO (2023). **Konya'nın Tarihi**. <https://www.kto.org.tr/bilgi-bankasi/konya/konya-tarih>, Erişim Tarihi : 18.03.2023

LAVENDA, Robert H. ve Emily A. Schultz (2019). **Kültürel Antropoloji Temel Kavramlar**. 2. Baskı, Doğu Batı Yayınları, Ankara.

MEMLEKET (2024). “Peki Nedir Şivlilik?”. <https://www.memleket.com.tr/bu-gece-fener-alayi-yarin-sivlilik-peki-nedir-sivlilik-194209h.htm>, Erişim Tarihi: 06.09.2024.

MEMLEKET (2024). “Konya'da Şivlilik, Fener Alayı ile Başlar”. <https://www.memleket.com.tr/konyada-sivlilik-fener-alayi-ile-baslar-2028768h.htm>, Erişim Tarihi: 06.09.2024.

MERHABA HABER (2024). “Konya'daki Marketlerde Şivlilik Yoğunluğu Başladı”. <https://www.merhabahaber.com/konyadaki-marketlerde-sivlilik-yogunlugu-basladi-1864140h.htm>, Erişim Tarihi: 04.09.2024.

MERRIAM, Sharan B. (2018). **Nitel Araştırma, Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (Çeviri: Selahattin Turan)**. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

MERT, Abdullah (2018). “Şivlilik Belgeseli”.

MEVKA (2024). “Dünya’da ve Ülkemizde Somut Olmayan Kültürel Miras Örnekleri”. **MEVKA Yayını**, <https://www.mevka.org.tr/assets/upload/dosyalar/DsyVgGDNb121202121409PM.pdf>, Erişim Tarihi: 07.03.2024

OKUMUŞ, Ejder (2014). “Din ve Sosyalleşme”. **Turkish Studies**. Volume: 9/11, s.s. 429-454.

ÖRENÇ, Aşır (2013). **Hadislerde Kutsal Mekân Algısı**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

ÖZDEMİR, Mustafa (2020). “Yahya Kemal’de Dinî Sosyalleşme Evren ve Unsurları Üzerine Bir İnceleme”. **Marife Dini Araştırmalar Dergisi**. Kış 2020, Cilt: 20, Sayı: 2, s.s. 463-484.

- ÖZŞAHİN**, Ayşegül (2024). “Yüzyıllardır Devam Eden Şivlilik Geleneği”. <https://www.gzt.com/kose-yazarlari/yuzyillardir-devam-eden-sivlilik-gelenegi-3773543>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.
- SAKAOĞLU**, Saim (2016). **Şivlilik**. TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 35, Aile Yazıları / 10, Ankara.
- SARI**, Ayşegül (2010). "Konya'nın Geleneksel Eğlence Kültürü: Fener Alayı ve Şivlilik". **İstanbul Kültür Üniversitesi III. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi**. <https://acikerisim.iku.edu.tr/bitstreams/8e1ee711-919e-45fc-b0a4-1ba1a89e4767/download>, Erişim Tarihi: 16.04.2023.
- SELÇUKLU BELEDİYESİ** (2024). “Şivlilik Çocuk Bayramı’nda Fener Alayı Coşkusu Yaşandı”. <https://www.selcuklu.bel.tr/haberler/guncel-haberler/3590/sivlilik-cocuk-bayrami-nda-fener-alayi-coskusu-yasandi.html>, Erişim Tarihi: 04.09.2024.
- SHERKAT**, Darren E. (2013). “Dini Sosyalleşme: Etki Kaynakları ve Araçların Etkileri (Çeviri: Özcan Güngör)”. **Turkish Studies**. Volume: 8/3, s.s. 279-297.
- ŞALLI**, Ayşe (2017). “Modernlik, Gelenek ve Din İlişkisi: Bir Modernleşme Kuramı Eleştirisi”. **Kırıkkale İslami İlimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 4, s.s. 55-82.
- TEKİN**, Zehra (2014). “Konya’ya Özgü Bir Eğlence Kültürü: Şivlilik”. **Bilim ve Kültür - Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 02, Sayı: 05, s.s. 106-111.
- TEKKAYA**, Mehmet (2014). **Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da Kutsal Zamanlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- TOKAT**, Latif (2006). “Dünya Görüşü-Din İlişkisi”. **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 9, s.s. 41-63.
- TRT AVAZ** (2005). “Derin Kökler - Şivlilik Belgeseli”, TRT Yapım.

TRT HABER (2024). “Şivlilik Ne Demek, Nedir?”. <https://www.trthaber.com/haber/guncel/sivlilik-ne-demek-nedir-2022-sivlilik-gunu-ne-zaman-651517.html>, Erişim Tarihi: 04.09.2024.

TRT HABER (2024). “Konya'da Çocuklar Üç Ayları Şivlilik Geleneğiyle Karşladı”. <https://www.trthaber.com/foto-galeri/konyada-cocuklar-uc-aylari-sivlilik-gelenegiyle-karsiladi/62128/sayfa-1.html>, Erişim Tarihi: 04.09.2024.

TÜRKYILMAZ, Hilmi (2016). **Konya'da Dini Hayat**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

UĞURLU, Serdar (2010). **Gelenek ve Kimlik İlişkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

UNESCO (1972). “Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage”. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>, Erişim Tarihi: 12.08.2024

UNESCO (2003). “Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage”, <https://ich.unesco.org/en/convention>, Erişim Tarihi: 12.08.2024

UYGUR, Hatice Kübra (2020). “Kutsal Mekân Bağlamında Gündelik Hayatın İzinde Mekânın Dönüşümü: Mardin Süryani Kilise ve Manastırları”. **Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 4, s.s. 130-146.

VERMEER, Paul (2017). “Din Eğitimi ve Sosyalleşme (Çeviri: Ramazan Diler)”. **Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Volume: 1, s.s. 185-200.

YAVUZ, Şaban (2019). **İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin Dini Yaşayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma “Konya Örneği”**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

YENEN, İbrahim (2005). Televizyonlarda Yayınlanan Dini Programların İzlerkitlenin Dini Tutum ve Davranışları Üzerine Etkileri -Konya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

YENEN, İbrahim (2015). “Emile Durkheim Sosyolojisinde Din Fenomeni”. *Toplum Bilimleri Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 17, s.s. 441-461.

YENİ MERAM (2024). “Bilmeyenler İçin Şivlilik Nedir?”. <https://www.yenimeram.com.tr/sivlilik-ne-zaman-bilmeyenler-icin-sivlilik-nedir-327525.htm>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

YENİ MERAM (2024). “Konya Şivlilik Heyecanını Bu Tarihte Yaşayacak”. <https://www.yenimeram.com.tr/2024-sivlilik-ne-zaman-konya-sivlilik-heyecanini-bu-tarihte-yasayacak-528215.htm>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

YENİ ŞAFAK (2024). “Konya'ya Özgü Şivlilik Geleneği Nasıl Kutlanır?”. <https://www.yenisafak.com/sivlilik-nedir-ne-zaman-kutlanir-konya-sivlilik-kutlamasinda-ne-yapilir-sivlilik-hangi-illerde-kutlanir-h-4502866>, Erişim Tarihi: 02.09.2024.

YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları, Ankara.

YILDIZ, Saliha Betül (2021). Toplumumuzun Kutsal Zaman Algısı ve Bunun Dini Hayata Yansımaları (Üç Aylar Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ZAFER, Cem (2019). “Dini Yapı İçerisinde Yer Alan Geleneksel Ögeler: Geleneğin Din Gibi Yaşanması”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 35, s.s. 875-888.

EKLER

EK 1. Yaşlı Katılımcı Görüşme Formu

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Sizinle yapacağım bu çalışma, konu hakkında görüşlerinizi belirlemek üzere toplam 5 sorudan oluşmakta ve çalışmaya katılım gönüllük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen veriler, **“Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik”** konulu yüksek lisans tezimde kullanılacaktır. Katılarınızı için şimdiden teşekkür ederim.

Sümeyye ERGUN BİREKUL

Sorular

- 1. Şivlilik Geleneği Hakkındaki Düşünce ve Kanaatleriniz Nelerdir?**
- 2. Şivlilik Günü ve Öncesinde Yaptığınız Hazırlıklar Nelerdir?**
- 3. Şivlilik Kültüründe Geçmişten Günümüze Nasıl Bir Değişim Gözlenmektedir?**
- 4. Şivlilik Kültürü Sizin İçin Hangi Dini Anlamı Taşımaktadır?**
- 5. Şivlilik Kültürüne Dair Görüş, Öneri ve Beklentileriniz Nelerdir?**

EK 2. Çocuk Katılımcı Görüşme Formu

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. Sizinle yapacağım bu çalışma, konu hakkında görüşlerinizi belirlemek üzere toplam 6 sorudan oluşmakta ve çalışmaya katılım gönüllük esasına dayanmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen veriler, **“Bir Din Fenomeni Olarak Şivlilik”** konulu yüksek lisans tezimde kullanılacaktır. Katkılarınızı için şimdiden teşekkür ederim.

Sümeyye ERGUN BİREKUL

Sorular

1. Daha Önce Bir Şivlilik Etkinliğine Katıldınız mı? Nasıl?
2. Şivliliğin Sizin İçin İfade Ettiği Anlamı Açıklar mısınız?
3. Şivlilik Günü ve Öncesinde Neler Hissediyorsunuz?
4. Şivlilik Günü Bize Neyi Müjdelemektedir? Açıklar mısınız?
5. Şivlilik Günü Arkadaşlarınızla Birlikte Yaptığınız Etkinlikleri Anlatır mısınız?
6. Şivliliğe Dair Görüş, Öneri ve Beklentileriniz Nelerdir?

EK 3. Fener Alayı Görselleri

Görsel 13. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve çeşit çeşit Fenerleriyle Eğlenen ocuklar-1 (memleket.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 14. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve çeşit çeşit Fenerleriyle Eğlenen ocuklar-2 (konhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 15. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-3 (yenimeram.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 16. Fener Alayı Akşamında Rengarenk ve Çeşit Çeşit Fenerleriyle Eğlenen Çocuklar-4 (haberdairesi.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 17. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-1 (selcuklu.bel.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 18. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-2 (selcuklu.bel.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 19. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-3
(aa.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 20. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-4
(konhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 21. Konya Büyükşehir ve Merkez İlçe Belediyelerince Düzenlenen Etkinliklerden Kareler-5 (memleket.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 22. Fener Alayı Akşamı Gökyüzüne Bırakılan Dilek Fenerleri-1 (ensonhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 23. Fener Alayı Akşamı Gökyüzüne Bırakılan Dilek Fenerleri-2) (memleket.com.tr sitesinden alınmıştır.)

EK 4. Şivlilik Görselleri

Görsel 24. Şivlilik Toplayan Çocuklar-1 (ensonhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 25. Şivlilik Toplayan Çocuklar-2 (trthaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 26. Şivlilik Toplayan Çocuklar-3 (camlicacocukdergisi.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 27. Şivlilik Toplayan Çocuklar-4 (trthaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 28. Şivlilik Toplayan Çocuklar-5 (trthaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 29. Şivlilik Toplayan Çocuklar-6 (yenisafak.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 30. Şivlilik Toplayan Çocuklar-7 (konyaaktuel.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 31. Şivlilik Toplayan Çocuklar-8 (konyagundem.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 32. Şivlilik Toplayan Çocuklar-9 (yenimeram.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 33. Şivlilik Toplayan Çocuklar-10 (merhabahaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 34. Şivlilik Toplayan Çocuklar-11 (yenimeram.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 35. Şivlilik Toplayan Çocuklar-12 (diyanethaber.com.tr sitesinden alınmıştır.)

Görsel 36. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-1 (konhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 37. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-2 (konhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 38. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-3 (konhaber.com sitesinden alınmıştır.)

Görsel 39. Topladıkları Şivliliklerle Çocuklar-4 (konhaber.com sitesinden alınmıştır.)